

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Regula pastoralis

Gregor <I., Papst>

[Basel], 15. Feb. 1496

Incipit tertia pars: demonstrans qualiter bonus pastor subditos suos
docere debeat: et admonere

[urn:nbn:de:bsz:31-313469](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-313469)

dubio quatuor sancti euāgelij libris acci-
eta predicat. Hec et q̄ de lignis serbim fi-
unt: qui eisdē ad portandū circulis inserū-
tur: quia fortes perseveratēs q̄ doctores:
velut impubilla ligna querendi sunt: q̄
Instructiōi sacrorū voluminū semper inhe-
rentes sancte ecclesie vnitatē denunciēt:
et quasi intromissis circulis archā portēt.
Hec tibus quippe archaz portare est: bo-
nis doctoribus sanctā ecclesiā ad erudiē-
das infidelū mentes predicādo deducere.
Qui auro quoq̄ iubent operiri: vt cū ser-
mone alios insonāt: ipsi etiam vite splen-
dore fulgescāt. De quibus apte subditur.
Qui semp erūt in circulis nec vnq̄ extra
hent ab eis: qz nimirū necesse est: vt qui
ad officiū predicatiōis excubāt a sacre
lectiōis studio non recedant. Ad hoc nāq̄
vecetes esse in circulis semp iubent: vt cū
portari archam oportunitas erigit: de in-
tromittēdis vctibus portandi tarditas
nulla generet: quia videlicet cū spirituale
aliquid a subditis a pastore inquirēt igno-
miniosum valde est: si tūc querat discere:
cū questionē debet enodare. Sed circuli
vecetes inhereāt: vt doctores semp in-
sulis cordibus eloquia sacra meditātes te-
stamenti archā sine mora eleuent: si quis
quid necesse est prorsus docent. Unde
bene primus pastor ecclesie pastores cete-
ros admonet dicēs: Parati s̄ ad satisfā-
ctionē om̄i poscētū vos rationē: de ea que
in vobis est spe. Ac si aperte dicat: vt ad
portandā archā mora nulla prepediat ve-
ctes a circulis nunq̄ recedant.

Explicit secunda pars.

**Incipit tertia pars: demon-
strans qualiter bonus pastor
subditos suos docere debeat:
et admonere.**

**Q̄ nō vna eadēq̄ cūctis ex-
hortatio p̄gruat: cū collecta enu-
meratiōe diuersitatū quib⁹ ali-
ter aliterq̄ singuli admonendi**

Capitulum. I.

Q̄uia igit qualis esse debeat
pastor ostendimus: nūc qua-
liter doceat: de mōstramus:
vt em̄ longe aū nos reuerēs
de memorie Gregorij nazā-
zen⁹ edocuit: nō vna eadēq̄ cūctis exhor-
tatio cōgruit: qz nec cūctos par morū qua-
litas astringit. Sepe nāq̄ alijs officit: q̄
alijs profunt: qz et plerūq̄ herbe que bec
aīalia nutriūt: alia occidūt: et lenis sibilus
equus mitigat: catulos instigat: et medi-
camentū qd̄ hunc morbū imminuit alteri
vires iūgit: et panis qui vitā fortū robo-
rat: paruulorū necat. Pro qualitate igit
audientū formari debet sermo doctoris:
vt et sua singulis p̄gruat: et tū a cōis edifi-
catiōis arte nunq̄ recedat. Quid em̄ sūt
intēte mētes auditorū: nisi vt ita dixerit q̄
dā in cythara tensiones stricte cordarū:
quas tangēdi artifex vt nō sibimetipsi dis-
simile cāticū faciāt dissimiliter pulsāt. Et
eccirco corde consonā modulationē red-
dūt: qz vno quidē plectro: sed nō vno im-
pulsu ferunt: vnde et doctorē quisq̄ vt in
vna cūctos virtute charitatis edificet: ex
vna doctrina nō eadēq̄ exhortatiōe tan-
gere corda audientū debet. Aliter nāq̄
viri: aliter admonēde sunt femine: aliter
iuuenes: aliter senes: aliter inopes: aliter
locupletes: aliter letialiter tristes: aliter
subditi: aliter flatī: aliter serui: aliter vñi
aliter hui⁹ mūdi saplētēs: aliter ebetēs:
aliter impudētes: aliter verecūdi: aliter p̄-
teriti: aliter pusillanimes: aliter impacīes:
tes: aliter patiētēs: aliter ventuoli: aliter
inuidi: aliter simplices: aliter impij: aliter
incolumēs: aliter egri: aliter qui flagella
metuūt: et p̄pterea innocētē viuūt. Aliter
qui sic in inīqtate duruerūt: vt nec per
flagella corrigant. Aliter nimis taciti: aliter
multiloquio vacātes. Aliter pigri: aliter
ter precipites. Aliter mānueti: aliter ira-
cūdi. Aliter humiles: aliter elati. Aliter
pertinaces: aliter incōstantes. Aliter gus-
le dediti: aliter abstinentēs. Aliter qui sua
misericorditer tribuūt. Aliter qui aliena

Beati Gregorij pape Cap. I II III

raperere contendit. Aliter que nec aliena appetunt nec sua largiunt. Aliter qui et ea que habent tribuunt sua. et aliena rapere non desistunt. Aliter discordes. Aliter pacati. Aliter seminatres iurgis. Aliter pacifici. Aliter admonendi sunt qui sacre legis verba non recte intelligunt. Aliter qui quidem recte intelligunt sed humiliter non loquuntur. Aliter qui cum predicare vigne valeant. sed humilitate nimia formidant. Aliter quos a predicatio impedit vel etas prohibet. et tamen precipitatio impellit. Aliter qui in hoc quod temporaliter appetunt prosperantur. Aliter qui quidem que mundi sunt percipiunt sed tamen aduersitatis labore fatigant. Aliter coniugis obligati. Aliter a coniugis liberati. Aliter ammittitioe carnis experti. Aliter ignorantis. Aliter qui peccata deplorant operum. Aliter qui cogitationum. Aliter qui commissioe plangunt nec tamen deserunt. Aliter qui deserunt nec tamen plangunt. Aliter qui illicita que faciunt etiam laudant. Aliter qui accusant praua nec tamen deiciunt. Aliter qui repetina concupiscentia fugant. atque aliter qui in culpa et scillo ligantur. Aliter qui licet minima crebro tamen illicita faciunt. atque aliter qui se a peccatis custodiunt sed aliquando in grauius demergunt. Aliter qui bona nec inchoant. Aliter qui inchoata minime consumant. Aliter qui mala occulte agunt et bona publice. Aliter qui bona que faciunt abscondunt. et tamen quibusdam factis publice mala de se opinari permittunt.

De diuersi admonitiois modi de singulis sunt ponendi: et de differenti modo admonendi viros atque mulieres. Cap. I.

Ad quid utilitatis est quod cuncta hec enumeratio collecta transcurrunt. si non etiam admonitio nis modos per singula quanta possumus breuitate pandamus. Aliter igitur sunt viri atque aliter femine. quia illis grauius istis vero in iungenda sunt leuiora:

ut illos magna exercendo. istas autem leuis demulcendo couertant.

De diuerso modo admonendi iuuenes atque senes. Cap. II.

Aliter iuuenes atque aliter senes quia illos plerumque seueritas ad monitionis ad prouectum dirigit. istos vero ad meliora opera deprecatio blanda componit. Scriptum quippe est seniorum ne increpaueris sed obsecra ut patrem.

De diuerso modo admonendi inopes atque locupletes. Cap. III.

Aliter admonendi sunt inopes. atque aliter locupletes: illis namque offerre consolationis solatiis contra tribulationem. istis vero inferre metum contra elationem debemus. Inopi quippe a domino per prophetam dicitur. Non timeas quia non confunderis. Cui non loquor post blandis pietat. Paupercula tempestate conuulsa. Rursumque hanc consolationem dicit. Probam te in camino paupertatis. Et contra Paulus discipulo de diuitiis dicit. Diuitibus huius seculi precipere non super sapere. neque sperare in incerto diuitiarum suarum. Ubi notandum est valde quod humilitatis doctor memoriam diuitum faciens. non ait roga sed precipere. quia et si impendenda est pietas infirmitati. honor tamen non debet elationi. Talibus ergo rectum est quod dicit tanto rectius iubet quanto et in rebus transitorijs altitudine cogitationis intumescunt. De his in euangelio dominus dicit. De vobis diuitibus qui habetis consolationem vestram. Quia enim que sunt eterna gaudia. nesciunt. ex presentis vite habundantia consolantur. Offerenda est ergo eis consolatio quos caminus paupertatis excoquit atque illis inferendus est timor quos consolatio glorie temporalis extollit: ut et illi discant quod diuitias quas non conspiciunt possidebunt et isti cognoscant quia eas quas concupiscunt

teneri nequaquam possunt. plerumque tamen per sonarum ordine permixta: qualitas morum visus diues humilis sit pauper elatus. unde mox predicantis lingua cum audientis vita debet componi. ut tanto districtius in paupere elatione feriat: quanto euz nec illa paupertas inclinatur. Et tanto leuius humilitate diuitum demulceatur: quanto eos nec habundantia que subleuat exaltat. Nonnunquam tamen etiam superbus diues ex horzationis blandimento placidus est: quia et plerumque dura vulnera per leuia fomenta mollescunt. et furor insanorum sepe ad salutem medico blandiente reducit. Cumque eis in dulcedine condescenditur. languor infanie mitigatur. Hecque enim negligenter intuentum est. quod cum saulem spiritus aduersus inuaderet. apprehensa Dauid cythara. eius uesania se dabat ac temperabat. Quod enim per Saul nisi elatio potestium et quid per Dauid innuitur nisi humilis uita sanctorum. Cum ergo Saul ab immundo spiritu arripit. Dauid canente. eius uesania temperatur: quia cum sensus potestium. per elationem in furore uertitur. Pignum est ut ad salutem. mens quasi dulcedine cythare. locutionis nostre tranquillitate reuocet. Aliquando autem cum huius sensu culi potentes arguunt. prius per quasdam similitudines uelut de alieno negotio requirendi sunt. et cum recta sententia quasi in alterum peruulerint. tunc modis congruentibus de proprio reatu feriendi sunt ut mens temporalis potestatis tumida. contra corripientem nequaquam se erigat que suo sibi iudicio superbie ceruicem calcet. et in nulla sui defensione se exerceat. quem sententia proprio oris ligat. Hinc est enim quod Haran propheta arguere regem uenerat. et quasi de causa pauperis contra diuitem iudicium que rebatur. ut prius rex sententiam diceret. et reatum suum postmodum audiret quatenus nequaquam iusticie contra diceret quod in se ipse protulisset. Vir itaque sanctus et peccatorem considerans et regem miro ordine audacem reum prius per confessionem ligare studuit: et postmodum per iniectionem secare. Cetera

uit paululum que quesuit sed percussit repente que tenuit. Pigrinus enim fortasse incidere. si ab ipso sermonis exordio aperte culpam ferire uoluisset. Sed premissa similitudine eam que occultabat exacuit in crepationem. Ad egrum medicus uenerat. se canduz uulnus uidebat. sed de patientia egrum dubitabat. Abscondit igitur ferrum medicinale subueste queeductu subito fixit in uulnere. ut fecate gladium sentiret eger anteque cereret. ne si ante cereret sentire recusaret.

De diuerso modo admonendi letos atque tristes

Capitulum. III.

Aliter admonendi sunt leti atque aliter tristes. Letis uidelicet inferenda sunt tristitia que secuntur ex supplicio: tristibus uero inferenda sunt leta. que promittuntur ex regno. Discant leti ex minarum asperitate quod timeant. audiant tristes premiorum gaudia. de quibus presumant. Illis qui ppe dicitur. ue uobis qui ridetis nunc. quoniam am flebitis. Illi uero eodem magistro audiunt dicente. iterum uidebo uos et gaudebit cor uestrum et gaudium uestrum nemo tollet a uobis. Nonnulli autem leti uel tristes non rebus sunt. sed conspersioibus existunt quibus profecto intimandum est. quod quedam uitia quibusdam conspersioibus iuxta sunt. Habent enim leti ex propinquo luxuriam tristes uero iram. unde necesse est ut non solum quisque consideret que ex conspersioe sustinet sed etiam que ex uitio ad ueteris us per uiget. ne dum nequaquam pugnat contra hoc quod tolleratur: ei quocumque a quo se liberum estimat uitio succubat.

De diuerso modo admonendi subditos atque prelatos.

Capitulum. V.

Alter admonendi sunt subditi atq; aliter prelati. Illos ne subiectio coterat. Istos ne loc^o superior extollar. Illi ne minus que lubent^r implent. Isti ne plus iusto iubeant que non compleant. Illi vt humiliter subiacent. Isti vt temperanter presunt. Nam q; intelligi r figuraliter potest illis dicit. filij obedite parentibus vestris i domino istis precipitur. Et patres nolite ad iracundiã pronocare filios vestros. Illi discat q̄o ante occulti arbitri oculos sua interiora componat. Isti quomodo etiaz comissis sibi exempla bene viuendi exterius prebeant. Scire etenim prelati debent quia si puerfa vnq; peccant. tot mortibus digni sunt. quor ad subditos suos pditionis exempla transmittunt. Unde necesse est vt tanto se cautius a culpa custodiant. quanto per praua que faciunt. non soli moriuntur. sed aliorũ animarũ res sũt quas prauis exemplis destruxerũt. Unde admonedi sunt illi ne districtus punitur sed si absoluti reperiri nequeunt saltẽ de se. Isti ne de subditorũ erratibus iudicentur etiã si se iam de se securos inueniunt. Illi vt tanto circa se sollicitius iuuant. quanto eos alieua cura non implicat. Isti vero vt sic aliorũ curas expleant quaten^o r suas agere non desinat r sic in ppria sollicitudine ferueant. vt a commissoz custodia minime torpescant. Illi enim sibimet vacanti dicitur. Uade ad formicã o piger r considera vias eius: r discẽ ab ea sapientiam. Iste autẽ terribiliter admonet cum dicitur. Fili mi si spopoder^r p amico tuo defixisti apud extraneũ manum tuam. Illa queat es verbis oris tui. r captus p prijs sermonibus. Spodere nãq; p amico est. alienã animã in periculo sue cõuersionis accipe. An r apud extraneũ manus defigitur qz apud et sollicitudinis q̄ ante ocerat mens ligat. Verbis vero oris sui illa queat^r est. ac pprijs sermonibus cap^o. qz dũ comissis sibi cogitur bona dicere. ipsum prius necesse e que dixerit custodire. Illa queat igitur verbis oris sui.

dum ratioẽ exigẽte constringit. ne el^o vltima ad aliquid aliud q; qd admonet relaxetur. Unde apud districtũ iudicẽ cogitãta in opere exoluere. quanta cum constar alijs voce precepisse. vbi r bene mox exhortatio subditur vt dicitur in puerbis. Fac ergo qd dico illi mi r temetipsum libera. qui a in manus proximi tui incidisti. Discurre festina suscita amicũ tuum ne deris somnũ oculis tuis nec dormitẽt palpebre tue. Quisquis enĩ ad viuendũ alijs in exemplũ preponit. nõ solũ vt ipse vigilet: sed etiã amicũ suscitẽt admonetur. Et nãq; vigilare bene viuendo non sufficit. si non r illum cui preest a peccati corpore disungit. Bene autẽ dicit ne deris somnũ oculis tuis nec dormitẽt palpebre tue. Somnũ quippe oculis dare est intentione cessante subditorũ curam omnino negligere. Palpebre vero dormitãt cum cogitationes nostre ea que in subditis arguenda cognoscunt pigredine deprimente dissimulant. Plene enim dormire est. commissoz acta nescire nec corrigere. non autem dormire sed dormitare est. que quidem reprehendenda sũt cognoscere sed tamen ppter mentis tedium dignis ea increpationibus non emendare. Dormitãdo vero oculis ad plenissimum somnum ducitur quia dum plerumq; qui preest malum quod cognoscit non refecat. ab hoc quãdoq; negligente sue merito puenit. vt qd a subiectis delinquitur non cognoscat. Admonedi sunt itaq; qui presunt vt per circũspectiõis studium puigiles intus r in circuitu oculos habeat celi animalia fieri pndant. Ostensa q̄ppe celi animalia in circuitu r itus oculis plena habent r sic describunt. Dignũ q̄ppe e vt cãcti q̄ presũt int^o atq; in circuitu oculos habeat q̄ten^o r iterno iudicĩ in semetipsis placere studeat. r exẽpla vite exterius prebentes. ea etiã que in alijs sunt corrigenda deprehendant. Admonedi sunt subditi. ne prepositorum suoz vitam temere iudicent. si quid eos fortasse agere reprehensibiliter videt. ne vnde res

Tertie partis libri Pastoralis cure

ete mala redarguunt: inde per elatiōis impulsū in profundiora mergant. Admonēdi sunt ne cū culpas prepositōz cōsiderant: p̄tra eos audaciores fiant: sed si qua valde sunt eoz p̄traua opa sic apud semet ipsos dijudicēt: vt tamē diuino timore cōstricti: ferre sub eis reuerētie nō reculent. **Q**uod melius offendimus: si Dauid factū ad mediū deducam⁹. Saul quippe persecutor eius cū ad purgandū ventrē speluncā fuisset ingressus: illic cū virtis suis Dauid inerat: qui iam tam longo tempe persecutiōis eius mala tolerabat. Cūq; eum viri sui ad feriendū Saul accenderēt: fregit eos responsiōibus: qz manū mittere in xpm dñi non deberet. Qui tamē occulte surrexit: z oram clamidis eius abscidit. Quid em̄ per Saul nisi mali rectores qd per Dauid: nisi boni subditi designātur. Saul igit̄ ventrē purgare est p̄trauos prepositos conceptā in corde maliciā vsq; ad opera miseri odoris extēdere: z cogitata apud se noxia factis exterioribus exequēdo monstrare. Quē tñ Dauid ferire mētuit: qz pie subditoz mentes ab om̄i se peste obrectatiōis abstīnētes prepositōz vitā nullo lingue gladio percutiūt: etiā cuz de imperfectiōe reprehendunt. Qui etsi quādo ab infirmitate sese abstīnere vitē possunt: vt extrema quedā atq; exteriora prepositōz mala: sed tamē humiliter loquātur: quasi oram clamidis silenter incidūt: quia videlicet dñi prelata dignitati saltē in noxie z latēter derogāt: quasi regis superpositi vestem secant. Sed tamē ad semet ipsos redeūt se vehemētissime vel de tenuissimo verbi laceratiōe reprehendūt. An de bene illis z scriptū est. Post hec percussit Dauid eoz suum: eo qd abscidisset orā clamidis Saul. Facta quippe prepositōz oris gladio feriēda nō sunt: etiā cuz recte reprehēdenda iudicant. Si quādo vero cōtra eos vel in minimis lingua labitur: necesse est vt per afflictionē penitētie eoz premas: quatenus ad seipm redeat: z cū preposte potestati deliquerit eius contra se iudiciū: a quo sibi prelata est perbor

reseat. Nā cū in p̄positis delinquim⁹ ei⁹ ordinatiōi q̄ eos nobis p̄ulis obuiamus vnde Moyles quozq; cū contra se z Harō cōqueri populū cognouisset ait: Nos em̄ quid sumus? Hec cōtra nos est murmur vestrū: sed contra dñm.

De diuerso modo admonendi seruos atq; dominos:

Capitulum. VI.

Alter admonēdi sunt serui: atq; aliter dñi. Serui scz vt in se semper humilitatē conditionis aspiciant. Dñi vero vt nature sue qua equaliter sunt cū seruis conditi: memoriā non amittāt. Serui admonēdi sunt: ne dños despiciāt: ne deū offendant si ordinatiōi illius superbiēdo cōtradiciūt. Dñi quoq; admonēdi sunt: quia p̄tra domini demerere suo superbiūt: si eos quos per conditionē tenent subditos: equales sibi per nature confortiū non agnoscunt. Illi admonēdi sunt: vt sciāt se seruos esse se dominoz. Illi admonēdi sunt: vt eos agnoscat se cōseruos esse seruoꝝ. Illis nā qz dicit̄ seruū obedite dñis carnalibus. Et rursum: Quicūq; sunt sub iugo seruitutis dños suos omni honore dignos arbitrent. Illis autē dicit̄ z vos domini eadem facite illis remittētes minas: sciētis qd z illoꝝ z vester dñs est in celis.

De diuerso modo admonendi sapientes atq; hebetes:

Capitulum. VII.

Alter admonēdi sunt sapientes hui⁹ seculi: atq; aliter hebetes. Sapientes quippe admonēdi sunt: vt sciāt amittere que sciunt: hebetes quozq; admonēdi sunt: vt appetāt scire que nesciūt. In illis hoc primū destruendū est qd se sapientes arbitrant. In istis iā edificandū est: quicūq; de sapia superna cognoscit: qz dñi minie superbiūt quasi ad suscipiendū edificii corda parauerūt. Cū illis laborandū est vt sapiētius stulti fiant: stulti autē sapiāz desierūt: z sap

plentē vel stulticiā dīcāt. Istis vero p̄dicandū est: vt ab ea que putat stulticia: ad verā sapiētiā viciniū transeat. Illis namq; dicit: si quis videt inter vos sapiens esse in hoc seculo stultus fiat vt sit sapiens. Istis vero dicit: Non multi sapiētes scdm carnē ⁊ rursū: que stulta sunt mūdi elegit deus: vt cōfundat sapiētes: illos plerūq; ratiocinatiōis argumenta: istos nōnunq; melius q̄ exempla conuertūt. Illis nōnunq; prodest vt in suis allegatiōibus vici iaceāt. Istis vero aliquādo sufficit: vt laudabilia alioꝝ facta p̄gnoscat. Unde magister egregius sapiētib; ⁊ insipiētibus debitor cū hebreoꝝ quosdam sapiētes: quosdā vero etiā tardiores admoneret. Illis de cōpletionē testamēti veteris: loquēs eoz sapiētiā: argumēto superauit dicens: Quod est antiquat ⁊ senescit: prope interitū est. Cum vero solis exemplis quosdā trahendos ad se cerneret in eadē epistola adiūxit. Sancti ludibria ⁊ verbera experti: insuper ⁊ vincula ⁊ carceres: lapidati sunt: secti sunt: temptati sunt: in occisiōe gladij mortui sunt: ⁊ rursus memētote p̄positoz vestroz: q̄ vobis locuti sunt verbū dei: quoz intruētes exitū conuersatiōis imitāmini fidem: quaten⁹ ⁊ illos viciꝝ ratio frangeret: et istos ad maiorā cōscendere imitatio blanda suaderet.

De diuerso modo admonendi impudētes: atq; verecūdos:

Capitulum. VIII.

Aliter admonēdi sunt impudētes: atq; aliter verecūdi. Illos namq; ab impudentie vicio non nisi increpatio dura compescit: istos autem plerūq; ad melius exhortatio modesta cōponit. Illi se delinquere nesciunt: nisi etiā a plurib; increpēt istis plerūq; ad conuersiōnē sufficit q̄ eis doctor mala sua saltē leniter ad memoriā reducit. Illos autē melius corrigit: qui inuehēdo reprehendit: istis autē maior p̄uectus ad ducit: si hoc qd̄ in eis reprehendit: quasi

ex latere tangat. Impudentē quippe sus deoz plebē: domin⁹ aperte increpās ait: Frons mulieris meretricis facta est tibi: noluisse erubescere. Et rursus verecūdā tē refouet dicens: Confusiōis adolecētie tue obliuisceris: et obprobrij viciuitatis tue nō recordaberis: qz dñabif tui qui fecit te. Impudētē quoq; delinquētes galathas aperte Paulus increpat dicens: **O** insensati galathe: q̄s vos fascinauit? Et rursū. Sic stulti estis vt cū spū cepertis: nūc in carne cōsumamini. Culpas vero verecūdantū quasi cōpatiens reprehendit dicens: Sanus sum in dño vebemēter: quoniā tandem aliquādo resoruit: ista p̄ me sentire: sicut ⁊ sentiebatis: occipant em̄ eratis: vt ⁊ illoꝝ culpas increpatio dura detegeret: ⁊ boꝝ negligentia sermo mollior velaret.

De diuerso modo admonendi p̄teruos: atq; pusillānimes:

Capitulum. IX.

Aliter admonēdi sunt p̄teruos atq; aliter pusillānimes: illi em̄ dñi valde de se p̄sumūt: exprobrādo ceteros dedignant. Isti autē dum nimis sūt infirmitatis sue cōsci: plerūq; in desperationē cadūt. Illi singulariter sūma estimāt cuncta que agūt. Isti despecta vebemēter putāt esse que faciūt ⁊ iccirco in desperationē frangunt. Subtiliter itaq; ab arguēte discutit da sunt opera p̄teruoꝝ. vt in quo sibi placēt ostendat qz deo displicēt. Tunc em̄ p̄teruos melius corrigimus: cū ea que bene egisse se credūt: male acta mōstram⁹: vt vnde adepta gloria credidit: inde vtilis cōfusio subsequat. Nōnunq; vero cū se viciū p̄teruū minie perpetrare cognoscūt: cōpendios⁹ ad correctionē veniūt: si alteri⁹ cūlpe manifestioris ⁊ ex latere req̄site improprio p̄fundant: vt ex eo qd̄ defendere nequeūt cognoscāt se improbe tenere qd̄ defendūt vñ cū p̄terue Paulus corinthios aduersū se inuicē videret inflatos: vt al⁹ Apollo: alius Pauli: alius Cephe: alius xp̄i

Tertie partis libri Pastoralis cure

esse se diceret incestus culpā in mediū de
duxit: que apud eos perpetrata fuerat: et
incoorrecta remanebat dicēs: Audite inter
vos fornicatio: et tal fornicatio: qualis nec
inter gētes ita vt vrozē patris quis habe
at: et vos inflati estis: et nō magis lucrum
habuistis: vt tolleret de medio vestrū qui
hoc opus fecit. Ac si aperte dicat Quod
vos per proteruitā huius vel illi? dicitis:
que per dissolutionē negligentie nullius
vos esse mōstratis. At ptra pusillanimes
aptius ad iter bene agendi reducimus: si
quedā illorū bona ex latere requiramus:
vt dū in eis alia reprehēdendo corripim?
alia amplectēdo laudemus: quatenus eo
rū tenentudinē laus audita nutriat: q̄ cul
pa increpata castigat. Plerūq; autē vtili
us apud illos p̄ficimus: si et eoz bene ge
sta memoramus: et si qua ab eis inordinas
ta gesta sunt: nō tam tanq̄ perpetrata cor
ripim?: sed quasi adhuc ne perpetrari de
beat prohibemus: vt et illa que approbas
mus: illarus fauor augeat: et cōtra ea que
reprehēdimus: magis apud pusillanimes
exhortatio verecūda conualescat. Unde
idē Paulus cū thessalonicensis in acce
pta p̄dicationē perdurātes: quasi de vici
no mūdi termino quadā cognosceret pu
sillanimitate turbatos: pri^o in eis que for
tia p̄spicit: laudat: et caute monēdo post
modū que infirma sunt: roborat. At em̄:
Gratias agere debemus deo semp pro vo
bis fratres: ita vt dignū est: quoniā super
crefcit fides vestra: et abūdat charitas vni
uscuiusq; vestrū inuicē: ita vt et nos p̄i de
vobis gloriemur in ecclesijs dei: pro pati
entia vestra et fide. Qui cū blanda bec vi
te eoz p̄rogonia p̄missit: paulopost sub
dit dicēs: Rogam⁹ autē vos fratres: per
aduentū domini nostri iesu xp̄i: et a nostre
congregationis in idipm vt nō cito mouea
mini a vestro sensu: neq; terreamini: neq;
per sp̄ritū: neq; per sermonē: neq; p̄ epi
stolā: tanq̄ per nos missas: quasi instet vi
es domini. Eḡit em̄ verus doctor: vt pri
us audirent laudati q̄ recognoscerent: et
postmodū q̄ exhortati sequerent: quate

nus eorum mentē ne admonitio subiūct
cōciteret: laus p̄missa solidaret: et qui
cōmotos eos vicini finis suspiciōe cognō
uerat: nō iaz redarguebat motos: sed quā
si transacta nesciēs adhuc cōmoueri p̄bit
bebat: vt dū de ipsa leuitate motiōis p̄d
icatori suo se incognitos crederēt: tanto
irreprehensibiliores fieri: quāto et cognos
sci ab illo formidarent.

De diuerso modo admonen di impatientes: atq; patiētes:

Capitulum. X.

Alter admonēdi sunt impatiē
tes: atq; aliter patientes. Dicē
dum namq; est impatiētibus:
quia dū refrenare sp̄ritū negli
gūt: per multa etiā que non appetūt: in
quitatū abrupta rapiunt: quia videlicet
mentē impellit furor quo nō trahit deside
rium: et agit cōmota velut nesciens vnde
post doleat sciens. Dicendū quoq; impa
tientibus: quia dū motiōis impulsu p̄eci
pites quedam velut alienati peragūt: vix
mala sua postq̄ fuerint perpetrata cognō
scūt: quia dū perturbatiōi sue minime ob
sistūt: etiam si qua a se trāquilla mente fue
rant: bene gesta confundūt: et improuiso
impulsu destruit: quicquid forsūtā diu la
bore prouido cōstruxerūt. Ipsa nāq; que
mater est omniū: custosq; virtutū: per im
patientie viciū virtus charitatis amittit.
Scriptū quippe est. Charitas patiēs est.
Agit cum minime est patiēs: charitas nō
est. Per hoc quoq; impatiētie vitiū ipsa
virtutū nutritrix doctrina dissipat. Scriptū
namq; est Doctrina viri per patientiā no
sciē. Tanto ergo quisq; minus ostēditur
doctus: quāto minus conuincit patiens.
Neq; em̄ potest veraciter bona docendo
impendere: si viuēdo nescit equanimiter
aliena mala tolerare. Per hoc q̄ impati
entie viciū plerūq; mentē arrogantiē cul
pa trāssingit quia dū despici in mūdo hoc
quisq; non patiē: bona sibi si qua occulta
sunt ostentare conat: atq; sic per un patiē

tiam vsq; ad arrogantiam ducit: dum quia
ferre de speculatione non potest: de regendo
semetipsum in ostentatione gloriæ. Unde scri-
ptum est. Melior patiens est arrogans: quia
videlicet elegit patiens quilibet mala per-
peti: quod per ostentationis vicium bona sua oc-
cultâ cognosci. At contra elegit arrogans
bona de se: vel falsa iactari: ne mala possit
vel minima perpeti. Quia igitur cum pati-
entia relinquit: etiâ bona reliqua que la-
gesta sunt destruitur: ecce ab Ibezechie-
le esse in altare dei fossa perhibet: ut in ea
videlicet supposita holocausta seruetur.
Si enim in altari fossa non esset: omne quod
in eo sacrificium reperiret: superueniens au-
ra dispergeret. Quid vero accipimus per
altare dei nisi animam iusti: que quot bona
egerit: tot super se ante eius oculos sacri-
ficia imponit? Quid autem altaris fossa ni-
si bonorum patientia que dum mentem aduersa
tolerando humiliat: quasi more foueæ hæc
in imo positâ demonstrat? Fossa igitur in al-
tari fiat: ne superpositum sacrificium aura di-
spergat: id autem electorum mens patientiam cu-
stodiat: ne commota veteri impatientie: et hoc
quod bene operata est: amittat. Bene au-
tem hæc eadê fossa vni cubiti esse memo-
rat: quia nimirum si patientia non deserit:
vnitatis mensura seruat. Unde et Paulus
ait: Inuitè onera vestra portate: et sic
adimplebitis legem christi. Lex quippe christi
est charitas vnitatis quâ soli perficiunt: quod
nec cum grauantur: excedunt. Audiât im-
patientes quod scriptum est in prouerbis.
Melior est patiens viro forti: et qui domi-
nat anio suo expugnatore viribus. Minor
est enim victoria viribus: quia extra sunt que
subigunt. Et alde autem maius est quod per
patientiam vincitur: quia ipse a se animus su-
perat: et semetipsum submetipsum subiicit: quâ-
do eum patientia intra se frenari compellit.
Audiât patientes quod dilectis suis ve-
ritas dicit. In patientia vestra possidebitis
animas vestras. Sic enim cõditur mis-
rabiliter fumus: ut ratio animam: et anima
possideat corpus. Ius vero anime a cor-
poris possessione repellit: si non prius anti-

ma a ratione possideatur. Eisdem igitur
conditionis nostre: patientiam dominus
esse monstrauit: qui in ipsa nos possidere et
nosmetipsos docuit. Quanta ergo sit im-
patientie culpa cognoscimus: per quâ et
hoc ipsum amittimus possidere quod su-
mus. Audiant impatientes quod per Sa-
lomonem rursum dicitur. Fortis spiri-
tum suum profert stultus: sapiens autem dif-
fert et reseruat impotenter. Impatientia
quippe impellente agitur: ut totus foras
spiritus proferatur. Quem iccirco citius
perturbatio eicit: quia nulla interius di-
sciplina sapientie circumcludit. Sapiens
autem differt et reseruat impotenter. Le-
sus enim in presentem se vicium non deside-
rat: quia etiam tolerans parci optat: sed
tamen iuste vindicari: omnia extremo iu-
dicio non ignorat. Et contra adimonen-
di sunt patientes: ne in eo quod exterius
portant: interius doleant: ne tante virtu-
tis sacrificium quod integrum foras im-
molant: intus malicie peste corumpant:
et cum ab hominibus non agnoscitur: sed
tamen sub diuina examinatione peccant:
tanto deterior culpa doloris fiat: quanto
sibi ante homines virtutis speciem ven-
dicat. Dicendum itaque est patientibus: ut
studeant diligere quos sibi necesse est to-
lerare: ne si patientiam dilectio non sequa-
tur in deteriorè culpam odij: virtus offen-
sa vertatur. Unde Paulus cum diceret
Charitas patiens est: illico adiunxit. Be-
nigna est: videlicet ostendens: quia quos
ex patientia tolerat: amare etiam ex bene-
gnitate non cessat. Inde idem doctor egre-
gius: cum patientiam discipulis suade-
ret dicens. Omnis amaritudo: et ira: et in-
dignatio: et clamor: et blasphemia tollat
a vobis: quasi cunctis exterioribus tam beni-
gne compositis ad interiora conuertitur:
dum subiungit. Cum omni malitia: quia
nimirum frustra indignatio: clamor: et blas-
phemia ab exterioribus tollitur: si in in-
teriori viciorum mater malicia dominatur.
Et incassum foras vicium ex ramis incidit-
tur: si surreptura multiplici? intus in radia

Tertie partis libri Pastoralis cure

te seruat. **A**nde p semetipsam veritas dicit. Diligite inimicos vestros benefacite his qui vos oderunt. **P**rate pro psequenti bus et calūpniantibus vos. **V**irtus itaqz est: corā hominibus aduersarios tolerare. sed virtus corā deo diligere: qz hoc soluz deus sacrificiū accipit qd ate eius oculos in altari boni operis flāma charitatē iñcedit. **H**inc est qd rursus quibusdā paciēti bus nec tamē diligētibus dicit. **Q**uid at vides festucā in oculo fratris tui. et trabē in oculo tuo nō vides. **P**erturbatio quip pe impatiētie festuca est. malicia vero in corde trabs in oculo est. **I**llā nāqz aura tē prationis exagitat. hanc autē psumata ne quitia pene immobiliter portat. **R**ecte vero illic subiungit. **H**ypocrita eisce primū trabē d oculo tuo et eisce festucā de oculo fratris tui. **A**c si dicat mētē inique interi⁹ dolēti. et sanctā se exterius per patiā de monstrāti prius a te molē malicie excute et tūc alios de impatiētie leuitate reprehē de ne dū studes simulatione vincere. pri us tibi sit praua aliena tolerare. **E**uenire etiā plerūqz paciētiibus solet: vt in eo qui dē tēpore quo vel aduersa patiunt vel cō tumelias audisūt. nullo dolore pullent. et sic patiā exhibeāt. vt custodire etiā cor dis innocentia nō omittant. **S**ed cū post paululū hec ipsa que ptulerūt ad memoriam reuocāt igne se doloris in flāmāt. argumēta vltionis inquirūt et mansuetudinē qz tolerātes habuerunt retractantes in maliciā vertunt. **Q**uid? citius a predicatione succurritur. si que sit huius pmutatōnis causa. pandat. **C**allidus namqz aduersarius bellū contra duos mouet. **N**ū videlicet. Inflāmans vt cōtumelias prioz inferat. alterū prouocās vt contumelias lesus reddat. **S**ed plerūqz dum hui⁹ iam victor est. qui iniuriā. persuasus irrogat: vt ab illo vincatur. qui illasā sibi. eaqz nimiter portat. vnus ergo victor. quē cō mouendo subiugauit tota cōtra alterū virtute se erigit eumqz obsistentēqz fortiter et vinctem dolet qz quia cōmouere in ipsa contumeliarū iaculatione non potuit. ab

aperto certamine interim quiescens. et les creta suggestionē cogitatioē lacessens ap tum deceptionis tēpus inquirūt. **Q**uia enim publico bello perdidit. ad exercendas occulte insidias exardescit. **Q**uietis nāqz iam tēpore ad victoris animā redit: et vel rerū dampna vel iniuriarum iacula ad memoriā reducit cunctaqz que sibi illata sunt vehemēter exaggerans. intolerabilia ostendit tantoqz mentē merore cons turbat vt plerūqz vir paciēti illa se sequa nimitus tolerasse post victoriā captiu⁹ erubescat seqz nō reddidisse contumelias doleat. et deteriora repēdere si occasio prebeatur querat. **Q**uibus ergo isti sunt similes. nisi his qui per fortitudinē in campo victores sunt sed per negligentia postmodum intra vrbis claustra capiuntur. **Q**uibus sunt similes nisi his qz irruens grauis languor a vita non subtrahit. sed leniter veniēs recidiua febris occidit. **A**dmonendi sunt igit paciētes vt cor post victoriam muniāt. vt hostem publico bello susperatum. insidiari mētibus mentis intendant. vt languorē plus reuerentē repente timeant. ne hostis callidus eo in deceptione postmodum maiori exultatione gaudeat. quo illa dūda contra se rigida colla victorum calcar.

De diuerso modo admonendi veniuolos atqz inuidos.

Capitulum. XI.

Alter admonendi sunt veniuoli atqz aliter inuidi. **A**dmonendi namqz sunt veniuoli vt sic alienis bonis congaudeāt quatenus habere et propria cōcupiscāt sic proximorum facta diligēdo laudent vt ea etiam imitādo multiplicēt. ne si in hoc presentis vite stadio ad certamen alienū deuoti fautores s; pigri spectatores assistūt. eo post certamen sine braulo remaneant. quo nunc in certamine nō laborant et tūc eorum palmas afflicti respiciant in quos

rum nūc laboribus ociosi perdurāt. **Al-**
 de quippe peccamus si aliena bene gesta
 non diligimus. Sed nihil mercedis agi-
 mus si ea que diligimus inquantū possu-
 mus nō imitamur. **Dicendū** itaq; est be-
 niuolis: quia si imitari bona minime festi-
 nāt: que laudantes approbāt: sic eis virtu-
 tū sanctitas: sicut stultis spectatoribus lu-
 dicrarū artū vanitas placet. **Illi** nāq; au-
 rigarū ac bystrionū gesta fauoribus es-
 ferunt: nec tamē tales esse desiderāt: qua-
 les illos conspiciūt esse quos laudāt. **Di-**
 rant eos placita egisse: sed tamē similiter
 deuitāt placere. **Dicendū** est beniuolis:
 vt cū proximoz facta conspiciūt ad suum
 cor redeāt: et de alienis actibus nō presu-
 mant: ne bona laudent: et agere recusant:
Exauit quippe extrema vltiōe feriendi
 sunt: quib; placuit quod imitari nolue-
 rūt. **Admonēdi** sunt inuidi vt perpēdant
 quāte cecitatis sunt: qui alieno pfectu de-
 ficiūt: aliena exultatione cōtābescūt: quan-
 te infelicitatis sunt: qui melioratiōe pro-
 ximi deteriores sūt: dum augmēta aliene
 prosperitatis aspiciūt: apud semetipsos an-
 xie afflicti cordis sui peste moriūt. **Quid**
 istis infelicius: quos dū conspecta felici-
 tas afficit pena nequiores reddit. **Aliozū**
 vero bona que habere nō possunt: si vili-
 gerēt sua fecissent. **Sic** quippe sunt vni-
 uersi cōsistentes in fide: sicut mēbra multa
 vno continent in corpore: que per offi-
 cium quidē diuersa sunt: sed quo sibi vi-
 cissim congruūt vnū fiunt. vnde sit vt pes
 per oculum videat: et per des oculi gra-
 diantur. **Et** auditus aurium serauit: et
 ad vsū suū auribus oris lingua cōcur-
 rat. **Suffraget** manib; vēter: ventri ope-
 rent manus. **In** ipa ergo corporis positio-
 ne accipimus: quid in actiōe seruem; **Hi**
 mis itaq; turpe est nō imitari qd sumus.
Nostra sunt nimis que et si imitari nō pos-
 sumus: amamus in alijs: et amantiū fiunt
 queq; amant in nobis. **Hinc** ergo pēsent
 inuidi cbaritas quāte virtutis est: que ali-
 eni laboris opera nostra sine labore facit.
Dicendū itaq; est inuidis: quia dū se a li-

uore minime custodiūt: in antiquā versu-
 ti hostis nequiciam demergunt. **De** illo
 namq; scriptū est. **Inuidia** dyaboli mors
 intrauit in orbē terrarū. **Quia** enim ipse
 celum perdidit: cōdito hoc homini inuis-
 dit: et da mpnatiōe sua perdit: adhuc ali-
 os perdendo cumulauit. **Admonēdi** sunt
 inuidi: vt agnoscat quantis lapsibus suc-
 crescentis ruine subiacēat: quia dum liuo-
 rem a corde non projiciūt ad apertas ope-
 rū nequicias deuoluūt. **Hi** enim **Ca-**
 yn inuidisset: fratris hostiā acceptā: min-
 me peruenisset ad extinguendā vitam: vn-
 de scriptū est. **Resperit** domin; ad **Abel**
 et ad munera eius: ad **Cayn** vero et ad mu-
 nera eius nō resperit. **Iratusq;** est **Cayn**
 vehementer: et cōcidit vultus eius. **Li-**
 uor; itaq; sacrificij fratricidij seminariū fi-
 it. **Hanc** quez meliorē se esse voluit: ne vt
 cunq; esset: amputauit. **Dicendū** est inui-
 dis: quia dum se ista intrinsecus peste cō-
 sumunt: etiam quicquid in se aliud boni
 habere videntur: interimūt. **Unde** scri-
 ptum est. **Alta** carniū sanitas cordis: pu-
 tredo ossium inuidia. **Quid** enim per car-
 nes nisi infirma quedā ac tenera: et quid
 per ossa nisi fortia acta signant. **Et** plerū-
 q; contingit: vt quidam cum cordis inno-
 centia in nōnullis suis actibus infirmi vi-
 deantur: quidam vero tam quedam ante
 humanos oculos robusta exerceant: sed
 tamen erga aliorum bona intus inuidie
 pestilentia tabescant. **Bene** ergo dicitur
 vita carniū sanitas cordis: quia si cordis
 innocētia custodit: etiā si qua forte infir-
 ma sunt: roborantur. **Et** recte illic subdi-
 tur: **Putredo** ossium inuidia: quia per li-
 uoris viciū ante dei oculos: pereit etiam
 que humanis oculis fortia videntur. **Qu-**
 sa quippe per inuidiā putrescere est: que-
 dam etiā robusta deperire.

De diuerso modo admo-
nendi simplices: atq; im-
puros:

Capitulum. XII.

Tertie partis libri Pastoralis cure

Aliter admonēdi sūt simplices atq; aliter impuri. Laudandi sūt simplices qđ nunq̄ studeāt falsa dicere: sed admonēdi sunt vt nouerint nōnunq̄ vera reticere. Sicut enī semp dicentē falsitas lesit: ita nōnunq̄ quibūdā audita veritas nocuit. **A**n de corā discipulis dñs locutionē silentio r̄pans ait. **M**ulta habeo vobiscū dicere: sed nūc nō potestis illa portare. **A**dmonēdi sūt igit simplices: vt sicut fallacia semper vtiliter vitāt: ita veritatē semp vtiliter proferāt: admonēdi sunt vt simplicitatis bono prudentiā adiungāt: quaten⁹ sic securitatē de simplicitate possideāt: vt circūsp̄ctionē prudētiē nō amittant. **H**inc nāq; per doctore gentiū dicit: **C**olo vos sapientes esse ī bono: simplices autē ī malo. **H**ic electos suos p̄ seientiam veritas admonet dicēs: **E**stote prudētes sicut serpētes: et simplices sicut colūbe. **Q**uia videlicet in electorū cordibus debet: et simplicitatē colūbe astutia serpentis acueret: et serpentis astutia columbe simplicitas r̄pare quatenus nec seducti per prudentiā calleant: nec ab intellectus studio ex simplicitate torpescāt. **A**t contra admonēdi sunt impuri: vt quā grauis sit quē cū culpa sustinet duplicis laborē agnoscat. **D**uz enī deprehendi meruit: semp improbas defensiones querit: semp pauidis suspitionib⁹ agitant. **N**ihil autē est ad defendēdū puritate tutius: ad dicēdū veritate nihil facili⁹. **N**az dū fallaciā suā tueri cogitāt: duro cor labore fatigat. **H**ic nāq; scriptū est. **L**abor labioꝝ suoz operiet eos: qđ enī nunc implet: tūc operiet: q; cuius nūc animū per blandā inquietudinē exigerit: tūc per asperā retributionē premit. **H**inc per Hieremiā dicit: **D**ocuērit linguā suā loqui mendaciū: vt iniqui agerēt: laborauerūt. **N**e si aperte diceret. **Q**ui amici esse veritatis sine labore poterāt: vt peccēt laborāt. **C**unq; viuere simpliciter renuūt: laboribus exiguūt: vt moriant. **N**am plerūq; in culpa deprehēsi: dū quales sint cognosca refugiu: sese sub fallacie velami

ne abscondūt: et hoc qđ peccāt: quodq; sū aperte cernit excusare molunt: ita vt sepe is qui eoz culpas corripere studet: asperē fallitatis nebulis seduct⁹ pene amissū se sepe videat: qđ de eis laz certū tenebat. **A**nde recte sub iudee specie p̄phētā contra peccantē animā excusantēq; se dicit. **I**bi habuit foueā eritius. **E**ritij quippe dētis duplicitas seseq; callide defendit: nomie impure mētis seseq; callide defendit: nomie impure mētis seseq; callide defendit: nomie impure mētis seseq; callide defendit. **Q**uia videlicet eritius anteq̄ apprehendit: eius et caput cernit: et pedes videt: et corpus omne cōspicit: sed mox vt apprehensus fuerit: semetipm̄ in sperā colligit: pedes introitus subtrahit: caput abscondit: et intra tenētis manus totum simul amittit: qui totus simul ante videbat. **S**ic nimirū: sic impure mētis sunt: cū in suis excessibus cōprehēdunt. **C**aput enim eritij cernit: quia quo inicio ad culpā peccator accessit: videt. **P**edes eritij conspiciunt: quia quib⁹ vestigijs nequitia sit: perpetrata cognoscit: et tamē adductis repente occasibus impura mens retroz pedes colligit: quia cūta iniquitatis sue vestigia abscondit. **C**aput subtrahit: quia miris defensionibus nisi inchoasse se malū aliquid ostendit. **E**t quasi spera in manu tenētis remanet: quia is qui corripit: cūta que tam cognouerit subito amittens: inuolutū intra conscientiā peccatorē tenet. **E**t qui totus iam deprehēdēdo viderat: tergiversatione prauē defensionis illusio totū pariter ignozat. **F**oueā ergo eritius habet in reprobis: quia maliciose mētis duplicitas sese intra se colligēs abscondit in tenebris defensionis. **A**udiat impuniti quod scriptū est: qui ambulat simpliciter: ambulat cōfidenter. **F**iducia quippe magne securitatis est simplicitas actiois. **A**udiant qđ sapientis ore dicit: **S**piritus sanctus discipline effugiet fictū. **A**udiat quod scriptura rursus perhibet: cū simplicibus sermocinatio eius. **D**eo enī sermocinari est per illustrationē sue presentie humane mētibus archana reuelare. **C**ū simplicib⁹ igitur sermocinari dicit: quia de signis my

sterijs illoꝝ mentes radio sue visitatioꝝ
illuminat: quos nulla vmbra duplicitatꝝ
obscurat. Et autē speciale dupliciū malū
quia dū peruersa ⁊ duplici actioꝝ ceteros
fallūt: quāsi prestantius ceteris prudētes
se esse glorianē. Et quia districtioꝝ retri
butioꝝ non confid: rāt: damnis suis mi
seri exultāt. Audiant autē quā super illos
ppheta Sophonias vim diuine animad
uersioꝝ intentat dicēs: Ecce dies domi
ni venit magnus ⁊ horribilis: dies ire: di
es illa: dies tenebrarū ⁊ caliginis: dies ne
bule ⁊ turbulioꝝ: dies tube ⁊ clangoris su
per omnes ciuitates munitas: ⁊ super om
nes angulos excelsos. Quid em̄ per ciui
tates munitas exprimit: nisi suspecte mē
tes ⁊ fallaci semper defensione circūdate:
que quotiens earū culpa corripit: verita
tis ad se iacula nō admittunt: ⁊ quid per
excelsos angulos: nisi duplicitas impure
mentis intelligit. Duplex quippe semp
est in angulis paries. Quid per angulos
parietis nisi impura corda signant. Que
dū veritatis simplicitatē fugiūt ad semet
ipsa quodāmodo duplicitatꝝ peruersita
te replicant: ⁊ quod est deterius apud cog
itatioꝝ suas in fastū prudentie ex ipsa se
culpa impuritatis extollūt. Dies autē do
mini vindicte atq; animaduersionis plena
super ciuitates munitas: ⁊ super excelsos
angulos venit: quia ira extremi iudicij hu
mana corda: ⁊ defensionibus cōtra verita
tē clausa destruit: ⁊ duplicitatibus inuo
luta dissoluit. Tunc em̄ munitate ciuitates
cadūt: quia mētes deo impenetrare dam
nabuntur. Tunc excelsi anguli corruūt:
quia corda que se per impuritatis prudē
tiam erigunt: per iusticie sententiam pro
sternuntur.

**De diuerso modo admonen
di incolumes: atq; egros:**

Capitulum. XIII.

Alter admonēdi sunt incolu
messatq; aliter egri. Admonē
di namq; sunt incolumes vt sa

lutem corporis exerceāt ad salutem mens
tis: ne si accepte incolumitatis gratiā ad
vsum nequicie inclinant venio deterio
res fiant: ⁊ eo postmodū supplicia graui
ora mereant: quo nunc largioribus bonis
dei: male vti non metuunt. Admonēdi
sunt incolumes: ne oportunitatem salu
tis imperpetuū promerende despiciant.
Scriptum namq; est. Ecce nūc tempus ac
ceptabile: ecce nunc dies salutis admonē
di sunt: ne placere deo si cū possunt nolue
rint cum voluerint: sero nō possint. Hinc
est em̄ qđ post sapientia deserit: qđ prius
rennuētes vocauit dicens: Vocauit ⁊ ren
nuistis: extendi manū meam ⁊ nō fuit qui
aspiceret. Desperistis omne consiliū me
um: ⁊ increpatōes meas neglexistis. Ego
quoq; in interitu vestro ridebo: ⁊ substā
nabo cum vobis quod timebatꝝ aduene
rit. Et rursum. Tunc inuocabūt me: ⁊ nō
exaudiam: mane consurgent ⁊ non inues
nient me. Salus itaq; corporis: quando
ad bene operandum accepta despicitur:
quanti sit muneris amissa sentitur. Et in
fructuose ad vltionū queritur que cōgruo
concessa tempore saluiter non habetur:
vnde bene per Salomonem rursum dicitur:
Ne des alienis honorem tuum: ⁊ an
nos tuos crudeli: ne forte impleantur ex
tranei viribus tuis: et labores tui sint in
domo aliena: ⁊ gemas in nouissimis: quā
do consumpseris carnem: et corpus tuū
qui namq; alieni a nobis sunt: nisi mali
gni spiritus qui a celestis sunt patrie so
rte separati. Quis vero honor noster est:
nisi quod etiam in luteis corporibus con
diti ad conditoris tamen nostri sum? ima
ginem et similitudinem creati. Mel quis
alius crudelis est: nisi ille apostota ange
lus: qui ⁊ semetipsum penam mortis su
perbiēdo pertulit: ⁊ inferre mortē huma
no generi etiam perditus non pepercit.
Honorē itaq; suū alienis dat: qui ad dei
imaginē ac similitudinē cōditus: vite sue
tempa malignoꝝ spiritū volupariibus
administrat. Annos etiam suos crudelis
tradit: qui ad voluntatē male dominan

Tertie partis libri Pastoralis cure

tis aduerfarij. accepta viuendi spacia expēdit ubi bene fubditur. Ne forte impleant extranei viribus tuis & labores tui fint in domo aliena. Quisquis enī per acceptas valitudinē copiozis per tributa fibi fapientiam mentis nō exercendis virtutib⁹ fed perpetrandis vitijs elaborat: nequaquāz fuis viribus fuā domū: fed extraneozum habitacula id eſt imundozū ſpirituū facta multiplicat. nimiruz vel luxuriando. vel ſupbiendo agens vt etiam ſe addito p ditoruz numerus crefcat. Bene autē fubditur & gemas in nouiffimis quādo plim pferis carnē & corpus tuū. Plerūq; enim accepta falus carnis per vitia expendit. Sed cum repēte ſubtrahit cum moleſtijs caro atteritur. cū iam egredi anima vrgetur diu male habita quaſi ad bene viuendum falus amiſſa requirit. Et tūc gemūt homines qđ deo ſeruire noluerūt. quādo dāpna ſue negligētie recupare ſeruendo nequaq; poſſunt. vnde alias dicit. Cum occideret eos in quirebāt eum. Et contra admonēdi ſunt egri. vt eo ſe vel filios ſentiant. quo illos diſcipline flagella caſtigāt. Niſi enim correctis hereditatē dare diſponeret. erudite eos per moleſtias non cura ret. Hinc namq; ad Iohannē domin⁹ per angelū dicit. Ego quos amo arguo & caſtigo. Hinc ruriſum ſcriptū eſt. Fili mi noli diſciplinā domini negligere: neq; fatigeris cum ab eo argueris. Quē enī dominus diligit caſtigat. flagellat autē omnes filiū quē recipit. Hinc psalmiſta ait. Multe tribulationes iuſtozū tē. Hinc beatus quoq; Job in dolore exclamās ait. Si iuſtus fuero non leuabo caput ſaturatus afflictione & miſeria. Dicendū eſt egriſ vt ſi celeſtē patriam ſuā eſſe credūt neceſſario ſn hac labores. velut in aliena patientur. Hinc eſt enī quod lapides extra tonſi ſūt: vt in cōſtructione tēplī domini abſq; mal lei ſonitu ponerent. Quia videlicet nunc foris per flagella tundimur: vt intus i tēplum dei poſtmodū ſine diſcipline percuffione diſponamur quaten⁹ quicquid i nobis eſt ſuperfluū. modo percuffio reſecet.

& tunc ſola nos in edificio cōcordia charitatis liget. Admonēdi ſunt egri vt conſiderent pro percipiēdis terrenis hereditatibus. quomodo dura carnales filios diſcipline flagella caſtigent. Que ergo nobis diuine correptionis pena grauis eſt. per quā & nunquā amittēda hereditas percipitur. & ſemp manſura ſupplicia vitant. Hinc etenī Paulus ait. Patres quidez carnis noſtre habuim⁹ eruditores & reue rebamur eos ne multo magis obtempabimus patri ſpirituū & viuemus. Et illi qui dem in tēpore paucozū dierū ſcōm voluntatem ſuā erudiebāt nos. hic autem ad id qđ vtile eſt. in recipiēdo ſanctificationem eius. Admonēdi ſunt egri vt conſiderent quāta falus cordis moleſtis ſit corporalis: que ad cognitionē ſui mentem reuocat: & quē plerūq; falus obſicit. infirmitatis memoria reformat vt anim⁹ qui extra ſe i elatione ducitur. cui ſit pditioni ſubditus expcuſſa q̄ ſuſtinet carne memorat. Quē recte per balaā ſi tamē vocē dei ſubſequi obediendo voluiſſet in ipſa eius itinere retardatione ſignat. Balaā namq; peruenire ad propoſitū tendit: ſed eius votum animal cui preſidet prepedit. Prohibiti onis quippe imemor ibat quo nō licebat. At aſina angelū videt quē humana mēs non videt quaſi plerūq; caro per moleſtias tarda. flagello ſuo menti deum indicat quē mens ipſa carni preſidens non videt. ita vt anxietatē ſpiritus p̄ficere in hoc mūdo cupientis velut iter tendētis impadiat donec ei inuſſibile qui ſibi obuiat. in notefcat. vnde & bene per Petrū dicitur. Correptionē habuit ſue veſanie ſubugale mutū. qđ in hominis voce loquens prohibuit p̄bete inſipientiā. Inſanus quippe homo a ſubiugali muto corripit. quando elata mens humilitatis bonū qđ tenere debeat. ab afflictā carne memorat. Et huius correptionis donū iccirco Balaaz nō obtinuit: quia ad maledicendū perges vocē non mentē mutauit. Admonēdi ſunt egri vt conſiderēt. quāta ſit muneris moleſtia corporalis que admiſſa peccata diluit

ea que poterant admitti cōpescit. que et
 sumpta ab exterioribus plagis. concusse
 menti penitētie vulnera infligit. Quid scri
 ptum est. Lioz vulneris abstergit mala
 et plaga in secretioribus ventris. Mala
 enī lioz vulneris abstergit quia flagello
 rum dolor. vel cogitatas vel perpetratas
 nequitas diluit. Solet vero ventris ap
 pellatione mens accipi quia sicut venter
 cōsumit escas. ita mens perpetrado expo
 quit curas. quia enī venter mens dicitur
 ea sententia docetur qua scriptū est. Lu
 cerna domini spiraculū hominis qui inue
 stigat oīa secreta vētris. Ac si diceret. Vis
 uini afflatus illuminatio cū in mēte homi
 nis venierit. cā sibi metipsi illuminās ostē
 dit. que ante spiritus sancti aduentū cogi
 tationes prauas et peccare poterat et pēsa
 re nesciebat. Lioz ergo vulneris abster
 git mala et plagari secretiorib⁹ ventris qz
 cū exterius peccatur ad peccatorū nostro
 rum memoriā taciti afflictioz reuocamur
 atqz ante oculos nostros cuncta que a no
 bis sunt male gesta reducimus. et per hoc
 qz foris patimur. magis intus qd fecim⁹
 dolemus. Unde sit vt inter aperta vulne
 ra corporis. amplius nos abluat plaga se
 creta ventris: qz sanat nequitas prauī ope
 ris. occultū vulnus doloris. Admonēdi
 sunt egri quatenus paciētie virtutem ser
 uent vt incessanter quāta redēptor: nos
 ter ab his quos creauerat tulit mala consi
 derent. qd tot obiecta cōuiciozū pbra su
 stinuit qz de manu antiqui hostis captiuo
 rum quotidie animas rapiēs. insultantiū
 alapas accepit. qz aqua nos salutis dilu
 ens. a perfidozū sputis faciē non abscon
 dit. qz aduocatione sua nos ab eternis sup
 plitijs liberans. tacitus flagella tolerauit
 qz inter angelozū choros perbēnes nobis
 honores tribuens. colaphos pertulit qz a
 peccatorū nos punctionibus saluans. spi
 nis caput supponere nō recūsauit. qz eter
 na nos dulcedine deebrians in sui sua fel
 lis amaritudine accepit qz pro nobis pa
 trem quāuis ei diuinitate esset equalis a
 dorauit. sub irrisione adozatus tacuit. qz

vitam mortuis prepanis. vsqz ad mortem
 ipse vita peruenit. Cur itaqz asperū credi
 tur vt adeo homo toleret flagella pro ma
 lis si tāta deus ptulit ab hominib⁹ mala
 p bonis. Aut quis sana intelligētia de p
 cussione sua ingratus existit. si ipse hinc si
 ne flagello non exijt qui hic sine peccato
 vixit.

**De diuerso modo admonēdi
 eos qui flagella metuunt et pro
 pterea innocenter viuunt atqz
 eos qui sic in iniquitate durue
 runt vt nec per flagella corrigā
 tur. Capitulum. XIII.**

Alter admonēdi sūt qui flagel
 la metuunt et ppterca innocen
 ter viuunt. atqz aliter admonē
 di sunt qui sic in iniquitate dur
 ruerunt. vt neqz p flagella corrigant. Di
 cendū nāqz est flagella timētib⁹ vt et bo
 na tēporalia nequaqz p magno desiderēt
 que adesse etiā prauis vidēt et mala presē
 tia nequaqz velut intolerabilia fugiant. q
 bus hic plerūqz bonos affici nō ignorant
 Admonēdi sunt qui flagella metuūt vt si
 malis veraciter carere desiderant eterna
 supplicia phorescāt. neqz in hoc suppli
 ciorū timore permanēat: s; ad amoris gra
 tiā nutrimento charitatis exrescāt. Scrip
 tū quippe ē. pfecta charitas foras mittit
 timorē. Et rursum scriptū est. Nō accepti
 stis spiritū seruitutis itez in timore. s; spi
 ritū adoptionis filiozū in quo clamamus
 abba pater. vñ idē doctor iterū dicit. vbi
 spūs dñi ibi libertas. Et ergo adhuc a
 praua actione formidata pena phibet: p
 secto formidantis animū nulla spiritus li
 bertas tenet. Nam si penam non metue
 ret culpam pculdubio perpetraret. Is
 norat itaqz mens gratiā libertatis quam
 ligat seruitus timoris. Bona enim pro se
 metipsis amanda sunt. et nō penis cōpel
 lentibus exequēda. Nam qui propterea
 bona facit quia tormentozū mala metuit.

D

vult non esse qđ metyat. vt audenter illi-
cita cōmitat. vnde Luce clarius constat
qđ corā deo innocētia amittit ante cuius
oculos desiderio peccat. Et contra hi qđ
ab iniquitatibus nec flagella cōpescunt:
tanto acrioz inuectione feriēdi sunt. quā-
to maiori in sensibilitate duruerūt. Ple-
rūq; enim sine veneratione venerationi
sunt: sine desperatione despandi. ita dum
tarat vt ostēsa desperatio formidinē incu-
tiat. ⁊ subiuncta admonitio ad spem redu-
cat. Districte itaq; cōtra illos diuine sen-
tentie proferende sunt: vt ad cognitiones
sui considerata eterna animaduersione re-
uocent. Audiant enī in se impletum esse
qđ scriptū est. Si cōruderis stultū in pila
quasi tipsanas feriente desuper pilo non
auferetur ab eo stulticia eius. Cōtra hos
propheta dño queritur: di cens. Attriuisti
eos ⁊ rennuerūt accipere disciplinā. Hinc
est qđ dñs dicit. Interfeci ⁊ perdidī popu-
lum istū ⁊ tamē a vijs suis nō sunt reuersi
Hinc rursum ait. Populus nō est reuersus
ad peccientē se. Hinc voce flagellanti-
um ppheta Hieremias conqueritur di-
cens. Curauim⁹ Babylonē ⁊ non ē sana-
ta. Babylon quippe curat nec tamen ad
sanitatē reducit. quādo mens in praua ac-
tione cōfusa verba correptionis audit fla-
gella correptionis percipit: ⁊ tamē ad rec-
ta salutis itinera redire contēpnit. Hinc
captiuo israelitico populo nec tñ ab iniq̄-
tate cōuerso dñs exprobrat: dicēs. Versa
est mihi domus israel in scozēā. Omnes
isti facti sunt mihi es. ⁊ stannū ⁊ ferrum ⁊
plumbū in medio fornacis. Ac si apte di-
cat. Purgare eos per ignē tribulationis
volui. argentū illos vel aurū fieri questui
Sed in fornace mihi in es. stannū ferruz
⁊ plumbū versū sunt. quia non ad virtutē
sed ad vitia etiam in tribulatione prorup-
perunt. Es quippe dū percussit amplius
metallis ceteris sonitum reddit. Qui igitur
in percussione positus erumpit ad so-
nitum murmurationis. in es versus est in
medio fornacis. Stannū vero cum ex ar-
te componitur argēti speciem mentitur.

Qui ergo simulationis vitio non caret in
tribulatione stannū factus est in fornace.
Ferro autē vertitur qui vite proximi insi-
diatur. Ferrū itaq; in fornace est. qui no-
cendi maliciā nō amittit in tribulatione
plumbū quoq; ceteris metallis est graui⁹
In fornace ergo plumbū inuenitur qui sic
peccati sui pondere premitur: vt etiam in
tribulatione positus a terrentis desiderijs
non leuet. Hinc rursum scriptū est. Multo
labore sudatū est: ⁊ non exiit de ea nisi
mīa rubigo ei⁹ neq; per ignē. Ignē quip-
pe nobis tribulationis admonet. vt in no-
bis rubiginem vitioz purget. Sed nec p
ignē rubiginē amittim⁹ quādo ⁊ iter fla-
gella vitio non caremus. Hinc propheta
iterū dicit. Frustra conflauit p̄sator. mali-
tie corū non sunt consumpte. Sciendum
vero est: quia nōnunq; cum inter flagello-
rum duriciam remanent in correcti. dulci
sunt admonitio emulcēdi. Quos enī cru-
ciamenta nō corrigūt nonnunq; ab iniq̄-
actionibus lenia blandimēta cōpescunt.
Quia ⁊ plerūq; egros quos foris pignē
taria potio curare nō potuit ad salutē pri-
stinam tepēs aqua reuocauit. Et nōnulla
vulnera que curari incisione nequeūt. for-
mentis olei sanant. Et dur⁹ ad amas inci-
sionē ferri minime recipit: sed leni hircōz
sanguine molescit.

De diuerso modo admonen-
di nimis tacitos atq; multilo-
quio vacantes.

Capitulum. XV.

Aliter admonēdi sunt nimis ta-
citi atq; aliter multiloquio va-
cātes. Insinuari nāq; nimis ta-
citis debet. qđ dū quedaz vitia
incaute fugiūt occulte deterioribus impli-
cant. Nā sepe linguā qđ imoderatius fre-
nant in corde graui⁹ multiloquiū tolerāt
vt eo plus cogitationes in mēte ferueant
quo illas violēta custodia in discreti silen-
tij angustat. Que plerūq; tanto latius des-

fluunt. quāto se esse securiores estimāt. qz
 foris a reprehēsoribus nō vident. Ande
 nōnunq̄ mens in superbā extollitur: vt
 quos loquentes audit quasi infirmos de-
 spicit. Cūq̄ os corporis claudit. quantuz
 se vitij superbiendo aperiat nō agnoscit
 Linguā etenim premit. mentem eleuat.
 ⁊ cum suam nequiciā minime considerat
 tanto apud se cunctos liberius quanto et
 secretius accusat. Admonendi sunt igitur
 nimis taciti vt scire solliciti studeant
 non solum quales foras ostendere: sed eti-
 am quales se debeant intus exhibere. vt
 plus excogitationibus occultū iudiciū.
 q̄ ex sermonibus reprehensionem metu-
 ant proximorum. Scriptū nāq̄ est. Fili
 mi attende sapientiam meam. ⁊ prudentie
 mee inclina aurem tuam vt custodias
 cogitationes. Nihil quippe in nobis est
 corde fugatius qd̄ a nobis toties recedit
 quotiens per prauas cogitationes defluit
 Hinc etenim Psalmista ait. Cor meū de-
 reliquit me. Hinc ad semetipsum rediēs
 dicit. Inuenit seruus tuus cor suū vt ora-
 ret te. Cum ergo cogitatio per custodias
 restringitur. cor quod fugere consuevit in-
 uenitur. Plerumq̄ autē nimis taciti cuz
 nōnulla iniuria patiuntur eo in acrorem
 dolorē prodeunt. quo ea que sustinent nō
 loquuntur. Nam si illatas molestias tran-
 quilla lingua sermone diceret mens a cō-
 scientia dolorē alienaret. Vulnera enī
 clausa plus cruciant. Nam cum putredo
 que interius feruet eijcitur. ad salutē do-
 lor aperitur. Scire igitur debent qui pl̄
 q̄ expedit tacent. ne inter molesta que to-
 lerant dum linguā tenent. vim doloris ex-
 aggerent. Admonendi sunt enī vt si pro-
 ximos sicut se diligunt. minime illis tace-
 ant. vnde eos iuste reprehendāt. Hocis
 enim medicamine vtriusq̄ salutē concurs-
 ritur: dum ⁊ ab illo qui infert actio praua
 atq̄ perueria conpescitur. ⁊ ab hoc q̄ su-
 stinet doloris feruor vulnere aperto tem-
 peratur. Qui enim proximorū mala con-
 spiciunt. ⁊ tamen silentio linguā premūt
 quasi conspectis vulneribus vsū medi-

caminis subtrahūt ⁊ eo mortis auctores
 fiunt. quo virus qd̄ potuerant curare no-
 luerunt. Lingua itaq̄ discrete refrenan-
 da non insolubilit̄ obliganda. Scriptū
 nāq̄ est. sapiens tacebit vsq̄ ad tempus.
 vt nimirum cum oportunū considerat.
 postposita censura silentij loquendo que
 congrunt in vsū se vtilitatis impēdat
 Et rursus scriptum est. Tempus loquē-
 di ⁊ tempus tacendi. Discrete quippe vi-
 cissitudinum pensanda sunt tempora. ne
 aut cum restringi lingua debet per verba
 inutiliter defluat. aut cū loqui vtiliter po-
 test semetipsum pigre restringat. Quod
 bene psalmista considerans ait. Pone
 domine custodiā ori meo. ⁊ ostium circū-
 stantie labijs meis. Non enim poni ori
 suo parietem: sed ostiū petij qd̄ videlicet
 aperitur ⁊ clauditur. Ande ⁊ nobis cau-
 te discendum est. quaten⁹ os discretuz et
 congruo tempore vox aperiat. ⁊ rursū cō-
 gruo taciturnitas claudat. Et contra ad-
 monendi sunt multiloquio vacantes: vt
 vigilanter aspiciant a quanto recitadini-
 statu depererunt. vñ per multiplicia ver-
 ba dilabuntur. Humana etenim mens as-
 que more ⁊ circūclausa ad superioza colla-
 gitur. quia illic repetit. vnde descendit et
 relaxata deperit quia se per infima inutili-
 ter spargit. Quot enī superuacuis verbis
 a silentij sui censura dissipatur. quasi tot-
 rius extra se deriuatur. Ande ⁊ redire in-
 terius ad sul cognitionem non sufficit. qz
 per multiloquium sparsa a secreto se inti-
 me considerationis excludit. Totam ves-
 ro se insidiantis hostis vulneribus detes-
 git: quia nulla munitione custodie circū-
 cludit. vnde scriptum est. Sicut vrbs pa-
 tens ⁊ absq̄ murorum ambitu. ita vir qui
 non potest. in loquēdo cobibere spiritum
 suum. Quia enim murum silentij non
 habet. patet inimici taculis ciuitas mens-
 tis. Et cum se per verba extra semetip-
 sū eijcit apertam se aduersario ostendit.
 Quā tanto ille sine labore superat quan-
 to ⁊ ipsa que vincit ⁊ semetip-
 sam p̄ multis loquū pugnāt. Plerūq̄ autem quia per

quosdā gradus desidia mens in lapsus ca-
sus impellit. Duz otiosa cauere verba ne-
gligimus: ad noxia quādoq; peruenim⁹:
vt prius loqui aliena libeat: postmodū de-
tractōibus eoz vitā de quibus loquitur
mordeat: ad extremū vero vsq; ad apertas
lingua cōtūmelias erūpat. Hic seminant
stimuli: orinnē rixē: accendunt faces odio-
rum: par extinguit cordiū: vnde bene per
Salomonē dicit: Qui dimittit aquā: ca-
put est iurgioꝝ. Aquā quippe dimittere
est: linguā in fluxū coluij relaxare. Quo
contra etiam in bonā iterū partem dicit.
Aqua pfunda verba ex ore viri. Qui er-
go aquā dimittit: caput est iurgioꝝ: quia
qui linguā non refrenat: concordia dissi-
pat. Unde ediuerso scriptū est. Qui im-
ponit stulto silētiū: iras mitigat. Qui au-
tē multiloquio quisq; feruens linguā re-
frenari nequiverit accidit: vt rectitudinē
iusticie tenere nequāq; possit: testat pro-
pheta: qui ait: Vir linguosus nō diriget
super terrā. Hinc iterū Salomon dicit:
In multiloquio peccatū nō deerit. Hinc
Isaias ait: Cultus iusticie silentiū videli-
cet. Indiciōs: quia mentis iusticia desola-
tur: quādo ab immoderata locutiōe non
parcitur. Hinc Iacobus dicit: Si quis pu-
tat se religiosus esse: nō refrenans linguā
suā: sed seducēs cor suū huius vana est re-
ligio. Hic rursus ait: Sit omnis homo ve-
lox ad audiendū: tardus autē ad loquen-
dū: et tardus ad irā. Hinc iterū lingue vi-
diffiniens adiūgit. Inquietū malū: plena
veneno mortifero. Hinc per semetipam
nos veritas admonet dicens: Omne ver-
bū ociosum qđ locuti fuerint homines: ra-
tionē reddēt de eo in die iudicij. Ociosū
quippe verbū est: qđ aut ratōe iuste neces-
sitatis: aut intentiōe pie vtilitatis caret.
Si ergo ratio de ocioso sermone exigit:
pensemus que pena multiloquio maneat
in quo etiā per noxia verba peccat.

**De diuerso modo admonen-
di pigros: atq; precipites:**

Capitulum. XVI.

Miter admonēdi sunt pigri: at-
q; aliter precipites. Illi namq;
suadēdi sunt: ne agenda bona-
dum differūt amittant. Isti ve-
ro admonēdi sunt: ne dum bonoz opus
incaute festinando preueniūt: eozum mes-
rita immutēt. Pigritas namq; intinandū
est: quod sepe dū oportune agere que pos-
sumus nolumus: paulopost cū volumus
non valemus. Ipsa quippe mentis desidi-
dia dum congruo seruoze non accendit: a
bonoz desiderio funditus cōualefcente
furtim torpore mactat: vnde aperte per
Salomonē dicit. Pigredo immittit so-
porē: piger enim recte sentiēdo quasi vigi-
lat: quāuis nil operando torpescat. Sed
pigredo fopozē immittit dicit: quia pau-
lisper etiā recte sentiēdi vigilantia amit-
tit: dum a bene operādi studio cessat. Vbi
recte subiūgit: et anima dissoluta esuriet.
Nam mens: quia se ad superiora stringen-
do nō dirigit neglecta se inferis per desi-
deria expandit. Et dum studioꝝ sublimi-
um vigore nō constringit cupiditatis infi-
me fame sauciā: vt quo se per disciplinā
ligare dissimulat: eo se esuriens per volu-
ptatū desideria spergat. Hinc ab eodem
rursus Salomone scribit. In desiderijs
est omnis ociosus. Hinc ipsa veritate predi-
cāte: vno quidē exeunte spiritu mūda do-
mus dicit: sed multiplicius redeūte cum
vacat occupat. Plerunq; piger dū neces-
saria agere neglexerit quedā sibi difficilia
opponit: quedam vero incauta formidat.
Et dū quasi inuenit: quod velut iuste me-
tuat: ostendit quod ocio quasi nō iniuste
torpescat. Cui recte per Salomonē dicit
Propter frigus piger arare noluit: mens
dicabit ergo estate: et non dabit ei. Pro-
pter frigus quippe piger nō arat: dum de
fide torpore cōstrictus: agere que debet
bona p̄siderat: dissimulat. Propter frig⁹
piger non arat: dum parua ex aduerso ma-
la metuit: et operari maxima p̄termittit.
Bene autē dicit mendicabit estate: et nō
dabitur ei. Qui enim nunc in bonis operi-
bus nō exudat cum sol iudicij fermentos

apparuerit: quia frustra regni additū pos-
tulat: nil accipiens estate mendicat. **B**e-
ne hinc rursus per eundē Salomonē vi-
dit: **Q**ui obseruat ventū non seminat: et
qui considerat nubes nunquā metet. **Q**uid
enim per ventū: nisi malignozū spiritū
temptatio exprimit: **E**t quid per nubes:
que mouent a vento: nisi aduersitas pra-
uozū hominū designat: **V**entis vide-
licet impellunt nubes: quia immūdozū
spiritū afflatu prauū excitant homines:
qui ergo obseruat ventū non seminat: et
qui considerat nubes nunquā metet: quia
quisquis temptationē malignozū spiritū
qui quisque persecutionē prauozū hominū
metuit: neq; nūc grana boni operis sem-
inat: neq; tūc manipulos sancte retributio-
nis secat. **A**t contra admonēdi sunt preci-
pites dum bonozū actū tempus prue-
niūt: meritū peruertunt. **E**t sepe in malis
corruūt: oī bona minime discernūt: quia
nequa q̄ quid: quomodo: vel quādo agāt
inspiciūt: sed plerūq; acta: quia ita non
debuerint agere cognoscūt. **Q**uibus sub
auditoris specie recte apud Salomonem
dicit: **F**ili sine consilio nihil facias: et post
factum nō penitebis. **E**t rursus. **P**alpe-
bre tue precedāt gressus tuos. **P**alpebre
qui ppe gressus precedūt: cū operationē
nostrā cōsilia recta perueniūt. **Q**ui enim
negligit cōsiderando prouidere que facit:
gressus tēdit: oculos claudit. **P**ergēdo
iter cōsicit: sed prouidendo sibi metip̄i nō
anteceedit. **A**tq; iccirco citius corruit: qz
quo pedē operis ponere debeat: per pal-
pebrā consilij non attendit.

**De diuerso modo admonen-
di mansuetos: atq; iracūdos:**

Capitulum. XVII.

Alter admonendi sunt māfue-
ti: atq; aliter iracūdi. **N**on nū-
quā namq; mansueti cum pre-
sunt: vicinū et quasi iuxta posi-
tum torporem desidie patiuntur: et plerū-
q; nimia resolutione leuitatis ultra q̄ ne-
cesse est: vigorem discretiōis euoliunt.

At contra iracūdi: dum regiminū loca
percipiunt: quo impellente ira in mentis
vesaniam deuoluuntur: eo etiam subdito-
rum vitam dissipata quietis tranquillita-
te confundunt. **Q**uos cum furore agitar:
in preceps ignorāt quicquid irati faciū:
ignorant quicquid a semetip̄is irati pati-
untur. **N**onnunquā q̄ est grauis ire sue
stimulum iusticie zelum putant. **E**t cum
viciū virtus creditur: sine metu culpa
cumulatur. **S**epe ergo mansueti dissolu-
tionis torpescunt tedio: sepe iracūdi res-
citudoinis falluntur zelo. **I**llorū itaq; vir-
tuti viciū latenter adiungitur. **N**is au-
tem suū viciū quasi virtus feruens vs-
detur. **A**dmonendi sunt igitur illi: vt vs-
giant quod iuxta ip̄os est. **I**sti: quod in
ip̄is. **A**ttēdant illi quod habent. **D**iscer-
nant isti quod non habent. **A**mplectan-
tur mansueti: sollicitudinem torpenti-
damnant: iracūdi perturbationem cla-
ment. **A**dmonendi sunt mansueti: vt ha-
bere etiam emulationē iusticie studeant.
Admonendi sunt iracūdi: vt emulationis
nī quam se habere estimant: mansuetudi-
nem subiungant. **I**ccirco namq; spiritus
sanctus in colūba nobis est: et in igne mō-
stratus: quia videlicet om̄es quos implet
et columbe simplicitate māfuetos: et igne
zeli arduentes exhibet. **N**equa q̄ ergo spi-
ritus sancto plenus est: qui aut in tranquil-
litate mansuetudinis: feruorem emulatio-
nis deserit: aut rursus in emulationis ar-
dore virtutem mansuetudinis amittit.
Quod fortasse melius ostendimus: si in
medio **P**aulli magisterium proferamus:
qui duobus discipulis et non diuersa cha-
ritate predicit: diuersa tamen adiutoria
predicationis impendit. **T**ymotheum
namq; admonens ait: **A**rgue: obsecra: in-
crepa: in omni patientia et doctrina. **T**y-
tum quoq; admonet dicens: **D**ec loques-
re: et exhortare: et argue cum omni impe-
rio. **Q**uid est q̄ doctrinam suam tanta ar-
te dispenset: vt exhibenda hac alteri im-
perium: atq; alteri patientiam proponat:
nisi q̄ mansuetiois spiritus **E**t 3

Tertie partis libri Pastoralis cure

Paulo feruentioris vidit esse Tymotheū
istum per emulatiōis studium inflammat
hunc per leuitatē patientie temperat. Il-
li quod deest iungit. Quic quod superest
subtrahit. Illum stimulo impellere nitit:
hunc freno moderatur. Magnis quippe
suscepit ecclesie colonis. Alios palmites
vt crescere debeant: rigat. Alios cū plus
iusto crescere cōspicit: refecat: ne aut non
crescendo fructus non ferant: aut immo-
derate crescendo quos protulerint: amitte-
tant. Sed longe alia est ira: que sub emu-
latiōis specie subripit: alia que perturba-
tum cor et sine iusticie preteritu cōfundit.
Illa est in hoc q̄ debet inordinatē exten-
ditur: hec autē semper in his que non de-
bet inordinatē inflammat. Sciendum ve-
ro est: quia hoc ab impatiētibus iracundi
differunt: quod illi ab alijs illata nō tole-
rant: isti autē etiā que tolerenter imponūt.
Nam iracundi sepe etiā se declinatēs in-
sequuntur: rixę occasionem cōmouent: la-
bore contentiōis gaudent. Quos tamen
melius corrigimus: si in ipa irē sue cōmo-
tione declinamus. Perturbati quippe
quid audiāt: ignorant: sed ad se reducti
tanto libentius exhortatiōis verba reci-
piunt: quāto se tranquillū toleratos eru-
descūt. Mentī enim furore ebrietas omne re-
ctum quod dicit peruersum videtur. An-
de et Abal ebrio culpam suam a Byga-
bil laudabiliter tacuit q̄ digesto vino lau-
dabiliter dixit: Cecidit enim malum quod
fecerat cognoscere potuit: quia hoc ebri-
us nō audiuit. Cum vero iracundi ita ali-
os impetūt: vt declinari omnino non pos-
sunt: nō aperta exprobratiōe: sed sub qua-
dam sunt cautela reuerētie parcendo feri-
endi. Quod melius ostendit si Abner
factum ad mediū deducamus. Hūc quip-
pe cū Asael v̄ incaute precipitatiōis im-
petere scriptū est. Locutus est Abner ad
Asael dicens: Recede: noli me sequi: ne
cōpellar cōfodere te in terrā. Qui audis-
se cōtēpsit: et noluit declinare. Percussit
ergo eum Abner auersa basta in inguine
et transfudit eū et mortuus est. Cui Asael

Typum tenuit: nisi eorū quos vehemen-
ter arripēs furor in preceps ducit. Qui
in eodem furoris impetu: tanto caute de-
clinandi sunt: quāto et insanie rapiantur.
Unde et Abner qui sermōe nostro patris
lucerna dicit: fugit: quia doctorū lingua
que supernū lumen dei indicat: cum per-
abrupta furoris mentē cuiuspiā ferri con-
spicit: cūq̄ cōtra irascentē dissimulat ver-
borum iacula reddere: quasi per sequen-
tem nō vult ferire. Sed cum iracūdi nul-
la consideratiōe se mitigant: et quasi Asa-
el persequi et insanire nō cessant: necess-
est: vt hi qui furentes reprime conatur
nequa q̄ se in furorem erigant: sed quic-
quid est tranquillitatis ostendant. Que-
daz vero subtiliter proferat: in quibus ex
obliquo furentis animū pugnet. Unde et
Abner cum contra persequentē subsistit
non eū recta: sed auersa basta trāforauit.
Ex mucrone quippe percutere est: impetu
apte increpatiōis obuiare. Auersa vero
basta persequentē ferire est: furentē tran-
quille ex quibus idā tangere: et quasi parē-
do superare. Asael autē protinus occū-
bit: quia cōmote mentes dum et parti sibi
sentiūt: et tamen responsionū ratione in in-
tinis sub trāquillitate tangunt: sed eo q̄
se exererant: statim cadūt. Qui ergo a fu-
roris sui impetu: sub lenitatis percussioe
resiliūt: quasi sine ferro moriunt.

De diuerso modo admonen- di humiles: atq; elatos:

Capitulum. XVIII.

Aliter admonēdi sunt humiles
atq; aliter elati. Illis insinuan-
dum est: q̄ sit vera excellentia
quā sperando tenent. Istis ve-
ro intimandū q̄ sit nulla temporalis glo-
ria: q̄ et amplectētes non tenent. Audi-
ant humiles q̄ sint eterna que appetunt:
q̄ transitoria que contempnūt. Audiānt
elati: q̄ sint transitoria que ambunt: q̄
eterna que perdūt. Audiānt humiles ex
magistra voce veritatis: omnis qui se hu-
miliat exaltabit. Audiāt elati: et qui se ex-

Beati Gregorij pape Cap. XVIII

altat: humiliabit. Audiant humiles glo-
riam precedit humilitas. Audiant elati
ante ruinam exaltabit spiritus. Audiant
humiles super quem quiescet spiritus me-
us nisi super humilem et quietum: et tremen-
te sermones meos. Audiant elati: quid sus-
perbis terra et cinis. Audiant humiles:
deus humilia respicit. Audiant elati et al-
ta a longe cognoscit. Audiant humiles:
quia filius hominis ministrari non venit:
sed ministrare. Audiant elati: quia inini-
um omnis peccati superbia. Audiant hu-
miles: quia redemptor noster humiliavit
semetipsum: factus obediens usque ad mor-
tem. Audiant elati quod de eorum capis
te scriptum est. Ipse est rex super uniuersos
filios superbie. Occasio igitur perditio-
nis nostre facta est superbia dyaboli: et
argumentum redemptionis nostre inuen-
ta est humilitas dei. Hostis enim noster
inter omnia conditus: videri super omnia
voluit elatus. Redemptor autem noster
magnus manens super omnia fieri: inter
omnia dignatus est paruus. Dicatur ergo
humilibus: quia dum se deiciunt ad
dei similitudinem ascendunt. Dicatur elatis:
quia dum se erigunt in apostate ange-
li imitationem cadunt. Quid itaque elatio
ne deiectus: que dum supra se tenditur ab
alitudine vere celsitudinis elongat? Et
quid humilitate sublimi? que dum se in
ima deprimat: auctori suo manenti super-
summa coniungit. Est tamen aliud quod
in eis debeat caute pensari: quia sepe qui
dam humilitatis decipiuntur specie: qui
dam vero elationis sue ignorantia fallun-
tur: nam plerumque nonnullis quibusdam hu-
miles videntur: et qui hominibus defer-
ri non debet contumens est timor. Plerum-
que vero elatos comitari solet: libere vocis
assertio. Et cum quedam increpanda sunt
vicia: illi reticent ex timore: et tamen tace-
re se estimant ex humilitate. Isti loquun-
tur per impatientiam elationis: et tamen
loqui se credunt per libertatem recitandi-
nis. Illos ut peruersa non increpent: sub
specie humilitatis premit culpa formidi-

nis: istos ad increpanda que non debent
aut magis increpanda que debent sub ima-
gine libertatis effrenatio impellit tumoris.
Unde et elati admonendi sunt: ne plura
expedit sint subiecti: ne autem illi de-
fensionem vertant iusticie in exercitatio-
nem superbie: aut isti cum student plus
neccesse est hominibus subijci: compellan-
tur etiam eorum vicia venerari. Conside-
randum vero est: quod plerumque elatos uti-
lius corripimus: si eorum correptionibus
quedam laudum fometa miscemus. In-
ferenda namque illis sunt: aut alia bona que
in ipsis sunt: aut dicendum certe que po-
terant esse si non sunt: et tunc demum refe-
canda sunt mala que nobis displicent: cum
prius ad audiendum placabilem eorum
mentem fecerint promissa bona que pla-
cent. Nam et eguosi indomitos blanda
prius manu tangimus: ut eos nobis ple-
nius postmodum etiam per flagella sub-
iugemus: et amaro pigmentorum poculo
mellis dulcedo adiungitur: ne ea que sa-
luti profutura est in ipso gustu aspera ama-
ritudo sentiat. Dum ergo gustus per
dulcedinem fallitur: humor mortifer per
amaritudinem vacuatur. Ipsa ergo in elatis
injectionis exordia permixta sunt lau-
de temperanda: ut dum admittunt fauores
quos diligunt: etiam correptiones re-
cipiant quas oderunt. Plerumque autem
persuadere elatis vtilia melius possumus:
si profectum eorum nobis magis quam illis
profuturum dicamus: si eorum meliora-
tionem nobis magis quam sibi impendi pos-
tulemus. Facile enim ad bonum elatio
flectit: si eius inflexio prodesse et alijs cre-
datur. Unde moyses qui regente se domi-
no deserti iter duce aerea columna perge-
bat cum Obab cognatum suum a genti-
litatis conuersatione vellet educere: ait:
Proficiscimur ad locum: quem daturus
est nobis dominus: vent nobiscum: et be-
ne faciamus tibi: quia dominus bona pro-
misit israeli. Cui cum respondisset ille:
Non vadam tecum: sed reuertar in ter-

Tertie partis libri Pastoralis cure

ram meam: in qua natus sum: illico ad-
iunxit. Noli nos derelinquere. tu enim
nostrum in quibus locis per desertum castra po-
nere debeamus. et eris ductor noster. Ne-
que enim moysi mentem ignorantia itineris
angustabat. quod et prophetice sententie cog-
nitione diuinitatis expandarat quod columna ex-
terius preibat. quod de cunctis interior per
conuersationem cum deo sedula locutio sa-
miliaris instruebat. Sed videlicet vir pu-
uidus elato auditori colloquens. solacium
petiit ut daret. ducem requirebat inuia. ut
dux ei fieri potuisset ad vitam. Egit itaque
ut superbus auditor voci ad meliora suade-
ti. eo magis fieret deuotus quo putaretur
necessarius. Et vnde se exhortatoris suus
precedere crederet. inde se sub verbis ex-
hortantis inclinaret.

De diuerso modo admonen- di pertinaces atque inconstantes. Capitulum. XIX.

Alter admonendi sunt pertina-
ces. aliter vero inconstantes.
Illis dicendum est quod plus de se
quod debent sentiunt et circiter alie-
nis consiliis non acquiescunt. Istis vero inti-
mandum est quod valde se despicientes negli-
gunt et ideo lenitate cogitationum a suo iu-
dicio per temporum momenta flectunt. Illis
dicendum est quod nisi meliores se ceteris esti-
marunt. nequaquam cunctorum consilia sue deli-
berationi postponerent. Istis dicendum est quod
si hoc quod sunt vitiosus attenderent. nequaquam
eos per tot varietatis lictora mutabilitatis
aura versaret. Illis per Paulum dicitur. Noli
te prudenter esse apud vosmetipsos. Et con-
tra isti audiant. non circiteramur omni veni-
to doctrine. Et illis per Salomonem dicitur.
Comedent fructus vinee sue suisque consi-
liis saturabuntur. De istis autem ab eo rur-
sus scribitur. Cor stultorum dissimile erit.
Cor quippe sapientium sibi metipsum semper
est simile. quia dum rectis persuasionibus ac-
cedit statim se in bono opere dirigit. Cor

vero stultorum dissimile est. quod dum mutabili-
tati se aurium exhibet. nunquam idem quod fuerat
manet. et quod quedam vitia sicut ex semetip-
sio gignunt alia ita ex alijs oriuntur. Sciens
dum sumope est quod tunc ea corripiendo melius ter-
gum? cum ab ipso amaritudinis sue fonte sic
cam? Pertinacia quippe ex supbia. inco-
stancia autem ex leuitate generatur. Admonen-
di sunt igitur pertinaces ut elationem sue cogi-
tationis agnoscat et semetipsum vincere stu-
deat. ne dum rectis aliorum suasionibus foris
supari despiciunt. intus a supbia captiui te-
neantur. Admonendi sunt ut solertiter aspici-
ant. quod filius hominis cui vna semper cum patre
voluntas est. ut exemplum nobis frangende no-
stre voluntatis prebeat dicit. Non quero vo-
luntatem meam sed voluntatem eius qui misit
me patris. Qui ut huius ad huc virtutis
gratiam commendaret. seruaturum se hoc in ex-
tremo iudicio premisit dicens. Non possum
ego a meipso facere quicquam sed sicut audio
iudico. Quia itaque conscientia dedignatur
homo aliene voluntati ad quietescere: quan-
do vel atque hominis filii? cuius virtutis sue
gloriam venit ostendere: testatur se non a semet-
ipso iudicare. Et contra admonendi sunt in-
constantes ut mentem gravitate roborent.
Tunc enim alij germina in se mutabilitatis
arefaciunt. cum a corde prius radice leuita-
tis abscidunt. Quia et tunc fabrica robusta
construitur: cum prius locus solidus in quo
poni fundamentum debeat provideat. Nisi
ergo ante mentis leuitas caueat cogitati-
onum inconstantia minime vincitur. Ad quod
bus alienum paulus de fuisse prohibuit cum
dicit. Nunquid leuitate usus sum? Aut
que cogito secundum carnem cogito ut sit apud me
est et non. Et si aperte dicat. Circitero muta-
bilitatis aura non molior quia leuitatis vi-
tio non succumbo.

De diuerso modo admonen- di gule deditos atque abstinentes

Capitulum. XX.

Miter admonēdi sunt gule de-
diti. atq; aliter abstinētes. **M**los enī superfluitas locutionis
leuitas operis atq; luxuria.

Mlos vero sepe impacientie. sepe vero sup-
bie culpa comitatur. **N**isi enī gule dedi-
tos imoderata loquacitas raperet. diues
ille qui epulatus quotidie spēdide dicit.
in lingua graui? nō arderet dicens. **P**at
Abraam miserere mei et mitte **L**azarum
vt intingat extremus digiti sui in aqua vt
refrigeret linguas meas. quia crucior in
hac flāma. **A**ulibus profecto verbis ostē-
ditur. quia epulādo quotidie crebrius in
lingua peccauerat: qui totus ardens refri-
gerari se precipue in lingua requirebat.

Rursum quia gule deditos leuitas protu-
nus operis sequitur. auctoritas sacra tes-
tatur dicens. **S**edit populus māducare.
et bibere. et surrexit ludere q̄s plerūq; eda-
citas vsq; ad luxurā pertrahit. quia dum
facietate vēter extēditur aculei libidinis
excitantur. **A**nde et hosti callido qui pri-
mi hominis sensas in p̄cupiscentia pomi
aperuit: sed in peccati laqueo strinxit. di-
uina voce dicitur. **P**ectore et ventre re-
pes. **A**csi ei aperte diceretur. **C**ogitatio-
ne et in gluuie super humana corda domi-
naris. **Q**uia gule deditos luxuria sequit
propheta testatur qui dū aperta narrat oc-
cultā denunciat: dicens. **P**riniceps coco-
rum destruxit muros **H**ierusalē. **P**rin-
ceps nāq; cocorū venter est cui magna cu-
ra obsequiū a cocis impenditur vt ipse de-
lectabiliter cibus impleat. **D**uri autē **H**ie-
rusalē virtutes sunt aīe ad desideriū sup-
ne pacis elenate. **L**ocorū igitur princeps
muros **H**ierusalē deicit. qz dum vēter in
gluuie tendit: virtutes aīe per luxurā de-
struunt. **Q**uo cōtra nisi mētes abstinē-
tū plerūq; impacientia a sinu trāquillitatis
excuteret: nequa q̄ **P**etr? cū diceret. mi-
nistrare aīe in fide vestra virtutē. in virtu-
te autē scientiā. in scientiā autē abstinētiā.
protinus vigilāter adīgeret: dicens. **I**n
abstinētia autem patriam. **D**e esse quippe
abstinētib; patriam prouidit. que eis vt

adesset admonuit. **R**ursum nisi cogitatio-
nes abstinētiū nō unq; supbie culpa trās-
figeret: **P**aulus minime dixisset. **Q**ui
non manducat manducantē non iudicat.
Qui rursus ad alios loquens dū de absti-
nentie virtute gloriāntiū precepta p̄strin-
geret. adiunxit. **Q**ue sunt rationē quidē
habētia sapiētie insup̄sitionē et humilita-
tem. et ad nō parendū corpori nō in hono-
re corporis nō in honore aliquo ad saturita-
tem carnis. **Q**ua in re notandū est. qz i dī
sp̄tatione sua predicator egregi? sup̄sti-
tioni humilitatis speciē iungit. qz dū pl?
q̄ necesse est per abstinētiā caro atterit.
humilitas foris ostēditur: sed hac ipsa hu-
militate grauius interius sup̄bitur. **E**t nī
si aliquādo mens ex abstinētie virtute tu-
mesceret. nequa q̄ hanc velut inter mag-
na merita pharise? arrogans studiose enu-
meraret dicens. **I**eiuno bis in sabbato.
Admonēdi sunt ergo gule dediti ne in eo
q̄ escarū delectationi iucubant luxurie se-
mucrone transfigant. **Q**uanta sibi p̄ esuz
loquacitas. quāta mentis leuitas ingredi-
atur aspiciant. ne dum vētri molliter in-
seruiūt viciozū laqueis crudeliter astrin-
gantur. **T**anto enī longius a fecūdo parē-
te receditur. quāto per imoderatum vsuz
dum manus ad cibum tenditur. parentis
primi lapsus iteratur. **A**t contra admonē-
di sunt abstinētes vt sollicitē semp aspici-
ant. ne cum gule vitiū fugiunt acriozā his
vitiā quasi ex virtute generent ne duz car-
nem macerant ad impacientia spiri? erū-
pat. et nulla iam virtus sit. qd cato vincit
si spiritus ab ira supatur. **A**liquādo autē
dum mens abstinētiū ab ira se depzimit
hanc quasi peregrina veniens leticia cor-
rumpit et eo abstinētie honum deperit.
quo sese a spiritalibus vitiis minime cu-
stodit. vnde et recte per prophetam dicit.
In diebus ieiuniorū vestrozū inueniun-
tur voluptates vestre. **E**t paulopost. **E**c-
ce ad lites et contentiones ieiunatis et per-
cutitis pugnis imple. **V**oluptas quippe
ad leticiam pertinet pugnas ad iram. in-
cassum ergo per abstinētiā. corpus atq;

Tertie partis libri Pastoralis cure

teritur. si inordinatis dimissa motib⁹ mē
vitijs dissipatur. Rursumq; admonendi
sunt vt abstinentiā suā r semp sine imuta
tione custodiāt. r nunq̄ hāc apud occul
tum iudicem eximie virtutis credāt ne si
fortasse magni esse meriti credid. cor i el
atione subleuetur. Hinc nāq; p prophetaz
dicitur. Nunquid tale est ieiunū qd ele
gi? Sed frange esuriēti panē tuuz. r ege
nos vagosq; induc in domū tuam. Qua
in re pensandū est. virt⁹ abstinentie q̄ pa
ua respiciatur. que non nisi ex alijs virtuti
bus comendatur. Hinc Jobel ait. San
ctificate ieiunū. Ieiunū quippe sanctifi
care est adiunctis bonis alijs dignaz deo
abstinentiā carnis ostēdere. Admonēdi
sunt abstinentes vt nouerint quia tūc pla
centē deo abstinentiā offerūt. cum ea que
sibi de alimētis subtrahūt. indigētib⁹ lar
giantur. Solleter nāq; audiendū est. q̄
per prophetā domin⁹ redarguit. dicens.
Cū ieiunaretis r plangeretis in quinto r
in septimo mēse. p hos. lxx. annos. nun
quid ieiunū ieiunastis mihi. Et cū come
deretis r cū biberetis. nunquid nō vobis
comeditis r vobismetipsis bibitis. Non
enī deo sed sibi quisq; ieiunat. si ea q̄ ven
ter ad tempus subtrahit. nō in opibus feri
bit sed venter postmodū efferenda custo
dit. Itaq; ne aut illos appetit⁹ gule a mē
tis statu deiciat. aut istos afflicta caro ex
elatione supplātet audiāt illi ex ore veri
tatis. Attēdite autē vobis ne forte grauē
tur corda vestra in crapula r ebrietate: et
curis hui⁹ mūdi. vbi vtilis quoq; pauor
adiungit r superueniat in vos repentina
dies illa tanq̄ laque⁹ enī supueniet i om
nes qui sedēt super faciē omnis terre. Au
diāt isti nō q̄ intrat in os coinquinat ho
minē. sed qd p̄cedit ex ore hoc coinquina
t nat hominē. Audiāt illi esca vēter. r ven
ter escis. deus autē in hūc r has destruet
Et rursus. Non in cōmestationib⁹ r ebr
tationibus. Et rursus. Esca nos nō commē
dat deo. Audiāt isti quia omnia mūda mū
dis. coinquinatis autē r infidelib⁹ nihil
est mundū. Audiāt illi quorum deus vē

ter est. r gloria in confusione ipsorū audi
ant isti. discedent quidam a fide r veritaz
te. r paulopost prohibentiū nubere prec
ipientiū. abstinerē a cibis quos deus crea
uit ad percipiendū cum gratiarū actione si
delibus r his qui cognouerūt veritatem
Audiāt illi bonum est nō māducare car
nem. neq; bibere vinū. neq; in quo frater
tuus scandalizatur. Audiāt isti. modico
vino vtēre propter stomachū r frequētes
tuas infirmitates. quatenus r illi discant
cibos carnis inordinate nō appetere. r isti
creaturā vel quā non appetunt condemp
nare non audeant.

**De diuerso modo admonen
di illos qui sua misericorditer
tribuūt. atq; illos qui aliena ra
pere contendunt.**

Capitulum. XXI.

Multer admonendi sunt qui suā
sua misericorditer tribuūt. atq;
q; aliter qui r aliena rapere cō
tendunt. Admonēdi nāq; sūt
qui iam sua misericorditer tribuūt ne cogi
tatione tumida se super eos quibus terre
na largiunt extollant. ne iccirco mellores
se estimant quia cōtineri per se ceteros vi
dent. Nam terrene domus dñs famulo
rū ordines ministeriaq; disperciēs. hos
vt regant. illos vero statuit vt ab alijs rez
gantur. Istos iubet vt necessaria ceteris
p̄beant. illos vt accepta ab alijs sumāt
Et tamen plerūq; offendunt qui regunt.
r in patris familias gratia permanēt qui
reguntur. Trā merentur qui dispensato
res sunt. r sine offensione perdurāt qui ex
aliena dispensatione subsistunt. Admonē
di sunt igit̄ qui iam q̄ possident misericor
diter tribuūt vt a celesti dño dispensatores
esse se possit subsidioꝝ temporalium agno
seant r tanto humiliter p̄beant quanto
aliena esse intelligūt que dispensant. Cum

qs in illorum ministerio quib⁹ accepta largiuntur cōstitutos se esse considerant. ne quaquā corū quentes tumor subleuet s; timor premar. Unde r necesse est vt sollicitate perpendāt. ne cōmissa indigne distribuant ne quedam quibus nulla. ne nulla quibus quedam. ne multa quibus pauca. ne pauca prebeant quibus impendere multa debeant. ne precipitatione hoc quod tribuunt inutiliter spargāt ne tarde petētes noxie crucient. ne recipēde hic gratie indentio surrepat. ne dationis lumē laudis transitorio appetitio extinguat ne oblatū munus coniuncta tristitia obsidiat. ne in oblato munere animus plusquā decet hylarefcat. ne sibi quicquid cum totū recte impleuerint tribuant r simul oīa postquā peregerint perdant. Ne enim sibi virtutem sue liberalitatis deputēt. Audiant quod scriptum est. Si quis administrat tanquā ex virtute quā administrat deus. Ne in benefactis imoderatius gaudeant. audiant quod scriptū est. Cum feceritis oīa que precepta sunt vobis. dicite. serui inutiles sumus. que debuimus facere fecimus. Ne largitarē tristitia corūpat. Audiant quod scriptū est. Hylarē datorē diligit deus. ne in expenso munere transitoria laudē querant. Audiant quod scriptū est. Nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. id est pie dispensationi nequaquā se gloria vite presentis admisceat. sed op⁹ rectitudinis appetitionem ignoret fauoris. Ne impense gratie vicissitudinē requirant. Audiant quod scriptū est. Cum facis prandium aut cenam noli vocare amicos tuos neque fratres tuos neque cognatos tuos neque vicinos tuos. neque diuites ne forte r ipsi reinuident te r fiat tibi retributio. sed cum facis conuiuium voca pauperes r debiles r claudos r cecos. r beatus eris. quia nō habēt vnde retribuant tibi. Ne que prebenda sunt citius sero prebeantur. Audiat quod scriptū est. Ne dicas amico tuo vade r reuertere cras dabo tibi cum statim possis dare. Ne sub obtentu largitatis ea que possident inutiliter spargant. audiant quod scri-

ptum est. Sudet elemosina in manu tua. Ne cum multa necessaria sint pauca largiantur audiat quod scriptum est. Qui parce se minat parce r metet. Ne cui oportet pauca. plurima prebeant. r ipsi postmodum nimie inopiam tolerantes. ad impatientiam erumpat. Audiant quod scriptū ē. Nō vt alijs sit remissio vobis autem tribulatio. Sed ex eliquitate vestra abundantia illorum inopiam suppleat. vt r illorum abundantia vestre inopie sit supplementum. Cum enim dantis mens ferre inopiaz nescit. si multa sibi subtrahit occasionem contra se impatientie exquirat. prius namque prebandas est paciētie animus. r tūc aut multa sunt. aut cuncta largienda: ne dum minus equanimiter inopia irruens fertur r premisse largitatis pereat merces. r ad huc mentē deterius murmuratio subiequens perdat. Ne omnino nihil eis prebeant. quibus conferre aliquid paruum debeant. audiant quod scriptum est. Omni petenti tribue. ne paulatim aliquid prebeant. quibus conferre omnino nihil debēt audiant quod scriptum est. Da bono. r noli recipere peccatores. bene fac humili r nō dederis impio. Et rursum. Panem tuum r vinum tuū super sepulchram iusti constitue. r noli ex eo manducare r bibere cum peccatoribus. Panem enim suū r vinum prebet peccatoribus. qui iniquis subsidia pro eo quod iniqui sunt impendit. Unde r nonnulli huius mundi diuites. cum fame cruciantur christi pauperes effusis largitibus nutriunt bistriones. Qui vero indigenti etiam peccatori panem suum nō quia peccator sed quia homo est tribuit. nimirum non peccatorē. sed iustum nutrit. qz in illo nō culpā s; naturā diligit. Admonendi sunt etiā quibus sua misericorditer largiunt vt sollicitate custodire studeāt ne cum commissa peccata elemosinis redimunt. ad huc redimenda committant ne venalem iusticiam dei estimant si cum curēt p peccatis nūmos tribuere arbitret se multe posse peccare. Pl⁹ ē nāq; aīa quā est sa r corpus quā vestimētū. Qui ergo elca

Tertie partis libri Pastoralis cure

et vestimentū pauperibus largitur: sed ta-
men anime vel corporis iniquitate pol-
luit: quod minus est iusticie obrulit: et quod
maius est culpe: sua deo dedit: et se dy-
abolo. **Et** contra admonendi sunt qui ad-
huc aliena rapere contendūt: vt sollicitē
audiant: quid ventens in iudiciū dominus
dicat. **Et** namque: **Esuriui: et non dedistis**
mibi manducare. Sitiui: et non dedistis
mibi potū. Hospes eram et non collegistis
me. Nudus: et non operuistis me. Infir-
mus: et in carcere: et non visitastis me Qui
bus etiā promittit dicens: **Discedite a me**
maledicti in ignem eternū: qui prepara-
tus est dyabolo et angelis eius. Ecce ne-
qua que audiunt: quia rapinas et alias qua-
libet violentiā commiserūt: et tamen eter-
nis gehenne ignibus mancipant. Hinc
ergo colligendū est: quanta damnatione
plectendi sunt qui aliena rapiūt: si tanta
animaduersione feriunt: qui sua indiscre-
te tenuerunt. **P**erpendant quo eos ob-
liger reatu res rapta: si tali subiect non
tradita. **P**erpendant quid meretur iniu-
sticia illata: si tanta percussione digna est
pietas non impensa. **C**um aliena rapere in-
tendūt: audiant quod scriptum est. **De** ei
qui multiplicat non sua: **Usquequo** aggra-
uat cōtra se densum lutū. **A**uaro quippe
densum lutū contra se aggrauare est: et
rena lucra cū pondere peccati cumulare.
Cum multiplicare larga habitatiōis spa-
cia cupiūt. **A**udiant quod scriptū est. **De**
qui confūgitis domū ad domū: et agrum
agro copulatis: vsque ad terminū loci. **Aut**
quid habitabitis soli vos in medio terre?
Ac si aperte diceret: **Quousque** vos exten-
ditis: qui habere in cōmuni mūdo confor-
tes minime potestis. **C**onūctos quidem
premittis: sed contra quos valeatis ex-
tendere semper inuenitis. **C**um augēdis
pecunijs inhiant: audiant quod scriptū
est. **A**uarus non implebit pecunia: et qui
amat diuitias: fructus non capiet ex eis.
Fructus quippe ex eis capiet: si eas bene
spargere non amando voluisset. **Q**ui ve-
ro eas diligendo retinet: hic itaque sine fru-

ctu derelinquet. **C**um replerit: cunctis simul
opibus inardescūt: audiant quod scriptū
est. **Q**ui festinat ditari non erit innocens.
Profecto enim quia augere opes ambi-
vitare peccatum negligit: et mox auiū ca-
ptus cum escam terrenarum rerū avidus
conspicit: quo strangule peccati laqueo
non agnoscit. **C**um quelibet presentis mū-
di lucra desiderat: et que de futuro damna
patiunt: ignorat. **A**udiāt quod scriptū
est. **H**ereditas ad quam festinat: in princi-
pio in nouissimo benedictiōe carebit. **E**t
hac quippe vita iniciū ducimus: vt ad be-
nedictiōis fortem in nouissimo veniamus.
Qui itaque in principio hereditari festi-
nat: fortem sibi in nouissimo benedictiōis
amputat: quia dum per auaricie nequitia
hic multiplicari appetunt: illic ab eterno
patrimonio exheredes fiūt. **C**um vel plu-
rima ambiūt: vel obtinere cuncta que am-
bigerint: possunt. **A**udiāt quod scriptum
est. **Q**uid prodest homini si totū lucretur
mūdu: anime vero sue detrimentū faciat?
Ac si aperte dicat veritas. **Q**uid prodest
homini si totū mūdu quod extra se est cō-
gregat: sed solum quod ipse est: damnat.
Plerūque autē citius raptorū auaricia cor-
rigit: si in verbis admonentis que fugitiua
sit presens vita monstret: si eorum ad medi-
um memoria deducat: qui et ditari in hoc
mūdo diu conati sunt: et tamen in adeptis
diuitijs diu manere nequiuērūt. **Q**uibus
festina mors repēte et simul abstulit quic-
quid eorum nequitia: nec simul: nec repen-
te cōgregauit: qui non solū hic rapta reli-
querūt: sed secū ad iudiciū causas rapine
detulerūt. **H**orum itaque exempla audiāt quos
in verbis suis pculdubio et ipsi cōtemnāt
vt eū post verba ad cor redeūt: imitari sal-
tem quos iudicāt: erubescant.

De diuerso modo admonen-
di eos qui nec aliena appetunt:
nec sua largiunt: atque eos qui et
ea que habent tribuūt: et tamen
aliena rapere non desistunt:

Capitulum, XXII.

Alter admonēdi sunt qui nec aliena appetunt nec sua largiuntur: atq; aliter admonēdi sunt qui et ea que habent tribuunt et tamen aliena rapere nō desistunt. Admonendi sunt nāq; qui nec aliena appetunt nec sua largiunt vt sollicite sciant qd ea de qua sumpti sunt cunctis hominib; terra cōmunis est. et iccirco alimenta quoq; omnibus cōmuniter pferunt. Incassus se ergo innocētes putant. qui cōmune dei munus sibi priuatum vendicāt. Qui cum accepta nō tribuunt in proximorū nece grafsantur. qz tot quotidie pene perimunt q̄ morientū pauperū apud se subsidia abscondunt. Hā cum quelibet necessaria indigentibus ministrat. sua illis reddimus nō nostra largimur. Iusticie debitū potius soluimus. quā misericordie opera impleamus. vnde et ipsa veritas cū de misericordia caute exhibēda loqueret̄ ait. Attendite inquit ne iusticiā vestrā faciatis coram hominibus. Cui quoq; sentētie cōtinens psalmista dicit. Dispserit dedit paupibus iusticia eius manet in seculū seculi. Cum enim largitatē impēsam paupibus premississet nō hanc vocare misericordiā sed iusticiā maluit. qz qd a cōmuni dño tribuit profecto iustū est vt quicūq; accipiunt eo cōiter vratur. hinc etiā Salomon ait. Qui iustus est tribuit et nō cessauit. Admonendi sunt quoq; vt sollicite attendāt qz ficulnea que fructus nō habuit contra hanc districtē iudex agricola querit̄ qz etiam terrā occupauit. Terrā quippe ficulnea sine fructu occupat qn mens tenacius hoc qd prodesse multis poterat inutiliter seruat. Terram ficulnea sine fructu occupat. qn locū quem exercere alius per solē boni operis valuit stultus per desidie vmbzā premit. Hi autē nōnunq; dicere solent: concessis vitimur aliena nō querim; et si digna misericordie retributiōe nō agimus nulla tamē peruersa perpetram; qd iccirco sentiunt quia videli cet aurē cordis a verbis celestibus claudūt. Hec viues in euangelio qui induebat purpura et bys

so qui epulabatur quotidie splendide aliena rapuisse sed infructuose p̄p̄ris viuis fuisse se perhibet eūq; post hanc vitā vltix gehenna suscipit. nō qz aliquid illiciti gessit sed quia imoderato visu totū se licitis tradidit. Admonendi sunt tenaces vt nouerint qz hāc primā deo iniuriā faciunt quia dātū sibi oīa nullā misericordie hostiā reddunt. Hinc etenim psalmista ait. Nō dabit deo placationē suā nec preciiu redemptio nis anime sue. preciiu nāq; redemptionis dare est opus bonū p̄ueniente nos gratia reddere. Hinc Iohānes exclamat: b̄cens. Hā securis ad radicē posita est. Vm nis arbor que nō facit fructū bonū excidetur et in ignem mittet̄. Qui ergo se innocios qz aliena nō rapiunt estimant. lectum securis vicine preuideāt. et torporē improvide securitatis amittāt ne cū ferre fructū boni operis negligūt a presenti vita funditus quasi a viriditate radicis excidētur. At cōtra admonēdi sunt qui et ea que habent tribuunt et aliena rapere nō desistunt ne valde munifici videri appetāt. et de boni specie deteriores fiant. Hi etenim p̄p̄ria indiscrete tribuētes non solū vt supra diximus ad impacitē murmuratiōē prouit sed cogente se inopia vsq; ad auariciā de noluntur. Quid vero eorū mente infelicitius. quibus de largitate auariciā nascit̄. et peccatorū leges quasi ex virtute seminat̄. Prius itaq; admonēdi sunt vt tenere sua rationabiliter sciāt et tunc demū vt aliena nō ambiant. Si enim radix culpe in ipsa effusione nō exurit̄ nunq; ramis exuberans auariciē spina siccat̄. Peccatio ergo rapiendū subtrahitur. si bene prius possidendi disponat̄. Tunc vero ad moniti audiant quō que habēt misericorditer tribuāt quādo nimis didicerunt vt bona misericordie per interiectam rapine nequiciā non confundāt. Volenter enī exquirunt qui misericorditer largiantur. Sed aliud est pro peccatis misericordiaz facere. aliud pro misericordia faciēda peccare. Que laz nequaq; misericordia nuncupari potest quia ad dulcem fructū non

Tertie partis libri Pastoralis cure

proficit q̄ per virus pestifere radice amare
rescit. Hinc eni est q̄ ipsa etiā sacrificia p̄
prophetā dominus reprobas dicit. Ego
domin⁹ diligens iudiciū ⁊ odio habes ra-
pinam in holocaustū. Hinc iterum dicit.
Hostie impiorū abominabiles: qz offerun-
tur ex scelere. Qui sepe quoqz ex indigē-
tib⁹ subtrahūt que deo largiunt: sed quā-
ta eos animaduersione rennuat. per quē-
dam Salomonē dominus demonstrat: vi-
dens. Qui offert sacrificium ex substantia
pauperis quasi qui victimat filiū in cōspe-
ctu patris sui. Quid nāqz esse intollerā-
bilis potest q̄ mors filij ante oculos pa-
tris. Hoc itaqz sacrificiū quanta ira aspi-
atur ostendit. q̄ orbati patris dolori cō-
paratur. Et tamen plerūqz quanta tribu-
unt pensant. quāta autem rapiūt conside-
rare dissimulant quasi mercedē numerāt.
⁊ perpendere peccata recusant. Audiant
itaqz quod scriptum est. Qui mercedes
congregant misti eas in sacculū pertusus
In sacculo quippe pertuso videtur quan-
do pecunia mittitur: sed quādo amittitur
non videtur. Qui ergo quāta largiuntur
aspiciunt sed quāta rapiūt non perpēdūt.
In pertuso sacculo mercedes mittunt. qz
profecto has in specie sue fiducie intuen-
tes congerūt sed nō intuentes perdunt.

De diuerso modo admonen- di discordes atqz pacatos:

Capitulum. XXIII.

Alter admonendi sunt discor-
des atqz aliter pacati. Discor-
des nāqz admonēdi sunt vt cer-
tissime sciant qz quātilibet vir-
tutibus polleant spirituales fieri nullate-
nus possunt. si vni per concordia proxi-
mis negligūt. Scriptū quippe est. Fru-
tus spūs est. charitas. gaudiū. pax. Qui
ergo seruare pacē non curat ferre fructus
spūs recusat. Hinc Paul⁹ ait. Cum sit in
ter vos zelus ⁊ cōtentio. nonne carnales
estis? Hinc iterum dicit. Pacem sequimini

ni cum omnib⁹ ⁊ sanctimoniam. sine qua
nemo videbit deū. Hinc rursum admonēf
ait. Sollicitū seruate vnitatē spūs. in vin-
culo pacis. vnū corpus ⁊ vnus spūs. sicut
vocati estis in vna spe vocationis vestre.
Ad vnā igitur vocationis spem nequaqz
p̄tingitur si nō ad eā vnita cū primis mē-
te curat. At sepe nōnulli quo quedā spe-
cialiter dona p̄cipiunt. supbiendo donus
cōcordie q̄d maius est amittūt vt si fortas
se carnez p̄re ceteris gule refrenatione q̄s
edomat. concordare eis quos supat absti-
nendo contēpnat. sed qz abstinētia a cō-
cordia separat. quid admoveat psalmista.
Perpēdat: ait enī. Laudate eū in tym-
pano ⁊ choro. In tympano nāqz sicca ⁊
p̄cussa pellis resonat. In choro autē vo-
ces sociate cōcordāt. Quisquis itaqz cor-
pus affligit sed concordia deserit deū qui
dem laudat in tympano: sed tamē nō lau-
dat in choro. Sepe vero dū quosdam ma-
ior scientia erigit a ceterorū societate dis-
iungit. ⁊ quasi quo pl⁹ sapiunt. eo concor-
die virtute despiciūt. Hi itaqz audiāt qd
p̄ semetipsam veritas dicat. Habete sal in
vobis ⁊ habete pacē inter vos. Sal quip-
pe sine pace nō virtutis est donū. sed dam-
nationis argumentū. Duo enī quisqz me-
lius sapit. eo deteri⁹ delinquit ⁊ iccirco i-
excusabiliter ⁊ multo magis merebit sup-
pliciū qz prudētē si voluisset potuit vitā
re peccatū. Quib⁹ recte quoqz p̄ Jacobū
dicitur. Nō si zelū amarū habetis inter
vos ⁊ contēntiones sunt in cordib⁹ vestris
nolite gloriari ⁊ mendaces esse aduersum
veritatē. Nō est ista sapiētia desursum de-
scendēs: sed terrena animalis dyabolica
Que autē desursum est sapiētia. primū
quidē pudica est. deinde pacifica. Pudica
quia quidē quia caste intelligit pacifica autē
quia per elationē se minime a proximorū
societate disiungit. Admonēdi sunt dissi-
dentes vt nouerint qz tam diu nullū boni
operis deo sacrificiū imolant. q̄ diu a p̄-
ximo per charitatē discordāt. Scriptum
nāqz est. Si offeris munus tuū ante altare
⁊ ibi recordatus fueris quia frater tu⁹ ha-

bet aliquid aduersus te. relinque ibi mu-
 nus tuū ante altare ⁊ vade prius recon-
 siliari fratri tuo. ⁊ tunc veniēs offeres mu-
 nus tuū. Ex qua scilicet p̄ceptione pen-
 sandū est quozū hostia repellitur. q̄ intol-
 lerabilis culpa monstrat. Hā cum mala
 cuncta bonis sequētibz diluant. pense-
 mus quāta sit mala discordie. que nisi ex-
 tincta fuerint funditus. bonū subsequi nō
 permittūt. Admonēdi sunt discordes vt
 si aures a mādatis celestibus nō declināt
 mentis oculos ad cōsideranda ea que ī in-
 finis versant̄ aperiat̄. q̄ sepe aures vnius
 eiusdēq̄ generis sese socialiter volādo nō
 deserūt q̄ gregatim aialia bruta pascunt̄.
 Que sollerter aspiciunt̄ concordādo sibi
 irrationabilis natura indicat̄ q̄rū malū p̄
 discordiā rationalis natura cōmittat. q̄
 hec ex rationis intētionē perdidit. q̄ illa
 motu naturali custodit. At cōtra admonē-
 di sunt pacati. ne dū plus q̄ necesse est pa-
 cem quā possidēt̄ amāt ad perpetuā veni-
 re nō appetāt. Clericūq̄ enī graui⁹ inten-
 tionē mentiū. rerū trāquillitas temperat.
 vt quo nō sunt molesta que obtinēt̄ eo mi-
 nus amabilia fiant que vocāt̄ ⁊ quo dele-
 ctant̄ presentia. eo nō inquirant̄ eterna.
 vnde ⁊ p̄ semetipsam veritas loquēs cuz
 terrenā pacē a supna distingueret atq̄ ad
 venturā discipulos ex presenti puocaret
 ait. Pacē relinquo vobis. pacē meaz do
 vobis. Relinquo scilicet transitoriam do
 mansurā. Si ergo in eā cor que relicta est
 figitur nunq̄ ad illā que vāda est puenit̄
 Pax igit̄ presens est ita tenēda vt ⁊ dili-
 gi debeat ⁊ contēpni ne si immoderate di-
 ligitur. diligentis animus in culpa tenea-
 tur. vnde etiā ad mouendi sunt pacati ne
 dum nimis humanam pacem desiderant.
 prauos hominū mores nequāq̄ redargu-
 ant. ⁊ consentiēdo peruersis ab auctoris
 sui se pace disingant. ne dum humana
 foras iurgia metuunt̄ interni federis dis-
 cutione feriantur. Quid est enim pax trā-
 sitoria nisi quoddā vestigium pacis eter-
 ne. Quid vero dementius esse potest. q̄
 vestigia in puluere impressa diligere. sed

ipsum a quo impressa sunt non amare.
 Hinc David dum totum se ad federa pa-
 cis interne constringeret testatur. q̄ cum
 malis concordiā non teneret dicens. Nō
 ne qui oderunt te deus oderam ⁊ su per in-
 imicos tuos tabescebā. Perfecto odio os-
 deram illos. inimici facti sunt mihi. In-
 imicos etenim dei perfecto odio odisse est
 ⁊ q̄ facti sunt diligere ⁊ q̄ faciunt incre-
 pare mores prauozū premere vite profes-
 se. Pensandū est igitur quando ab incre-
 patione cessatur. quanta culpa cum pess-
 mis pax tenetur si propheta hoc tantū ve-
 lud in hostiam deo obtulit q̄ contra se p̄
 domino prauozū inimicitias exctrauit.
 Hinc est q̄ leui tribus assumptis gladijs
 per castrorum media transiens. quia feriē-
 dis noluit peccatoribus parcere deo ma-
 nus dicta est consecrassē. Hinc finies pec-
 cantium ciuū gratiam spernens coeūtes
 cum madianitis pertulit. ⁊ iram dei iratū
 placauit. Hinc per semetipsam veritas di-
 cit. Nolite arbitrari quia venerim pacem
 mittere in terram. nō veni pacem mitte-
 re sed gladium. Malozū quippe cū incau-
 te amicitijs iungimur culpā ligamur. vnde
 ⁊ Iosaphat qui tot de ante acta vita p̄
 conijs attollitur. de Achab regis amicit-
 ijs pene periturus increpatur. Cui a do-
 mino per prophetā dicitur. Impio pres-
 bes auxilium. ⁊ his qui oderunt dominū
 amicitia iungerto. Et iccirco iram quidē
 domini merebaris: sed bona opera inuen-
 ta sunt in te. eo q̄ abstuleris lytos de ter-
 ra iuda. Ab illo enim qui summe rectus
 est eo ipso iam discrepat. quo peruersozū
 amicitijs vita nostra concordat. Admo-
 nendi sunt pacati. ne si ad correptiois ver-
 ba profiliant. temporalem pacem sibi per-
 turbari formident. Curūq̄ admonen-
 di sunt vt eandem pacem dilectione inte-
 gra intrinsicus teneant. q̄ per inuectio-
 nem vocis sibi extrinsecus turbant. Qu-
 vtrūq̄ prouide dauid se perhibet serua-
 re cum dicit. Cum his qui oderunt pacē
 eram pacificus. cum loquebar illis ipug-
 nabāt me gratis. Ecce ⁊ loqns impugna-
 E 4

batur: et tamen impugnatus erat pacif-
cus: quia infantentes cessabat reprehens-
dere: nec reprehensus negligebat ama-
re. Hinc etiā Paulus ait: Si fieri potest
q̄ ex vobis est cum omnibus hominib⁹ pa-
cem habētes. Hortaturus est discipu-
los: vt pacem cū omnibus haberēt premi-
sit dicens: Si fieri potest: atq; subiunxit:
quod ex vobis est. Difficile quippe erat:
vt si mala acta corripēt habere pacē cū
omnibus possent. Sed cū temporalis pax
in prauorū cordibus ex nostra increpatio-
ne confundit inuolata: necesse est in no-
stro corde seruet. Recte itaq; ait: quod ex
vobis est: ac si nimis dicat: Quia pax ex
duarum partiū consensu subsistit: si ab eis
que corripunt: expellitur: integra tamen
in vestra qui corripitis mente teneat. An-
de isdem rursus discipulos admonet di-
cēs: Si quis nō obedit verbo nostro per
epistolā (hunc notate) et non cōmisceami-
ni cum illo vt confundat: atq; illico adiu-
xit: et nolite vt inimicū estimare illum: sed
corripite vt fratrem. Ac si diceret. Pacē
cum eo exteriorē soluite: sed interiorē cir-
ca illum medullitus custodite: vt peccā-
tis mentem sic vestra discordia feriat: qua
tenus pax a vestris cordibus: nec abnega-
ta discedat.

**De diuerso modo admonen-
di seminantes iurgia: atq; paci-
ficos: Capitulum. XXIII.**

Alter admonēdi sunt seminan-
tes iurgia: atq; aliter pacifici.
Admonendi nāq; sunt qui iur-
gia semināt: vt c⁹ sūt sequaces
agnoscant. De apostata quippe angelo
scriptū est. Cum bone messi zizania fuiss-
sent inserta. Inimicus homo hoc fecit.
De cuius etiā membris per Salomonez
dicit. Homo apostata vir inutilis: gradi-
tur ore peruerso. Annuit oculis: terit pe-
de: digito loquit: prauo corde machinat
malū: et in omni tempore iurgia seminat.
Ecce quē seminantē iurgia dicere noluit
prius apostatā nominauit: quia nisi mo-

re superbiētis angeli a conspectu cōdito-
ris prius intus auersione mētis caderet:
foras postmodū vsq; ad semināda iurgia
nō veniret. Qui recte describit q̄ annuit
oculis: digito loquit: terit pede. Interior
nāq; est custodia: que ordinata seruat ex-
terius mēbra. Qui ergo statum mentis
perdidit: subsequēter foras in inconsan-
tia motiōis fluit: atq; exteriorē mobilita-
te indicat: q̄ nulla interius radice stabili-
tatis subsistat. Audiāt iurgiorū seminatos
res quod scriptū est. Beati pacifici quo-
niā filij dei vocabunt: atq; e diuerso colligant:
quia si filij dei vocant: qui pacē faci-
ciūt: proculdubio sabane sunt filij qui cō-
fundunt. Omnes autē qui per discordiā
separant a viriditate dilectiōis arefiunt.
Qui et si boni operis fruct⁹ in suis actio-
nibus proferūt: profecto nulli sunt: quia
non ex vnitate charitatis oriunt. Hinc er-
go perpendāt seminantes iurgia q̄ mul-
tipliciter peccāt: qui dum vnā nequitiam
perpetrāt: ab humanis cordibus cunctas
simul virtutes eradiciūt. In vno est malo
innumera peragūt: qui seminādo discor-
diam: charitatē: que nimirū omnium virtu-
tum mater est extingūt. Quia autē nihil
est preciosius deo virtute dilectiōis. Ni-
hil est dyabolo desiderabilius extirpaciōe
charitatis. Quisquis ergo seminādo iur-
gia dilectionem proximoz ferimit: hosti
dei familiaris seruit: quia qua ille amis-
a cecidit: hāc iste vulneratis cordib⁹ sub-
trahēs eis iter ascensionis abscedit. Et cō-
tra admonēdi sunt pacifici: ne tante actio-
nis pondus leuigēt: si inter quos funda-
re pacē debeant ignoēt. Nam sicut mul-
tū nocet si vnitas desit bonis: ita valde est
noxius si non desit malis: si ergo peruersoz
rū nequicia in pace iungit: profecto eoz
malis actibus robur auget: quia quo sibi
in malicia congruit: tanto se robusti⁹ bo-
noz afflictioib⁹ illidit. Hinc namq; est
q̄ cōtra damnati illius vasis vici⁹ antipē
predicatores: diuina voce beato Job dicitur.
Membra carniū eius coherentia sibi
Hinc sub squamarū specie de eius satelli-

tibus dicit: vna vni coniungitur: et ne spiraculum quidem incendit per eas. Sequaces quippe illi: quo nulla inter se discordie aduersitate diuisi sunt: eo in bonorum nece grauius glomerantur. Qui ergo iniquos paci sociat: iniquitati vires administrat: quod bonos deterius deprimunt: quos et vna nimitus persequuntur. Unde predicator egregius graui phariseorum saduceorumque persecutio apprehensus inter semetipsum diuidere studuit: quos contra se vnitos grauius ter vidit: cum clamauit dicens: Viri fratres ego phariseus sum: filius phariseorum: de spe et de resurrectione mortuorum ego indicor. Quos saducel specie resurrectionis mortuorum esse denegarunt: quod pharisei iuxta sacrilicium precepta crederent facta impersecutorum vnanimitate dissentio est: et diuisa turba. Paulus illeus existit: que hunc vnita prius vnanimitate pressit. Admonendi itaque sunt: qui faciende pacis studiis occupantur: ut paruorum mentibus prius amor rem debeant interne pacis infundere: quatenus eis postmodum valeat exterio: pax padesse: ut dum eorum in illius cogitatione suspensum: nequaquam ad nequitiam ex huius perceptione rapiat: dumque supernam prouidet terrenam nullo modo ad usum sue deterioris inclinent. Cum vero peruersi quique tales sunt: ut nocere bonos nequeant: etiam si concupiscant inter has nimirum debet terrena pax constructi: ut prius quam ab eis valeat superna cognosci. Et hi scilicet quos contra dilectionem dei malicie sue impietas exasperat: saltem ex proximi amore in mansuescant: et quasi e vicino ad melius transeant: ut ad illam que a se longius est pacem conditoris ascendant.

De diuerso modo admonendi eos qui sacre legis verba non recte intelligunt: atque eos qui hec humiliter non loquuntur:

Capitulum. XXV

Aliter admonendi sunt qui sacre legis verba non recte intelli-

gunt: atque aliter qui recte quidem intelligunt: sed hec humiliter non loquuntur. Admonendi enim sunt: qui sacre legis verba non recte intelligunt: ut perpendant: quia saluberrimum vini potum inueniunt sibi poculum vertunt: ac per medicinale ferrum vulnere mortali se feriunt: dum per hoc in se sana perimunt: per quod salubriter abscidere faucia debuerunt. Admonendi sunt ut perpendant quod scriptura sacra in nocte vite presentis quasi quedam nobis lucerna sit posita: cuius nimirum verba dum non recte intelligunt: de lumine tenebrentur. Quos videlicet ad intellectum prauum intentio peruersa non rapet: nisi prius superbia inflaret. Dum enim se pre ceteris sapientes arbitrant: sequi alios ad melius intellecta despiciunt: atque ut apud imperium vulgus scientie sibi nomen extorqueant: student summopere ab alijs recta intellecta destruere: et sua peruersa roborare: unde bene per prophetam dicitur: Secuerunt pregnantes Balaad ad dilatandum terminum suum. Balaad namque aceruus testimonij interpretatur. Et quia cuncta simul congregatio ecclesie per confessionem seruit testimonio veritatis non incongrue per Balaad ecclesia exprimitur: que ore ceterorum fidelium de deo queque sunt vera testatur. Pregnantes autem Balaad anime vocant: que intellectum verbi ex diutino amore concipiunt: si ad perfectum tempus veniant perceptam intelligentiam operis ostensione pariture. Terminum vero suum dilatare est opinionis sue nomen extendere. Secuerunt ergo pregnantes Balaad ad dilatandum terminum suum: quia nimirum hereticis clementes fidelium que iam aliquid de veritatis intellectu conceperant: peruersa predicatione permittunt: et scientie sibi nomen extendunt: paruulorum corda iam de verbi conceptione grauida erroris gladio scindunt: et quasi doctrine sibi nomen faciunt. Hos ergo cum conamur instruere ne peruersa sentiant: admonemus: prius necesse est ne in anem gloriam querant. Si enim radix elationis abscidit: consequenter rami prauae assertiois arefiunt. Admonendi sunt etiam.

Tertie partis libri Pastoralis cure

ne errores discordiasq; generãdo legem dei que iccirco data est: vt sacrificia sãthane prohibeat eandem ipam in sãthane sacrificiũ vertant. **Ande** per prophetã dõminus querit dicens: **Pedi** eis frumentũ vinũ & oleum: & argentũ multiplicam eis & aurum que fecerũt **Baal**. Frumentum quippe a domino accipim⁹: quando in diētis obscurioribus subducto tegimine literere per medullã spirit⁹ legis interna sentimus. **Pinũ** suum nobis domin⁹ prestat cum scripture sue alta predicatiõẽ nos inebriat. **Pleus** quoq; suũ nobis tribuit cũ preceptis apertioribus vitã nostrã blanda lenitate disponit. **Argentũ** multiplicat cũ nobis luce veritatis plena eloquiã subministrat. **Auro** quoq; nos ditat quãdo cor nostrũ intellectu summi fulgoris irradiat. **Que** cũcta heretici **Baal** offerũt quia apud auditorũ suorum corda coarupte omnia intelligẽdo peruertũt: & de frumẽto dei vino atq; oleo: argento pariter: & auro sãthane sacrificiũ immolant: quia ad erroẽ discordie verba pacis inclinãt. **Ande** admonẽdi sunt vt perpendãt: quia dum peruersa mẽte de preceptis pacis discordiã faciunt: iusto dei examine ipi de verbis vite moriunt. **Et** contra admonẽdi sunt que recte quidẽ verba legis intelligũt: sed hec humiliter non loquũtur: vt in diuinis sermonibus priusq; eos alijs proferãt semetipos requirãt: ne insequentibus alioz facta se deferant: & cũ recte de sacra scriptura sentiũt: hoc solũ quod per illam cõtra elatos dicitur: non attendant. **Improbis** quippe et imperitis est medicus: qui alienum vulnus mederi appetit: et ipse vulnus quod patitur nescit. **Qui** ergo verba dei humiliter nõ loquũtur profecto: **Admonẽdi** sunt: vt cum medicamina egris apponũt: prius virus sue pestis inspiciãt: ne alios medendo ipi moriantur. **Admoneri** debent: vt cõsiderent: ne a virtute dicti dicendi qualitate discordent: ne loquendo aliud: & ostendẽdo aliud predicent. **Audiãt** itaq; quod scriptũ est. **Si** quis loquit quasi sermones dei.

Qui ergo verba que proferãt ex proprijs non habent cur quasi de proprijs tumẽt. **Audiãt** quod scriptum est. **Sicut** ex deo corã deo in christo loquimur. **Ex** deo est coram deo loquitur: qui predicatiõis verbus: & quia a deo accipit: intelligit: & placere per illud deo non hominibus querit. **Audiãt** quod scriptum est. **Abominatio** domini est omnis arrogans. **Quia** videlicet dũ in verbo dei gloriã querit: ius dantis inuadit: eumq; laudi sue postponere nequaquã metuit: a quo hoc ipsum quod laudatur accipit. **Audiãt** quod predicatori per **Salomonem** dicitur: **Bibe** aquam de cisterna tua: & fluãta putei cui dirimentur fontes tui foras: et in plateis aquas diuide. **Habeto** eas solus: nec sint alieni participes tui. **Aquam** quippe predicator de cisterna sua bibit: cum ad cor suum rediens: prius audit ipse quod dicit: **Bibit** sui fluãta putei si sui irrigatio ne infunditur verbi. **Abi** bene subiungitur. **Periuentur** fontes tui foras: & in plateis aquas diuide. **Rectũ** quippe est: vt prius ipse bibat: & tunc predicando alijs insuat. **Fontes** namq; foras deriuare est: exterius alijs vim predicatiõis infundere. **In** plateis autem aquas diuide re est: in magna auditorum amplitudine iuxta vnus cuiusq; qualitatem diuina eloquiã dispẽsare. **Et** quia plerumq; inanis glorie appetitus subripit: dum sermo diuinus ad multoũ noticiam currit. **Post** quã dictum est aquas diuide: recte subiungitur. **Habeto** eas solus: nec sint alieni participes tui. **Alienos** quippe malignos spiritus vocat: de quibus propheta temptati hominis voce dicitur: **Alieni** insurrexerunt in me: & fortes quesierunt animam meam. **Et** ergo: **Aquas** in plateis diuide: & tamen solus habe. **Ac** si apertus dicat: **Sic** necesse est: vt predicatiõni exterius seruias: quatenus per elationẽ te immundis spiritibus non contingas: ne in diuini verbi ministerio hostes tuos ad te participes admittas. **Aquas** ergo & in plateis diuidimus: & tamẽ soli posside

Beati Gregorij pape Cap. XXVI

mus: quando exterius late predicationē fundimus: et tamē per eam humanas laudes assequi: minime ambimus.

De diuerso modo admonendi illos qui cum predicare valent pre nimia humilitate formidant: atque illos quos a predicatione imperfectio vel etas prohibet: et tamen precipitatio impellit:

Capitulum. XXVI.

Alter admonendi sunt qui cum predicare valeant pre nimia humilitate formidant: atque aliter admonendi sunt quos a predicatione imperfectio vel etas prohibet: et tamen precipitatio impellit. Admonendi namque sunt: qui cum predicare vtiliter possunt: immoderata tamen humilitate effugiunt: ut ex minori consideratione colligant: quantum in maioribus rebus delinquant. Si enim indigentibus proximis ipsi quas haberent pecunias absconderent: adiutores proculdubio calamitatis extritissent. Quo ergo reatu astringantur: aspiciant: qui dum peccantibus fratribus verbum predicationis subtrahunt: morientibus mentibus vite remedia abscondunt: vnde et bene quidam sapiens dicit: Sapientia abscondita et thesaurus inuisus: que vilitas vtriusque. Si populū fames attereret: et occulta sibi frumenta seruaret: auctores proculdubio mortis existerent. Quanta itaque plectendi sunt pena considerent: qui cum fame verbi anime pereant ipsi panem percepte gratie non ministrant. Vnde bene per Salomonem dicitur: Qui abscondit frumenta maledicetur in populis. Frumenta quippe abscondere est predicationis sancte apud se verba tenere. In populis autem talis quis

que maledicetur: quia in solius culpa silentij per multorum quos corrigere potuit: pena damnatur. Si medicinalis artis minime ignari secundum vulnus cernerent: et tamen secare recusarent: profecto peccatum fraternae mortis ex solo torpore committerent. Quanta ergo culpa inuoluntur: aspiciant: qui dum cognoscant vulnera mentium curare negligunt ea sectione verborum. Vnde et bene per prophetam dicitur: Maledictus qui prohibet gladium suum a sanguine. Gladium quippe a sanguine prohibere est predicationis verbum a carnalis vite interfectione retinere. De quo rursus gladio dicitur. Et gladius meus deuorabit carnes. Hi itaque cum apud se sermonem predicationis occultant: diuinas contra se sententias terribiliter audiant: quatenus ab eorum cordibus timorem timor expellat. Audiant quod talentum qui erogare noluit: cum sententia damnationis amisit. Audiant quod Paulus eo se a proximorum sanguine mundū credidit: quod feriēdis eorum vicis non percipit: dicens: Contestor vos hodierna die: quia mundus sum a sanguine omnium vestrorum. Non enim subterfugit: quo minus annūciarem omne consilium dei vobis. Audiant quod voce angelica Iohānes admonet cum dicit: Qui audit: dicat veni: ut nimirum cui se vox interna insinuat: illuc etiam alios clamando quo ipse rapitur: trabat: ne clausas fores etiam vocatus inueniat: si vocari vacui appropinquat. Audiant quod Esaias qui a verbi ministerio tacuit: illustratus a superno lumine magna voce penitentie seipse reprehendit dicens: De mihi: quia tacui. Audiant quod per Salomonem in illum predicationis scientia multiplicari permittitur: qui in hoc quod iam obtinuit torporis vicio non tenetur. Est namque Anima que benedicit impinguabit: et qui inebriat ipse quoque inebriabit. Qui enim exterius predicando bene dicit inter foris augment pinguedinē recipit: et vix diuino eloquio auditorum mentē deebriare non desinit potu

Tertie partis libri Pastoralis cure

multiplicari muneris de ebriat⁹ excrefcit
Audiat q⁹ **D**avid hoc deo i munere ob-
tulit. q⁹ predicationis gratiā quā accepe-
rat non abscōdit: dicens. Ecce labia mea
nō prohibebo dñe tu cognouisti. Iusticiā
tuā non abscōdi in corde meo veritatē tuā
et salutare tuū dixi. **A**udiant q⁹ spōsi col-
loquio ad sponsam diceſt. **Q**ue habitas in
ortis amici auscultra fac me audire vocem
tuā. **E**cclēſia quippe in ortis habitat. que
ad viriditatē intimā exulta plātaria vir-
tutum feruat. **L**ulus vocē amicos auscul-
tillus desiderare. quā videlicet sponſus
audire desiderat. quia ad predicationem
suā per electorū suorum animas anhelat.
Audiant q⁹ moyses cum irascentē deum
populo cerneret. et assumi adulescendum
gladios luberet. illos a parte dei denūcia-
uit existere qui delinquentiū scelera incū-
ctāter feriret: dicens. **S**i quis est dñi iun-
gatur mihi. **D**onat vir gladiū suū super
femur suum. ite et redite de porta vsq⁹
ad portā. per mediū castrorū. et occidat vnus
quisq⁹ fratrem suū et amicum et proximum suū.
Gladiū quippe super femur ponere ē pre-
dicationis studiū voluptatibus carnis an-
teferre: vt cum sancta quis studet dicere
curet necesse est illicitas suggestiōes edo-
mare. **D**e porta vero vsq⁹ ad portā ire est
a vicio vsq⁹ ad vitium p⁹ q⁹ ad mentē mors
ingredit⁹ increpādo discurrere. **P**er me-
dium vero castrorū transire est. tanta eq⁹
litate intra ecclēſiā viuere. vt q⁹ delinque-
tium culpas redarguit in nullius se debe-
at fauore declinare. **A**nde et recte subiun-
gitur. **O**ccidat vir fratrem et amicum et proxi-
mum suū. **F**ratrem scilicet et amicum proximū
interficat. qui tamē pūniēda inuenit ab in-
crepationis gladio nec eis quos per cog-
nationē diligit parcat. **S**i ergo ille dei vi-
citur qui ad feriēda vitia zelo diuini amo-
ris excitatur. profecto esse se dei denegat
qui et inquantū sufficit increpare vitā car-
naliū recusat. **A**t contra. admonēdi sūt
quos a predicationis officio vel imperfectio
vel etas prohibet et tamen precipita-

tio impellit. ne dum tanti sibi onus officii
precipitatione arrogant. viam sibi subles-
quentis meliorationis abscondant. et cuz ar-
ripiunt intempēstue q⁹ non valent. per-
dant etiam q⁹ implere quādoq⁹ tempēst⁹
ue potuissent atq⁹ scientiā quia incōgrue
conantur ostendere. iuste ostendatur ami-
sisse. **A**dmonēdi sunt vt cōsiderent quod
pulli auium si ante pennarū perfectionez
volare appetunt. vnde ire in alta cupiūt:
inde in ima merguntur. **A**dmonēdi sunt
vt cōsiderent q⁹ structuris recentibus:
nec dñs solidatis. si tignozū pondus sup-
ponitur non habitaculū sed ruina fabrica-
tur. **A**dmonēdi sunt vt cōsiderent quod
conceptas soboles semine si prius q⁹ for-
mentur plene proferunt. nequāq⁹ domos
sed tumolos replent. **H**inc est enim q⁹ ip-
sa veritas que repente quos velle robora-
rare potuisset vt exemplū sequentibus da-
ret ne impēcte predicare p̄sumeret post-
q⁹ plene discipulos de virtute predicationis
instruxit illico adiunxit. **D**os autē se-
dere in ciuitate quousq⁹ induamini vir-
tute ex alto. **I**n ciuitate quippe cōsedem⁹
si intra mentū nostrarum nos claustra cō-
stringimus ne loquēdo exteri⁹ euagemur
vt cum virtute diuina perfecte induimur
tunc quasi a nobis metipsis foras etiā ali-
os instruentes exeamus. **H**inc per quens-
dam sapientē dicitur. **A**doleſcens loque-
re in causa tua vir. et si bis interrogat⁹ su-
eris habeat initium respōsio tua. **H**inc ē
q⁹ idem redemptor noster cuz in celis sit
conditor et ostensionis sue potētia semper
doctor angelozum ante triennale tempus
in terra magister fieri noluit hominū. vt
videlicet precipitibus vim saluberrimi ri-
moris infunderet cum ipse etiam qui labi
non possit perfecte vite gratiam non nisi
p̄fecta etate predicaret. **S**criptū q̄ppe ē.
Et si factus esset annozū duodecim reman-
sit puer **I**esus in **I**erusalem. **D**e quo
a parentibus requisito paulopost subdi-
tur. **I**nuenerunt illum in templo sedentē
in medio doctorum et interrogantē illos et
audientez. **V**igilanti itaq⁹ p̄sideratiōe p̄

sanctū est: q̄ cū hiesus annoꝝ duodecim
dicit: in medio doctorū sedens nō docens
sed interrogans inuenit. Quo exemplo
scilicet ostendit nē infirmus docere quis
audeat: si ille puer doceri interrogādo ro
luit: qui per diuinitatis potentia verburū
scientie ipis suis doctoribus ministravit.
Hinc vero per Paulū discipulo dicitur:
Precipe hec et doce: nemo adolescentia
tuaz cōtempnat. Sciendū vobis est: quia
in sacro eloquio aliquādo adolescentia iu
uentus vocat. Quod citius ostendit: si
Salomonis ad mediū verba proferant:
qui ait: Letare iuuenis in adolescentia
tua. Si enim vtraz vnū esse: non decer
neret: quē monebat: in adolescentia iuue
nem nō vocaret.

**De diuerso modo admonen
di eos qui in hoc quod tempora
liter appetunt prosperant: atq̄
eos qui ea que mūdi sunt: cōcu
piscunt: sed tamen aduersitatis
labore fatigantur:**

Capitulum. XXVII.

Alter admonendi sunt: qui in
hoc quod temporaliter appetūt:
prosperant: atq̄ aliter qui ea q̄
dem que mundi sunt concupi
scunt: sed tamen aduersitatis labore fati
gant. Admonendi nāq̄ sunt: qui in hoc
quod temporaliter appetunt: prosperant:
ne cum cūcta ad votum suppetunt: dantē
querere negligant: nec in his que dantur
animū figant: ne peregrinationē pro pa
tria diligant: ne subsidia itineris in obsta
cula peruentiōis vertant: ne nocturno lu
mine delectati claritatē solis videre
refugiant. Admonēdi nāq̄ sunt: vt que
q̄ in hoc mūdo consequitur: calamitas: sa
solatia: non autē premia retributiōis cre
dant: sed contra fauores mūdi mentē eris
gant: ne in eis ex tota cordis delectatiōe
succumbant. Quisquis enim prosperita
tem qua vitur apud iudiciū cordis me

lioris vite amore non reprimit: fauorē vs
te transeūti: in mortis perpetue occasio
nem vertit. Hinc est em̄ q̄ sub ydumeoz
specie qui vincēdos se prosperitati sue re
liquerant: in huius mūdi successibus le
tantes increpant cum dicitur. Pederunt
terram meam sibi inhereditatē cum gau
dio: et toto corde et ex animo: quibus ver
bis perpendit: q̄ non solum: quia gaude
ant: sed q̄ toto corde ex animo gaudeant
districta reprehensione feriant. Hinc Sa
lomon ait: Auersio paruulorū interficiet
eos et prosperitas stultorum perdet illos.
Hinc Paulus admonet dicens: Qui es
munt tanq̄ non possidentes: et q̄ qui vti
tur hoc mundo tanq̄ non vtantur: vt vis
delicet sic nobis que suppetunt exterius
seruiant: quaten⁹ a superne dilectiōis stu
dio animū non inflectant: nec luctum nos
bis interne peregrinatiōis temperent: ea
que in exiliū positis subsidium prebent: et
quasi felices nos in transitorijs gradias
mur: que ab eternis nos interim miserōs
cernimus. Hinc namq̄ est: q̄ de electoz
voce dicit ecclesia. Leua eius sub capite
meo: et dextera illius amplexabit me. Si
nistram dei prosperitatem: vide licet vite
presentis: quasi sub capite posuit: quā in
tentiōe summi amoris premit. Dextera
vero dei eam amplectit: quia sub eterna
eius beatitudine tota deuotiōe continet.
Hinc rursus per Salomonē dicit: Lon
gitudine dexte in dextera illi⁹: in sinistra ho
illus diuicie et gloria. Diuicie itaq̄ et glo
ria qualiter sint habenda docuit: que po
sita in sinistra memorauit. Hinc psalmista
ait: Saluū me fac dextera tua. Neq̄ em̄
ait manus: sed dextera vt vicz cum dexte
ram diceret: quia eternā salutem quere
ret: indicaret. Hinc rursus scriptum est.
Dextera manus tua domine cōfregit ini
micos. Hostes em̄ dei et si in sinistra eius
proficiūt: in dextera frangunt: quia plerū
q̄ prauos vita presens eleuat: sed aduen
tus eterne beatitudinis damnat. Admo
nēdi sunt qui in hoc mundo prosperantē
vt solerter cōsiderent q̄ presentis vite pa

Tertie partis libri Pastoralis cure

speritas aliquando idcirco datur: vt ad meliorem vitam prouocet aliquando vero vt in eternū plenius damnet. Hinc est enī q̄ plebi israelitice Chanaan terra pmittitur: vt quādoq; ad eterna speranda pro uocet. Reḡ enim rudis ille populus p̄ missionibus dei in longinquū crederet: si a pmissoze suo nō etiam e vicino aliquid percepisset: vt ergo ad eternoꝝ fidem certius roborē: nequaquā solūmodo spe ad res: sed rebus quoq; ad spem trahit. Ad liquido psalmista testatur dicens: Dedit eis regiones gentiū: ⁊ labores populorū possiderūt: vt custodiant iustificatioes ei⁹ ⁊ legem eius requirāt. Sed cum largientem dominū humana mēs boni operis re pensatōe non sequit: vnde nutrita pie creditur: inde iustius damnat. Hinc enim per psalmistā rursum dicit. Detecisti eos dum alleuarent. Quia videlicet reprobi cum recta opera diuinis muneribus non rependūt cum toros se hinc deserūt: ⁊ affluentibus prosperitatib⁹ dimittūt. An de exterius proficiūt: inde ab intimis cadunt. Hinc est q̄ in inferni cruciatu diuisi dicit. Recepisti bona in vita tua. Recirco enim hic bona receperit: ⁊ malus vt illic plent⁹ mala reciperet: quia hic fuerat nec per bona cōuersus. At cōtra admonēdi sunt qui ea quidē que mūdi sunt concupiscūt: sed tamen aduersitatis labore fatigantur: vt sollicita consideratiōe perpēdāt. Creator dispensatoꝝ cunctoꝝ quāta super eos gratia vigilat: quos in sua de sideria nō relaxat. Egro quippe quē medicus desperat: cōcedit: vt cuncta que concupiscit accipiat. Nā qui sanari posse creditur: a multis que appetit prohibet: et pueris nūptos subtrahimus: quibus tota simul patrimonia heredit⁹ reserua⁹. Hinc ergo de spe eterne hereditatis gaudēt sumant: quos aduersitas vite temporalis humiliat: quia nisi saluādos imperpetuū cerneret: erudendos sub discipline regimine diuina dispensatio nō frenaret. Admonēdi itaq; sunt qui in his que temporaliter concupiscunt aduersitatis labore

fatigant: vt sollicitē considerēt q̄ plerūq; etiā iustos cum temporalis potētia iustulit: velut in laqueo culpa comprehendit. Nam sicut in p̄ziq; hui⁹ voluminis parte iam diximus: David deo amabilis rectorior fuit in seruitute: q̄ cum peruenit ad regnū. Seruus nāq; amore iusticie deprehensum aduersariū ferire timuit. Rex autem persuasione luxurie deuotū militē etiam sub studio fraudis extinxit. Quis ergo opes: quis potestātē: quis gloria que rat inorie: si ⁊ illi extiterūt noxia que hec habuit non quēsit? Quis inter hec sine magno discriminis labore saluabit: si ille in his culpa interueniēte turbatus est: q̄ ad hec fuerat deo eligēte preparatus. Admonēdi sunt vt considerēt: quia Salomō qui post tantā sapientiā vsq; ad ydelariam cecidisse describit: nihil in hoc mūdo anteq; caderet: aduersitatis habuisse mōmoret: sed concessa sapientiā funditus cor deseruit: qd̄ nulla vel minima tribulationis disciplina custodiuit.

De diuerso modo admonēdi coniugij obligatos: atq; a coniugij nexibus liberos:

Capitulum. XXVIII.

Alter admonēdi sunt coniugij obligati: atq; aliter a coniugij nexibus liberi. Admonēdi nāq; sunt coniugij obligati: vt cū vicissim que sunt alterius cogitāt: sic eorum quisq; studeat placere coniugi: vt nō displiceat cōditō: sic ea que huius mūdi sunt agāt: vt tamen appetere que dei sunt nō omittāt. Sic de bonis p̄nitibus gaudeant vt tamē intentiōe sollicita mala eterna p̄timeant. Sic de malis temporalibus lugeant: vt tamen cōsolatiōe integra spem integram in bonis perhennibus figāt: quatenus dū intransitu cognoscūt esse qd̄ agūt. In mansione sciāt quod appetūt: nec mala mūdi cor confringāt: cū spes bonoꝝ celestiuū robo: at: nec bona presentis vite decipiāt cū suspecta subleuētis iudicij mala contristant. Itaq; animus xpianozum

Beati Gregorij pape Cap. XXVIII

cōiugū: et infirmus est et fidelis: qui et ple-
ne cūcta temporalia despiciere nō valet: et
tamen eternis se cōiungere per desiderū
valet: quāuis in delectatiōe carnis inte-
rim iaceat: superne spei infectiōe conuale-
scat: et si habet que mūdi sunt in vsu itine-
ris: sperat que dei sunt in fructu peruētio-
nis: nec totū se ad hoc qd agit: conferat:
ne ab eo qd robuste sperare debuit: fundi-
tus cadat. Quod bene ac beniuiter Pau-
lus exprimit dicens: Qui habent vxores
tanquā non habētes sint: et qui sicut tan-
quā non sētēs: et qui gaudent tanquā nō gau-
dentes. Vxorē quippe tanquā non habē-
do habet: qui sic per illā carnali cōsolatio-
ne vtit: vt tamen nunquā ad praua opera a-
melioris intentiōis recitūdine eius amo-
re flectat. Vxorē quasi nō habendo habet
qui transitoria esse cūcta conspiciēs: curā
carnis ex necessitate tollerat: sed eterna
gaudia spiritus ex desiderio expectat. Non
flendo autē flere esse: sic exteriora aduersa
plangere: vt tamen nouerit eterne quoque
spei cōsolatiōe gaudere: et rursum nō gau-
dēdo gaudere esse: sic de infirmis aīm attol-
lere: vt tamē nunquā desinat sūma formida-
re. Vbi quoque apud paulo post idē doctor
ac predicator gentiū subdit dicens: Prete-
rit enī figura huius mūdi. Ac si aperte di-
ceret: Nolite cōstanter mundū diligere:
quādo et ipso non potest quē diligitis sta-
re. Incassum cor quasi amātes figitis: dū
fugit ipse quem amatis. Admonēdi sunt
cōiuges: vt ea que sibi aliquādo displicēt
et patientes inuicē tollerāt: et exhortātes
inuicē saluent. Scriptū namque est. Inui-
cem onera portate: et sic adimplebitis le-
ges xpī. Lex quippe xpī charitas est: que
ex illo nobis et largiter sua bona cōsulit: et
equanimiter mala nostra portauit. Tunc
ergo legem xpī et eius mādata imitando
cōplemur: quādo et nostra bona benigne
pferimus: et nostrorum mala pie sustinemus.
Admonēdi quoque sunt et cōiuges: vt eo-
rum quisque nō tam que ab altero tolerat:
quā que ab ipso tolerantē attendat. Si enī
sua que portantē considerat ea que ab alte-

ro sustinet leuius portat. Admonēdi sunt
cōiuges: vt suscipiēde proliis se memine-
rint causa cōiunctos: et cū in moderate ad-
mixtioni seruitēs propagatiōis articu-
lum in vsum transferūt voluptatis perpē-
dāt: quod licet extra nō exeat: in ipso tas-
men cōiugio cōiugij iura transcēdūt: vbi
de necesse est: vt crebris exortatiōibus des-
leant quod pulchrā copule speciē admi-
xtis voluptatibus sedant. Hinc est enī qd
peritus medicine celestis apostolus non tā
sanis instituit: quā infirmis medicamenta
mōstrauit dicens: De quibus scripsistis
mibi bonū est homini mulierē non tange-
re: ppter fornicatiōē autē vnūquisque vxorē
suā habeat: et vnaqueque virū suū ha-
beat. Qui enim fornicatiōis metū premi-
sit: profecto nō stantibus pceptū cōtulit.
Sed ne fortasse in terrā ruerent: lectū ca-
dentibus ostēdit. An adhuc infirmatibus
subdidit. Vxorī vir debitū reddat: similiter
autē et vxor viro. Quibus dū in magna
honestate plugio aliquid de voluptate lar-
giret adiunxit. Hoc autē dico sibi indulgē-
tiam: non sibi imperiū. Culpa quippe esse
innuit: quod indulgeri perhibet: sed que tā-
to citius relaxat: quāto nō per hanc illicitū
quod agit: sed hoc quod est licitū: sub mo-
deramine nō tenet. Quod bene Loth in se-
metipso exprimit qui ardentē zodomā sus-
git. Sed tū segor inueniēs nequaquam mox
mōtana pscendit. Ardētē quippe zodo-
mā fugere est: illicita carnis incēdia dech-
nare. Altitudo vero montū est mūdicia
pntentiū: vel certe quasi in mōte sunt: quā
etiā carnali copule inherēt: sed tū extra su-
scipiēde plis admixtiōē debitā: nlla car-
nis voluptate solūit. In mōte quippe sta-
re quod est: nisi fructū ppaginis in carne nō
querere. In mōte stare est carni carnaliter
nō adberere. Sed quod multi sunt quā scelera
quidē carnis deserūt: nec tū in plugio po-
siti vsus solūmodo debiti iura conferuēt.
Exiit quidē Loth zodomā: sed tū mox ad
mōtana nō peruenit: quod tā damnabilia vi-
ta relinquit: sed adhuc celsitudo cōiuga-
lis cōrrentie subtiliter nō tenet. Et vca

Tertie partis libri Pastoralis cure

ro in medio segoz ciuitas que fugientem saluat infirmū. quia uidelicet euz sibi per incontinentiā miscentur piuges. ⁊ lapsus scelerū fugiunt ⁊ tamē venia saluantur. Quasi parua quippe ciuitatē inueniūt in qua ab ignibus defendant. quia cōiugalīs hec vita non quidē in virtutib⁹ misra est: sed tamen a supplitijs secura. **Ande** ⁊ isdem **Loth** ad angelū dicit. **Est** ciuitas hic iuxta ad quā possum fugere parua. ⁊ saluabor in ea. **Rurquid** non modica est. ⁊ uiuit in ea anima mea. **Iuxta** igitur segoz dicitur ⁊ tamen ad salutem tuta perhibetur. quia cōiugalīs vita. nec a mūdo longe diuisa est. nec tamē a gaudio salutis aliena: sed tūc in actione hac vita suam cōiuges quasi in parua ciuitate custodiunt quādo pro se assiduis deprecationibus intercedūt. **Ande** ⁊ recte per angelū ad eundē **Loth** dicitur. **Ece** etiam i hoc suscepi preces tuas vt non subuertā urbē pro qua locutus es. **Quia** uidelicet cum deo deprecatio funditur. nequaquā talis coniugū vita dampnat. **De** qua deprecatione quoq; paulus admonet: dicens. **Nolite** fraudari. Inuicē nisi forte ex consensu ad tempus vt vacetis orationi. **Et** cōtra admonēdi sunt qui ligati cōiugijs nō sūt vt preceptis celestib⁹ eo rectius seruant quo eos ad curas mundi nequaquā iugum copule carnalis inclinat. vt quos onus licitum. cōiugij non grauat. nequaquā pondus illicitū terrene sollicitudinis premat sed: tanto eos pauciores dies vltionis q̄to expeditiores inuentat. ne quo meliora agere vacātes possunt sed tamē negligūt eo supplicia deteriora mereant. **Adiant** eū **Paulus** quosdā ad cellbatus gratiaz instrueret nōn coniugij spreuit: sed curas mundi nascētes ex cōiugio repulit: dicens. **Hec** autē ad vtilitatem vestrā dico. nō vt laqueum vobis instiā: sed ad id qđ honestum est prouoco. ⁊ qđ facultates prebeat sine impedimēto domino obsecrandi. **Ex** cōiugijs quippe terrene sollicitudines p̄deunt. ⁊ iccirco magister gentiuz. audito res suos ad meliora persuasit. ne sollicitu

dine terrena ligarentur. **Quē** igitur celebem curarū seculariū impedimentuz prepedit. ⁊ cōiugio se nequaquā subdiit. ⁊ tamen coniugij onera nō euasit. **Admonēdi** sunt. celibes ne sine dampnationis iudicio miseri se feminis vacātibus putēt. **Cum** enī **Paulus** fornicationis vitium tot criminib⁹ execrādis inseruit. cuius sit reatus indicauit dicēs. **Neq;** fornicatores neq; ydolis seruientes. neq; adulteri neq; molles neq; masculozū cōcubitozes neq; fures neq; auari. neq; ebriosi. neq; maledici. neq; rapaces regnū dei possidebunt. **Et** rursum fornicatozes ⁊ adulteros iudicabit deus. **Admonēdi** itaq; sunt vt si temptationū procellas cum difficultate salutis tolerant. cōiugij portum petant. **Scriptū** quippe est. **Mell⁹** est nubere q̄ vri. sine culpa scilicet ad coniugij ventū si tamen nec dū meliora deuorauerūt. **Nā** quisquis bonū malus subire p̄posuit. bonum minus qđ licuit illicitū fecit. **Scriptum** quippe est. **Nemo** mittēs super aratrum manū suā. ⁊ respiciēs retro aptus ē regno celozū. **Qui** ergo fortiori studio intendit retro conspiciere cōiungitur. si relictis bonis ampliorib⁹ ad minima retozquetur.

De diuerso modo admonendi cōiunctione carnis expertos atq; signaros.

Capitulum. XXIX.

Multer admonēdi sunt peccatorum carnis conscij atq; alie ignari. **Admonēdi** nāq; sunt peccatorū carnis experti. vt mare salitū post naufragiū metuunt ⁊ perditionis sue discrimina vel cognita perhorrescant: ne qui pie post perpetrata mala seruati sunt. hec improbe repetēdo moriantur vnde ⁊ peccati anime nunquāq; a peccato desinētī dicitur. **Frons** mulieris meretricis facta est tibi noluit erubescere. **Admonēdi** itaq; sunt vt studeāt quaten⁹ si accepta nature bona integra seruare no

Inerunt. saltem scissa resartiant. Quibus
nimis necesse est vt perpendat. in taz ma
gno fidelium numero. q̄ multi ⁊ se illiba
tos custodiāt. ⁊ alios ab errore cōuertant
Quid igitur isti dicitur si alijs in in
tegritate stantibus. ipsi nec post damnare
scipiscunt. Quid dicitur sunt. si cū multi
⁊ alios secum ad regnū celozū deferūt. hī
expectante domino nec semetipfos redū
cunt. Admonēdi sunt vt p̄terita amissa
considerent ⁊ iminentia deuitent. Unde
sub indee spece per prophetā domin⁹ cor
ruptis in hoc mundo mētibus transactas
culpas ad memoriā reuocat. quaten⁹ pol
hui in futuris erubescāt dicens. Fornica
te sunt in Egipto in adolescētia sua. Ibi
subacta sunt vbera earū. ⁊ fracte sunt mā
me pubertatis earū. In egipto quippe
vbera subigunt. cum turpi hui⁹ mūdi des
siderio. humane mētis voluptatibus sub
sternunt. In egipto pubertatis mamme
frangunt. quādo naturales sensus adhuc
in semetipsis integri pulsant. concupi
scentie corruptione viciantur. Admonē
di sunt peccati carnis experti. vt vigilan
ti cura conspiciāt. post delicta nobis ad se
redeuntib⁹. deus quāta beniuolētia sinū
sue pietatis expādit. cum p̄ prophetā di
cat. Si dimiserit vir vxorem suā ⁊ illa re
cedens duxerit virū alium. nunquā reuer
tetur ad eam vltra. Nunquid nō polluta
⁊ cōtaminata erit mulier illa: Tu autem
fornicata es cū amatoribus multis. tamē
reuertere ad me dicit dñs. Ecce de forni
cante ⁊ relicta muliere argumentum iusti
cie preponit. ⁊ tamē nobis post lapsum re
deuntibus nō iusticia sed pietas adhibet
vt hinc vtiq; colligam⁹ si nobis delinquē
tibus. tanta pietate parcitur. a nobis nec
post delictum redeuntibus quāta impro
bitate peccatur aut que ab illo erit sup̄ im
probos venia. qui non cessat vocare post
culpas. Que nimis bene per prophetā
post delictū misericordia vocatiōis expri
mitur. cuz auerso homini dicitur. Et erūt
oculi tui videntes preceptorē tuum ⁊ au
tes tue audientes verbū postergū monē

tis. Humanū quippe genus dominus in
faciem admonuit. quādo in paradiso con
dito homini atq; in libero arbitrio stantē
quid facere quid ve nō facere deberet in
dixit. Sed homo in dei facie terga dedit.
cum superbiens eius iussa cōtempfit. nec
tamen superbiētes deus deseruit qui ad
reuocandū hominē. legem dedit exhortā
tes angelos misit in carne nostre. mortali
tatis ipse apparuit. Ergo post tergum
stās nos admonuit: qui ad recuperationē
nos gratie etiam cōtēptus vocauit. Ad
igit generaliter simul potuit dici de cun
ctis. hoc necesse est specialiter sentire de
singulis. Quasi enim coram deo positus
quisq; verba admonitionis eius percipit
cum prius q̄ peccata perpetret. voluntas
tatis eius precepta cognoscit. Adhuc enim
ante eius faciem stare est. nec dum eū pec
cando cōtēpnere. Cum vero derelicto
bono innocētie. iniquitatē eligens appe
tit terga iam in eius facie mittit. Sed ec
ce adhuc ⁊ post tergum deus subiequens
monet: qui etiā post culpam ad se redire p̄
suadet. Aduersum vero reuocat cōmissa
non respicit sed reuerenti sinū pietatis ex
pandit. Hocem ergo post tergum monētis
audimus. si ad inuitantē nos dñm statim
post peccata renertimur. Debemus igit
pietate vocantis erubescere si iusticiā nos
lumus formidare. qz tanto grauiore in p
bitate cōtēpnitur quāto ⁊ cōtēptus ad
huc vocare nō dedignat. At cōtra admo
nēdi sunt peccata carnis ignorātes. vt tā
to sollicitius precipitem ruinā metuant.
quāto altius stāt. Admonēdi sunt. vt no
uerint quia quo magis loco preminētī cō
sistunt. eo crebriozibus sagittis insidiato
ris impetunt. Qui tanto ardentius solet
erigi quanto se robustius cōspiciat vinci.
tantoq; intollerabili⁹ dedignat vinci. q̄
to cōtra se videri p̄ integra infirme carnis
castra pugnari. Admonēdi sunt vt inces
santer p̄mia suspiciāt. ⁊ libēter procul ou
bio tēptationū quos tolerant labores cal
cant. Si enī attēdat felicitas que sine trā
situ accingitur. leue fit qz trāseundo labo

Tertie partis libri Pastoralis cure

atur. Audiāt q̄ per prophetā dicit. **Hec** dicit dñs Eunuchis. Qui custodierint sabbata mea ⁊ elegerint que volui ⁊ tenuerint sedus meū. dabo eis in domo mea ⁊ in muris meis locū. ⁊ nomē meli⁹ a filijs ⁊ filiab⁹. Eunuchi quippe sunt qui p̄p̄t̄is motib⁹ carnis affectū in se prauū op̄is abscedūt. Quo autē apud patrē loco habeant ostēditur qui in domo patris vide licet eterna māsiōne etiā filijs preferūtur. Audiant q̄ p̄ Iohannē dicit. Hi sunt q̄ cū mulieribus nō sunt coinquinati. virgines enī sūt ⁊ sequunt agnū quocūq̄ ierit ⁊ q̄ canticū cantāt q̄ nemo possit dicere nisi illa centū quadragintaquatuor milia. Singulariter quippe canticū magnū cantare est. cū eo imperpetuū precunctis fidelibus etiā de carnis incorruptione gaude re. Quid tamē electi ceteri canticū audire possunt licet dicere nequeūt q̄ per charitatē quidē in illo:si celsitudine leti sūt. quāuis ad eorū premia nō assurgant. Audiānt peccatorū carnis ignari quia per se metipsam de hac integritate veritas dicitur. Non oēs capiunt verbū hoc. Ad eo innotuit summū quo denegauit minimū ⁊ dū predicat quia difficile capit. audientibus innuit ceptū cum qua cautela teneatur. Admonēdi itaq̄ sūt peccata carnis ignorātes. vt preminere virginitatē conjugijs sciāt. ⁊ tamē se super cōiuges non extollāt. quatenus dū ⁊ virginitatē preferunt ⁊ se postponūt. ⁊ illud nō deserāt q̄d esse melius estimāt. ⁊ se custodiant quo se inaniter nō exaltant. Admonēdi sunt. vt considerēt q̄ plerūq̄ actione secularium. vita pfundit̄ orinentiū. cuz ⁊ illi vltra habitū assumūt opa. ⁊ isti iuxta ordinem propriū non excitāt corda. vnde bene per prophetā dicitur. Erubescē sydon ait mare. Quasi enī per vocē maris ad verecundiā sydon adducit̄ q̄n per compatiōē vite seculariū atq̄ in hoc mūdo fluctuantū. et⁹ qui munit⁹ ⁊ quasi stabilis cernit̄ vita reprobatur. Sepe enī nōnulli ad dñm post carnis peccata redeūtes tanto se ardenti⁹ in bonis opibus exhibent. quāto dñābili

ores se de malis vidēt ⁊ sepe in carnis integritate perdurātes cū minus se respiciunt habere q̄d desicāt plene sibi sufficere vite sue innocentiā purant. atq̄ ad feruorem spūs nullis ardoris se stimulis inflāmant. ⁊ sit plerū deo gratior amore. ardēt vita post culpā q̄ securitate corp̄is innocentia. Vnde ⁊ voce iudicis dicit. Remittuntur ei peccata multa. q̄ dilexit multū. ⁊ erit gaudiū in celo sup vnū peccatorem penitentē magis plus q̄ sup nonaginta nouē iustos quib⁹ non est opus penitētia. Ad citius ⁊ ex ipso vsu colligimus si nō strementis iudicia pensēm⁹. Plus nāq̄ terrā diligim⁹ que post spina exarata fructus vberes producit. quā que nullas spinas habuit. sed tamē exulta sterilē segetem gignit. Admonendi sunt. peccata carnis ignorantes. ne superioris ordinis celsitudine se ceteris preferant cū ab inferioribus quāta se melius agant ignorāt. In examine nāq̄ recti iudicis mutat merita ordinū qualitas actionū. Quis enī consideratis ipsis rerū imaginib⁹ nesciat q̄ i natura gemparū carbunculus preferatur hyacinto? Sed tamē cerulei coloris hyacintus preferit pallenti carbunculo. quia ⁊ illi q̄ nature ordo subtrahit. species de coris adiungit. ⁊ hunc quē naturalis ordo pretulerat. coloris qualitas fedat. Sic enī in humano genere ⁊ quidā in meliori ordine veteriores sunt. ⁊ quidā in veteriori meliores. quia ⁊ isti forte extremi habitus bene viuēdo transcendūt. ⁊ illi superioris loci meritū morib⁹ nō sequendo dēminuunt.

De diuerso modo admonendi eos qui peccata deplorāt: atq̄ eos qui cogitationum.

Capitulum . XXX.

Alter admonendi sunt qui peccata deplorant operū. atq̄ aliter que cogitationum. Admonendi quippe sunt qui peccata deplorant operū vt consummata mala p̄

fecta diluant lamenta. ne plus astringan-
tur in debito perpetrati operis. et minus
soluant in fletibus satisfactionis. Scrip-
tum quippe est. **D**onum dedit nobis in la-
chrymis et in mētura. ut videlicet vni-
cuiusq; mens tantū penitendo cōpunctio-
nis sue bibat. Iachrymas q̄ se a deo memi-
nit aruisse per culpas. Admonendi sūt vt
incessanter cōmissa ante oculos reducant
atq; vidēdo agant. vt a districto iudice vi-
deri non debeāt. **U**nde David cum peni-
teret dicens. Auerte oculos tuos a pecca-
tis meis paulo superius intulit. Delictū
meū contra me est semp. Ac si diceret.

Peccatū meum ne respicias postulo. q̄a
hoc respicere ipse non cesso. vnde et p. p̄-
phetam dominus dicit. Et peccatorum
tuorum memor non ero. tu autem memor
esto. Admonendi sunt. vt singula queq;
cōmissa considerent. et dñ per vnūq; vi-
tium erroris sui iniquationem desēt s̄-
mul se ac totos lachrymis mundēt. vnde
bene per Hieremiā dicitur. Cum iudee
singula delicta pensarentur. Diuisiones
aquarum deduxit oculus meus. Diuisas
quippe ab oculis aquas de ducimus. quā
do peccatis singulis dispartitas lachry-
mas damus. **H**ec enī vno eodēq; tempo-
re eque mens de omnibus dolet sed dum
nunc huius nunc illius culpe memoria
acrius tangitur. simul de omnibus in sin-
gulis cōmota purgatur. Admonēdi sunt
vt de misericordia quā postulat̄ presumāt
nec vi inoderate afflictionis intereant.

Hec enī dominus plus ante delinquen-
tium oculos sic de peccata opponeret. si p̄
semetipsum ea districte ferire voluisset.
Constat enī q̄ a suo iudicio abscondere vo-
luit quos miserēdo preueniēs sibimetip̄is
iudices fecit. Hinc enī scriptū ē. Preue-
niam facie ei⁹ in p̄fessione. Hinc p̄ Pau-
lū dicit. Si nosmetip̄os diiudicarem⁹ nō
vtilis diiudicaremur. Rursum admonēdi
sunt. vt sic de spe fiducia habeāt nec tñ in
cauta securitate torpescat. Plerūq; enim
callid⁹ hostis mentē quā pctō supplantat
cū de ruina sua afflictā respicit securitatis

pestifere blanditijs seducit. **A**d figurate
exprimitur cū factū vine memorat. Scrip-
tū quippe est. Egressa est vine vt videret
mulieres regionis illi⁹. Quā cū vidisset
sichem fili⁹ Amoz euei princeps terre illi⁹
adamauit et rapuit. et dormiuit cas illa. vt
opprimēs virginē. et cōglutinata est ania
eius cū ea. tristēq; blanditijs dilinuit. **D**i-
na quippe vt mulieres videat extranee re-
gionis. egreditur quando vnaqueq; mēs
sua studia negligens actiones alienas cu-
rans extra habitū atq; extra ordinem pro-
puz vagat. Quam sichē princeps terre
opprimat quia videlicet inuentā in curijs
exteriorib⁹ dyabolus corumpit et est aīa
eius cum ea cōglutinata quia vnitam si-
bi p̄ iniquitatē respicit. et quia cū mens a
culpa respicit ad se ducitur atq; admis-
sum flere conatur corruptor autē spes ac
securitates vacuas aīe oculos vocat. qua-
tenus vtilitatē tristicie subtrahat recte il-
lic subiungitur. Tristēq; blanditijs delin-
niuit. **M**odo enim aliorū facta grauiora.
modo nil esse q̄ perpetrati est. **M**odo mi-
sericordē dñm loquit̄ modo adhuc tēpus
subsequēs ad penitentiā pollicet. vt dum
p̄ hec decepta mēs ducit. ab intēctione pe-
nitētie suspendat̄ quaten⁹ tūc bona nulla
p̄cipiat. q̄ nunc mala nulla cōtristat̄. et
tūc pleni⁹ obruat̄ supplicijs que nūc etiā
gaudet in delictis. **A**t cōtra admonēdi
sūt. qui peccata cogitationū desent vt sol-
licite considerent intra mentis archana.
vtrum delectatione tantūmodo. an etiam
consensu deliquerint. Plerūq; enim tem-
ptatur cor. et ex carnis nequitia delectat̄.
et tñ eidez nequitie ex rōne renititur vt in
secreto cogitationis et cōtristat̄ q̄ libet et
libeat q̄ tristat̄. **N**onunq; vero ita mēs
baratro tēptationis absorbet vt nullatenus
renitatur. sed ex deliberatione sequit̄
hoc. vnde ex delectatione pulsat̄ et si facul-
tas exterior suppetat rerū. mox effectibus
interiora vota consumat. **Q**uod videli-
cet stult⁹ animaduersio districti iudicis
respicit. **N**on est iam cogitationis culpa
sed operis quia et si reman tarditas foras

peccatum distulit intus hoc cōsensionis opere volūtas impleuit. In primo autem parente vidicimus: qz tribus modis omnis culpe nequitia perpetramus. Suggestione scilicet delectatione et consensu. Primum itaqz per hostem: secundū per carnem: tertium per spiritū perpetratur. Insidia tor enim praua suggerit: caro se ad delectationē subiicit: atqz ad extremū spiritus vitus delectatiōe cōsentit: vnde et illic serpens praua suggestit. Eua autē quasi caro sese delectatiōi subdidit. Adā vero velut spiritus suggestiōe ac delectatiōe susperatus cōsensit. Suggestione itaqz peccati agnoscimus: delectatiōe vincimur: cōsensu etiā ligamur. Admonēdi sunt igit: q neqz cogitatiōis desent: vt sollicitē considerēt in qua peccati mensura ceciderunt: quaten⁹ iuxta ruine modū quā in se metipsis introitus sentit. etiam mensura lamentatiōis erigant: ne si cogitata mala minus cruciant: vsqz ad perpetrāda opera perducant. Sed inter hec itaqz terreni sunt: vt tamen minime frangant. Sēpe em̄ misericors deus eo citius peccata cordis abluir: quo hec exire ad opera non permittit: et cogitata mali nequitia tanto citius soluit: quia effectu operis districtus non ligat: vnde recte per psalmistā dicit: Dixi: pronūciabo aduersum me iniusticias meas domino: et tu remisisti impietate cordis mei. Qui enim impietate cordis subdit: quia cogitationū iniusticias pronūciare vellet: indicauit. Dumqz ita ait: Dixi pronūciabo: atqz illico adiunxit. Et tu remisisti: quā super hec sit venia facilis ostendit. Qui dū se adhuc promittit petere: quod se petere pmittebat: obtinuit: quatenus: quia ad opus nō venerat culpa: vsqz ad cruciatū non perueniret penitentia: sed cogitata afflictio mentē tergeret: quā nimirū tantūmodo cogitata iniquitas inquinasset.

De diuerso modo admonendi illos qui cōmissa plangunt: atqz illos qui deserunt nec tamē

plangunt: Capi. XXXI.

Maliter admonēdi sunt qui cōmissa plangunt: nec tamen deserunt: atqz aliter qui deserunt: nec tamen plangunt. Admonēdi enim sunt qui cōmissa plangunt: nec tamē deserunt: vt considerare sollicitē sciāt: quia desendo inaniter mūdant: qui viuēdo se nequiter inquināt: cum iccirco se lachrymis lauant: vt mūdi ad sordes redeant. Hinc em̄ scriptum est. Canis reuertus ad suū vomitū: et sus lota in volutabro luti. Canis quippe cū vomit profecto cibū qui peccus deprimēbat proiecit. Sed cum ad vomitū reuertit: vnde leuigatus fuerat: rursus oneratur. Et qui cōmissa deplorant: profecto nequitia de qua male satiati fuerant: et que mentis intima deprimēbat cōfitendo proiciūt: quā post confessionē dū repetunt: resumūt. Sus vero in volutabro luti cum lauitur: sordidior redditur: et quia amissa plangit: nec tamē deserit: pene grauiori culpe se subiicit: qui et ipaz quā flendo impetrare potuit: veniā contēpnit: et quasi in lutosa aqua semetipm voluit: quia dū flentibus suis vite mūditiā subtrahit: ante dei oculos sordidas ipas etiā lachrymas facit. Hinc rursus scriptū est. Re iteres verbū in oratiōe tua. Herubum nāqz in oratiōe iterare est post flentis cōmittere qz rursus necesse sit flere. Hic per Esaiam dicit. Lauamini: mūdi estote. Post laeacri enim mūdus esse negligit: quisquis post lachrymas vite innocentiam nō custodit: et lauant ergo: et nequas qz mundi sunt: qui cōmissa flere non desinūt: sed rursus flenda committunt. Hinc quoqz per quendam sapientē dicit: Quid prodest: qui baptizatur a mortuo: et iterum tangit illū? Quid proficit lauitio eius? Baptizatur quippe a mortuo qui mundas flentibus a peccato. Sed post baptismum mortuū tangit: qui culpā post lachrymas repetit. Admonēdi sunt: qui cōmissa plangunt: nec tamen deserunt: vt ante districti iudicis oculos eis se similes esse agnoscāt

qui venientes ad faciem quorundam hominum magna eis submissione blandiunt: recedentes autem inimicitias ac damna que valent atrociter inferunt. Quid est enim culpa flere: nisi humilitate deo sue devotionis ostendere? Et quid est post fletum praena agere: nisi superbius in eum quem rogauerat: inimicitias exercere? Iacobo attestante: qui ait: Quicumque vult amicus esse huius seculi: inimicus dei constituitur. Admonendi sunt: qui amissa plangunt: nec tamen deserunt: ut sollicitate considerent: quia ita plerumque mali inutiliter compunguntur ad iustitiam sicut plerumque boni innoxie temptantur ad culpam. Sit quippe mira exigentibus meritis positio interne mensura: ut et illi de bono aliquid agant: quod tamen non perficiunt: superbe inter ipsa que iam plenissime perpetrarunt mala confidunt: et istidum de malo temptant: cui nequaquam consentiunt: quo per infirmitatem titubant: egressus cordis ad iustitiam per humilitatem verius figant. Balaam quippe iustorum tabernacula respiciens ait: Moriamur anima mea morte iustorum: et sicut novissima meorum similia: sed cum compunctio temporis abscessit contra eorum vitam quibus se similia fieri etiam moriendo poposcerat: consilium prebuit: et cum occasione de avaricia repperit: illico oblitus est quicquid sibi de innocentia optavit. Paulus vero ait: Alio deo aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee: et captivum me ducentem in lege peccati que est in membris meis. Qui profecto ierico temptatus: ut in bono robustius ex ipsa infirmitatis sue cognitione solideret. Quid est ergo quod ille compungitur: et tamen iusticie non appropinquat: iste temptatus: et tamen eius culpa non inquinat: nisi hoc quod ostendit aperte: quia nec malos bona imperfecta adiuvant nec bonos mala consummata condemnant. Et contra admonendi sunt: qui amissa deserunt: nec tamen plangunt: ne iam relaxatas estimet culpas: quas et si agendo non multiplicat: nullis tamen fletibus mundat. Regis enim scriptor: si a scriptore cessauit:

quod alia non addidit etiam illa que scripserat deleuit: nec qui contumelias irrogat: si solo modo tacuerit: satisfecit. Cum profecto necesse sit: ut verba premisse superbie verbis subiuncte humilitatis impugnet: nec debitor absolutus est: quis alia non multiplicat: nisi et illa que ligauerat: absoluat. Ita et cum deo delinquimus: nequaquam satisfacimus si ab iniquitate cessamus: nisi voluptates quoque quas dileximus: e contrario oppositis laetis insequamur. Si enim nulla nos in hac vita operum culpa maculasset: nequaquam hic adhuc de gentibus ipsa ad securitatem innocentia nostra sufficeret: quia illicita animam multa pulsaret. Quia igitur mente securus est: qui perpetratis iniquitatibus ipse sibi testis est: quod innocens non est. Regis enim deus nostris cruciatibus pascitur: sed delictorum morbos medicamentis contrariis medetur: ut qui voluptatibus delectati discessimus: rursus fletibus amaricati redeamus: et qui per illicita defluendo cecidimus: etiam a licitis nosmetipsos restringendo surgamus: et cor quod insana letitia infuderat salubris tristitia exurat: et quod vulnerauerat elatio superbie curet abiectione humilis vite. Hinc enim scriptum est. Dixi iniquis: Nolite inique agere: et delinquentibus nolite exaltare cornu. Cor enim quippe delinquentes exaltent: si nequaquam se ad penitentiam ex cognitione sue iniquitatis humiliant. Hinc rursus dicitur: Cor contritum et humilatum deus non spernit: quisquis enim peccata plangit: nec tamen deserit: cor quidem conterit: sed humiliare contempnit. Quisquis vero peccata deserit: nec tamen plangit: iam quidem humiliat: sed tamen euertere cor recusat. Hinc Paulus ait: Et hec quidem fuistis: sed abluti estis: sed sanctificati estis: quod nisi in illos emendatio vita sanctificat: quod per penitentiam ablutus: afflictio fletum mundat. Hinc Petrus cum quosdam terribis malorum suorum consideratione conspiceret: admonuit dicens: Penitentiam agite: et baptizetur unusquisque vestrum. Dicitur enim baptisma premissis penitentiae lamenta: ut

Tertie partis libri Pastoralis cure

primo se aqua sue afflictionis infunderent: et postmodum sacramento baptismatis lauerent. Quia igitur mente qui transactas culpas flere negligunt: sunt securi de venia: quando ipse summus pastor ecclesie huic etiam sacramento attendenda penitentia credit: quod peccata principaliter extinguit.

De diuerso modo admonendi eos qui illicita que faciunt laudant: atque eos qui accusant praua: nec tamen deuitant:

Capitulum. XXXII.

Multis admonendi sunt qui illicita que faciunt etiam laudant. Atque aliter qui accusant praua: nec tamen deuitant. Admonendi sunt enim qui illicita que faciunt etiam laudant: ut considerent quod plerumque plus ore quam opere delinquant. Opere namque per semetipsos solos praua perpetrat: ore autem per totas personas iniquitatem exhibent: quo audientium mentes iniqui ladantes docent. Admonendi ergo sunt: ut si eradicare mala distimulant: saltem seminare pertimescant. Admonendi sunt: ut eis perditio priuata sufficiat. Rursusque admonendi sunt: ut si mali esse non metuant: erubescant saltem videri quod sunt. Plerumque enim culpa dum absconditur: effugatur: quia dum mens erubescit videri quod tamē esse non metuit: erubescit quoad deos esse quod fugit videri. Cum vero quisque prauis impudenter innotescit: quo liberius omne facinus perpetrat: eo etiam licitum putat: et quod licitum suspicatur: in hoc proculdubio multipliciter mergitur. Unde scriptum est. Peccatum suum sicut zodoma predicauerunt: nec absconderunt. Peccatum suum si zodoma absconderet: adhuc sub timore peccaret. Sed funditus frena timoris amiserat: que ad culpam nec tenebras requirebat. Unde rursum scriptum est. Clamor zodomorum et gomorre multiplicatus est: peccatum quippe cum voce est: culpa in actione. Peccatum vero etiam cum clamore est: culpa cum libertate. At contra admo-

nendi sunt: qui accusant praua: nec tamen deuitant: ut prouide perpendant quid in districto dei iudicio pro sua excusatione dicturi sunt: qui de reatu suorum criminum: etiam semetipsis iudicibus non excusant. Hi itaque quid aliud quam precones sui sunt: uoces contra culpas proferunt: et semetipsos operibus reos trahunt. Admonendi sunt: ut videant: quia de occultis iam retributione iudicij est: quod eorum mens malum quod perpetrat: illuminat: ut videat: sed non conatur ut vincat: ut quo melius videt: eo deterius pereat: quia et intelligentie lumen percipit: et actiois prauae tenebras non relinquit. Nam cum acceptam ad adiutorium scientiam negligunt. Hanc contra se in testimonium vertunt: et de lumine intelligentie augent supplicia: quod profecto acceptes perat ut possint delere peccata. Quorum nimirum nequitia cum malum agit: quod vis iudicat: venturum iam iudicium hic degustat: ut cum eternis supplicijs seruat: obnoxia suo hic interim examine non sit absolutar: tantoque illic grauiora tormentata percipiat: quanto hic malum non deserit: etiam quod ipsa condemnat. Hinc enim veritas dicit. Seruus qui cognouit voluntatem domini sui: et non fecit secundum voluntatem eius vapulabit multis pladis. Hinc psalmista ait: Descendant in infernum viuentes. Qui quippe que circa illos agunt: sciunt et sentiunt: mortui autem sentire nihil possunt. Mortui enim in infernum descenderent: si mala nesciendo perpetrarent. Cum vero sciunt mala et tamen faciunt: ad iniquitatis infernum uentures miseri: sentientesque descendunt.

De diuerso modo admonendi eos qui repentina concupiscentia superant: atque eos qui in culpa ex consilio ligantur:

Capitulum. XXXIII.

Multis admonendi sunt qui repentina concupiscentia superant: etque aliter quam in culpa ex consilio ligantur. Admonendi appropinquat quod

repentina concupiscentia supat: vt in bello pñtis vite se quotidie postos attēdat: et cor q̄ p̄uidere vulnera nō potest: scuto solliciti timoris regat: vt occulta insidiantis hostis iacula perhorrescat: et in tam caliginoso certamine intensiōe p̄tina in tra mētis castra se muniat. Nam si a circū spectiōis sollicitudine cor destituit: vulneribus aperit: qz hostis callidus tanto liberi pectus percussit: quāto pudū a p̄udentie lorica deprehēderit. Admonendi sunt qui repentina concupiscentia superant vt curare nimis terrena desuescat: qz intentionē suā dū rebus transitorijs immerarijs implicat: quibus culpāru iaculis trāsgant ignorat. Unde et per Salomonē vox percussit et dormiētis exprimit: qui ait:erberauerūt me: et nō dolui: traixerūt me: et ego nō sensi. Quādo euigilabo et rursum viuā reperia. Mens quippe a cura sue sollicitudinis dormiēs verberat et nō doler: qz sicut imminētia mala nō p̄spicit: sic nec que perpetraverit agnoscit. **T**rahit et nequaquē sentit: quia per illecebras vicioz ducit: nec tamen ad sui custodia suscitatur. **Q**ue quidē euigilare optat: vt rursum viua repperiat: qz quāuis somno torporis a sui custodia premat: vigilare tamē ad curas seculi nitit: vt semp voluptatibus deebriet: et cū ad illud dormiat in qd̄ solerter vigilare debuerat: ad illud vigilare appetit: ad qd̄ laudabiliter dormire potuisset. **H**ic superi scriptū est: **E**t eris quasi dormiēs in medio mari: et quasi sopit⁹ gubernator amisso clauo. **I**n medio em̄ mari dormit: q̄ in huius mundi temptatiōibus positus puidere motus irruentiū vicioz quasi imminētes vndarū cumulos negligit: et quasi gubernator clauū amittit: qm̄ mens ad regendā nauē corporis studiū sollicitudinis perdit. **C**lauū quippe in mari amittere est intentionē p̄uidā inter pcellas huius seculi nō tenere. **S**i em̄ gubernator clauū sollicite stringit modo in fluctibus ex aduerso nauē dirigitur: modo ventozū impetus per obliquū supdit: ita cū mens vigilāter animā regit

modo alta superās calcat: modo alia p̄uidēs declinat: vt et pñtia laborādo subijciat: et cōtra futura certamina p̄spiciendo cōualescat. **H**inc rursum de fortibus supne patrie bellatorib⁹ dicit. **A**nisculusqz ensis super femur suū p̄pter timores nocturnos. **E**nsis em̄ super femur ponit: qm̄ acimine sancte predicatiōis praua suggestio carnis edomat. **P**er noctes vero cecitas nostre infirmitatis exprimit: qz quicquid aduersitatis in nocte imminet: nō videt. **A**nisculusqz ḡ ensis sup femur suū ponit p̄pter timores nocturnos: et qz vics sancti viri dū ea que nō vident: metuūt: ad intentionē certamī parati semp assūt. **H**inc rursum sponse dicit. **N**asus tuus sicut turris que est in lybano. **R**em nāqz qua oculis nō cernim⁹: plerūqz odore p̄uidem⁹. **P**er nasū quoqz odores fetozesqz discernimus. **Q**uid ergo per nasū ecclesie: nisi sanctorū p̄uidā discretio designat. **Q**ui etiā turri similis que est in lybano dicit: qz discretio eozū p̄uidētia ita in alto sita est: vt temptatiōnū certamīa et p̄iusqz veniāt videat: p̄tra ea vñ venerint munita subsistat. **Q**ue em̄ futura p̄uidēt: cum pñtia fuerint: minoris timoris sūt qz dūz p̄tra lectū quisqz paratior reddat: hostis q̄ se inopinātū credit: eolpo quo p̄uisus est enervat. **E**t cōtra admonēdi sunt q̄ in culpa ex consilio ligant: quatenus p̄uidā p̄sideratiōe perpendat: qz dū mala ex iudicio faciūt: districtius cōtra se iudiciū accendūt: vt tāto eos durior sentētia feriat: quāto illos in culpa arcus vincula delib̄eratiōis ligant: citius fortasse delicta penitēdo abluerēt: si in his sola precipitatiōne cecidissent. **N**ā tardus peccatū soluit qz et per p̄siliū solidat. **N**isi em̄ mens omnino eterna despiceret: in culpa ex iudicio nō periret. **H**oc ergo precipitatiōne lapsis per p̄siliū perētes differūt: qz cū hi ab statu iusticie peccādo cōcidūt: plerūqz simul et in laqueū desperatiōis cadūt. **H**inc est qz per prophetā dominus nō tam precipitatiōnū praua qz pelictozum studia resp̄hendit dicens: **N**e forte egrediarus

vt ignis indignatio mea ⁊ succendatur. ⁊ nō sit qui extingnat propter maliciā studi orum vestrorū. Hinc iterū iratus dicit. vt sitabo super vos fructū studiorum vestrorum. Quia igitur peccatis alijs differit peccata que per consiliū perpetrant non tam praua facta dominus q̄ studia prauitatis insequitur. In factis enī sepe infirmitate sepe negligētia in studijs vero maliciosa semper intentione peccatur. Quo contra recte beati viri expressione per prophetam dicitur. Et in cathedra pestilentie non sedit. Cathedra quippe iudicis esse vel presidentis solet. In cathedra enī pestilentie sedere est ex iudicio praua cōmittere. In cathedra pestilentie sedere est et ex ratioe mala discernere. ⁊ tamē ex deliberatione perpetrare. Quasi in peruersi consilij cathedra sedet. qui tanta iniquitatis elatione attollitur vt implere maluz etiam per consilia conetur. Et sicut assistētibus turbis prelati sunt qui cathedre honore fulciuntur. ita delicta eorum qui precipitatione corruunt exquisita per studiū peccata transcendunt. Admonendi ergo sunt vt hinc colligant qui in culpa se per consilium ligant qua quādoq; vltione feriendi sunt. qui nunc prauorum non socij sed principes sunt.

De diuerso modo admonendi illos qui licet minima crebro tamen illicite faciunt: atq; illos qui se a paruis custodiunt s; aliquando in grauib; dimerguntur.

Capitulum. XXXIII.

Alter admonēdi sunt qui licet minima. crebro tamen illicite faciunt. atq; aliter qui se a paruis custodiunt. sed aliquādo in grau orib; dimergunt. Admonēdi sunt qui quāuis in minimis. sed tamē frequēter excedunt. vt nequaquā considerēt qua-

lia sed quāta cōmittunt. Facta enī sua nō despiciant timere cum pensant. debēt for midare cū numerent. Altos quippe gur gites fluminū parue sed in numerere replēt gutte pluuarū. ⁊ hoc agit sentētia latēter crescens. q̄s patenter pcella seuiens. Et minuta sunt que erumpūt in mēbris p scabiem vulnera: sed cū multitudo eorum in numerabilē occupat. sic vitā corpis sicut vnū graue inflicti pectori vulnus necat. Hinc videlicet scriptum est. Qui enīz peccata minima flere ac deuitare negligit. ab statu iusticie nō quidem repēte sed partis bus totus cadet. Admonēdi sunt qui in minimis frequenter excedunt. vt sollicitē considerēt qz nōnunq; in parua veterius q̄ in maiori culpa peccatur. Maior enim quo citius qz sit culpa agnoscitur. eo citiaz celerius emendat. Minor vero dū quasi nulla creditur. eo peius quo ⁊ securius in vsu retinetur. Ande fit plerūq; vt mēs as sueta malis leuibus nec graua perbozzescat. atq; ad quāda auctoritatē nequitate per culpas nutrita perueniat. ⁊ tāto i maioribus contēpnat ptimescere. quanto in minimis didicit nō timēdo peccare. Et contra admonēdi sunt qui se a paruis custodiunt: sed aliquando in grauib; dimergunt. vt sollicitē se ipsos deprehēdāt qz dum cor eorū de custoditis minimis extollitur ad perpetrāda grauiora in ipso elationis sue baratro deuozant ⁊ dū fortis sibi parua subiiciūt sed per inanē gloriā intus intumescūt. languore supbie. Intrinsicus victā mentē etiam foras per mala maiora prosternt. Admonēdi ergo sunt qui se a paruis custodiūt sed aliquādo in grauib; dimergunt. ne vbi se stare extrinsecus estimāt ibi intrinsicē cadant. ⁊ iuxta districti iudicis retributionē elatio minoris iusticie via fiat ad foueaz grauioris culpe. Qui enī vane elati minimi boni custodia suis viribus tribuūt. iuste derelicti culpis maioribus obruunt ⁊ cadendo discunt nō fuisse propius q̄ steterunt. vt mala imensa cor reprimant q̄ bona mini

ma exaltat. Admonēdi sunt ut p̄siderent
q̄ r̄ in culpis grauiorib⁹ alto reatu se ob-
ligent. r̄ tamē plerūq̄ i paruis que custo-
diunt deterius peccāt. q̄ r̄ in illis inique
faciūt r̄ p̄ ista se hominib⁹ q̄ inquisiunt
regunt. Unde fit ut cū maiora mala p̄es-
trant corā deo aperte iniquitatis sint. r̄ cū
parua bona custodiunt corā hominibus
simulate sanctitatis sint. Hinc ē enī quod
phariseis dicitur. Quātes culcē came-
lym autē gluciētes. Ac si aperte diceret.
Minima mala discernitis. maiora deuor-
ratis. Hinc est q̄ rursus ore veritatis in-
crepanē cum audiūt. decimatis mentā et
anctū r̄ cymminū. r̄ relinquitis que gra-
uioza sunt legis iudiciū r̄ misericordiaz r̄
fidem. Neq̄ enī negligētē audiendū est
q̄ cū decimari. minima diceret. extrema
quidē de oleribus maluit. sed tamen be-
ne olentia memorari. ut profecto ostende-
ret quia simulators cū parua custodiunt
odorem de se ostendere sancte opinionis
querūt. Et quāuis implere maxima pre-
termittant tamen minima obseruant que
humano iudicio longe lateq̄ redoleant.

**De diuerso modo admonen-
di eos qui bona nec inchoant at
q̄z eos qui inchoata minime con-
sumant.**

Capitulum. xxxv.

Alter admonēdi sūt qui bona
nec inchoāt atq̄ aliter q̄ incho-
ata minime p̄sumāt. Qui enīz
bona nec inchoāt non sūt p̄i⁹
eīs edificāda que salubriter diligāt. sed de-
struenda ea in quib⁹ semetip̄os nequiter
versant. Neq̄ enīz sequunt que in expta
audiūt nisi p̄i⁹ q̄ p̄ncipiosa sint ea que sūt
expta deprehēdūt. q̄z nec leuari appetit
qui r̄ hoc ipsum q̄z cecidit nescit. r̄ q̄ do-
lorē vulneris nō sentit salutē remedia nō
requirit. P̄i⁹ ergo ostendēda sunt quaz
sint vana que diligūt r̄ tunc demū vigilās

ter intimanda q̄ sint vilia que pretermis-
tunt. prius videāt fugiēda que amāt. r̄ si
ne difficultate postmodū cognoscūt amā-
da esse que fugiūt. Melius enī inerpta re-
cipiunt. si de expertis quicquid disputati-
onis audiūt veraciter recognoscūt. Tunc
igitur pleno voto discūt. vera bona quere-
re. cū certo iudicio deprehēderint falsa se
vacue tenuisse. Audiāt ergo q̄ bona pres-
sentia r̄ a delectatione citius r̄āsitura sint
r̄ tamē corū causa ad vltionē sine transitu
permāsura. q̄ r̄ nunc q̄libet inuitis sub-
trahitur. r̄ tūc q̄s dolet inuitis in supplia-
cio referuatur. Itaq̄ eisdē rebus terrean-
tur salubriter. quibus noxie delictantur.
ut dum percussa mens alta ruine sue dā-
pna conspiciēs. sese in precipitum perue-
nūse deprehēdit. gressum post terga reuo-
cet. r̄ pertimescens que amauerat. discat
diligere que contēpnebat. Hinc est enī q̄
Hieremie misso ad predicationē dicitur.
Ecce constitui te hodie sup gentes r̄ sup
regna. ut euellas r̄ destruas r̄ dissipes et
edifices r̄ plātes. quia nisi prius peruersa
sa destrueret edificare vtiliter recta nos
posset quia nisi ab auditorū suoz cordib⁹
spinas vani amoris euelleret nimirū fru-
stra in eis sancte predicationis verba plā-
taret. Hinc est q̄ petrus prius evertit ut
postmodū construat cum nequa q̄ iudeos
monebat quid iā facerēt sed de his que se-
cerant increpabat dicens. Iesum nazare-
num virū approbatū a deo in vobis virtu-
tibus r̄ prodigijs r̄ signis que fecit per il-
lum deus in medio vestri sicut vos scitis.
hunc dissinīto cōsilio r̄ prescientia dei tra-
ditū per manus iniquozū affigentes ligno
interemistis quē p̄i⁹ suscitauit solutis do-
loribus inferni. Et videlicet crudelitatis
sue cognitione destructi. edificationē san-
cte predicationis q̄to anxie quererēt tan-
to vtiliter audirent. vnde illico responde-
rūt. Quid ergo faciem⁹ viri fr̄es? Quis
bus mox dicē. Penitentia agite r̄ bap-
tisetur vnusquisq̄ vestrū. Que edificatio-
nis verba p̄fecto contēpnerēt. nisi prius
salubriter ruinā sue destructionis inuenis-

sent. Hinc est q̄ Saulus cū super euz lux
 celitus emissa resp̄dedit nō iā quid recte
 deberet facere sed quid praue fecisset au-
 diuit. Nā cū prostratus requireret dicens
 Quis es dñe? Protinus respōdet. Ego
 sum Iesus nazaren⁹ quē tu persequeris.
 Et cū repente subiungeret. dñe quid me
 tubet facere? Illico adiungit. Surge ⁊ in-
 gredere ciuitatē ⁊ ibi tibi dices quid te
 oporteat facere. Ecce de celo dñs loquēs
 persecutoris sui facta corripuit nec tamē illi
 eo que essent faciēda mōstrauit. Ecce elas-
 tionis sue fabrica iā tota corruerat ⁊ post
 ruinā suam humilis edificari requirebat.
 ⁊ cum supbia destruitur edificationis ta-
 men verba retinent v̄t videlicet persecu-
 tor imanis diu destructus iaceret. ⁊ tan-
 to post in bonis solidius surgeret quanto
 pri⁹ funditus euerfus a pristino errore ce-
 cidisset. Qui ergo nulla adhuc agere bo-
 na ceperūt a rigiditate antea sue praualta-
 tis correptionis manu euertēdi sūt vt ad
 statū postmodū recte opationis erigātur.
 q̄ ⁊ iccirco altū silue lignū succidimus vt
 hoc in editū tegmine subleuemus. Sed
 tamen non repente in fabrica ponitur vt
 nimirū prius viciosa eius virtūtas exice-
 tur. Cuius quo plus in infimis humor ex
 coquitur. eo ad summa solidi⁹ leuat. At
 contra admonēdi sunt qui inchoata bona
 minime consumant vt tanta circūspectio-
 ne considerēt q̄ dum p̄posita nō perficiūt
 etiā que fuerāt cepta conuellunt. Si enī
 q̄ videtur gerendū sollicita intentiōe nō
 cerfuit etiā q̄ fuerat bene gestū deerescit.
 In hoc quippe mundo humana iāta qua-
 si more nauis contra ictū fluminis condes-
 cendētis vno in loco nequaquā permittitur
 q̄ ad ima labitur. nisi ad summa conet. Si
 ergo inchoata bona fortis opantis man⁹
 ad perfectionē non subleuat. ipsa operan-
 di remissio contra hoc q̄ opatum est pu-
 gnat. Hinc est enim q̄ per Salomonē di-
 citur. Qui mollis ⁊ dissolutus in ope suo
 fuerit frater est sua opera dissipantis quia
 vici⁹ qui cepta bona districte nō exequitur
 dissolutione negligētie manū destruen-

tis imitatur. Hinc sardis ecclesie ab ange-
 lo dicitur. Esto vigilans ⁊ confirma cetera
 ra que mortura erant. non enī inueni ope-
 ra tua plena coraz deo meo. Quia igitur
 corā deo plena eius opera inuenta nō fue-
 rant. mortura reliqua etiā que erant ges-
 ta predicabat. Si enim q̄ mortuū in no-
 bis est ad vitā non accenditur. Hoc etiā
 extinguitur q̄ quasi adhuc viuū tenetur.
 Admonēdi sunt vt perpendāt q̄ tollera-
 bilius esse potuisset recti viā non arripere
 q̄ post arreptā post tergū redire. Nisi enī
 retro respicerent. erga ceptū studium nul-
 lo torpore languerēt. Audiant ergo q̄ scri-
 tum est. Melius erat eis non cognoscere
 viā iusticie quā post agnitiōē retro sur-
 conuerti. Audiant q̄ scriptū est. Atinā
 frigidus esses aut calidus: sed quia tepid⁹
 es ⁊ nec frigidus nec calidus incipiam te
 euomere ex ore meo. Calidus quippe est
 qui bona studia ⁊ arripit ⁊ consumat. Fri-
 gidus vero qui consumanda nec inchoat
 ⁊ sicut a frigore per teporē transitur ad ca-
 lozem. ita ad calorem per teporem reditur
 ad frigus. Quisquis ergo amisso infideli-
 tatis frigore viuit sed nequaquā tepore su-
 perato exardescit vt ferueat. proculdubio
 calore desperato diu norio in tepore demo-
 ratur. agit vt frigeat. Sed sicut ante te-
 porē frigus sub spe est. ita post frig⁹ te-
 porē desperatione. Qui enī adhuc i peccatis
 est cōuersionis fiducia non amittit.
 Qui vero post cōuersionē tepuit ⁊ spem
 q̄ esse potuit de peccatore subtrahit. Aut
 calidus ergo quisq̄ aut frigidus esse que-
 rat. ne tepidus euomatur vt videlicet aut
 nec dum cōuersus adhuc de se cōuersio-
 nis spem prebeat. aut iam cōuersus vir-
 tutibus inardescat. ne euomatur tepidus
 qui a calore quez p̄posuit torpore ad no-
 xium frigus redit.

**De diuerso modo admonen-
 di eos qui mala occulte agunt ⁊
 bona publice: atq̄ eos qui bona
 faciunt abscondūt et bene qui**

busdam factis publice mala de se opinari permittunt.

Capitulum. XXXVI.

Alter admonēdi sunt. qui mala occulte agunt et bona publice. Atque aliter qui bona que faciunt abscondunt. et tamen quibusdam factis publice mala de se opinari permittunt. Admonēdi enim sunt qui mala occulte agunt et bona publice. ut perpēdāt humana iudicia quāta velocitate euolant. diuina autem quāta imobilitate perdurant. Admonēdi sunt ut in fine rerum mentis oculos figant. quia et humane laudis attestatio preterit et superna sententia que abscondita penetrat ad retributionē perpetuam conualefcit. Duz igitur occultata mala sua diuinis iudicijs. recta autem sua humanis oculis anteponunt. et sine teste est bonum quod publice faciunt et non sine eterno teste est. quod latenter delinquit. Culpas itaque suas occultando hominibus virtutesque pandendo. et vnde puniri debent abscondētes detegunt. et vnde remunerari poterant detegētes abscondunt. Quos recte sepulchra dealbata speciosa exterius sed mortuorum ossibus plena veritas vocat. quia viciozum mala intus contegunt. humanis vero oculis quorundam demonstratione operum de solo foras iusticie colore blandiuntur. Admonēdi itaque sunt ne que agunt recta despiciant sed ea meriti melioris credant. Valde namque bona sua diiudicant: quia de eorum mercede sufficere fauores humanos putant. Cum enim pro recto opere laus transitoria queritur eterna retributione res digna vili precio veniatur. De quo videlicet precio percepto veritas dicit. Amen dico vobis. receperunt mercedē suā. Admonendi sunt ut considerent quia dum prauos se in occultis exhibent sed tamen exempla de se publice in bonis operibus debent. ostendunt sequenda que fugiunt. cla-

mant amanda que oderunt. viuunt postremo alijs et sibi moriuntur. Et contra admonendi sunt qui bona occulte faciunt et quibusdam tamen factis publice de se mala opinari permittunt. ne cum semetipos actionis recte virtute viuificant in se alios per exemplum prave estimatiōis occidant. ne minus quam se proximos diligant. et cum ipse si salubrem potum vini sorbeant intentis in sui consideratione mentibus pestiferum veneni poculum fundant. Nimirum in vno proximorum vitam minus adiuuant. in altero multum grauant. dum student et recta occulte agere. et quibusdam factis ad exemplum de se praua seminare. Quisquis enim laudis concupiscentiā scalcare iam sufficit. edificationis fraudē perpetrat si bona que agit occultat. et quasi iactato semine germinandi radices substrahit: qui opus quod imitandum est non ostendit. Hinc namque in euangelio veritas dicit. Sic luceat lux vestra coram hominibus ut videant opera vestra bona et glorificent patrem vestrum qui in celis est. Ubi illa quoque sententia promittitur que longe aliquid precepisse videtur: dicens. Attendite ne iusticiam vestram faciatis coram hominibus ut videamini ab eis. Quid est igitur opus nostrum. et ita faciendum est ne videatur et tamen ut debeat videri precipitur. nisi quod ea que agimus et occultata sunt ne laudemur et tamen ostendenda sunt ut laudes celestis patris augeamus. Nam cum nos iusticiam coram hominibus dominus facere prohiberet illico adiunxit ut videamini ab eis. et cum rursus videnda ab hominibus bona opera nostra precipet protinus subdidit ut glorificent patrem vestrum qui in celis est. Qualiter igitur videnda essent vel qualiter non videnda ex sententiarum fine monstrauit. quatenus operantis mens opus suum et propter se videri non quereret. et tamen hoc propter celestis patris gloriam non celaret. vnde fit plerumque ut bonum opus et in occulto sit cum sit publice. et rursus in publico cum agitur occulte. Duz enim in publico bono opere non suas sed

Tertie partis libri Pastoralis cure

superi patris gloriam querit: q̄ fecit abscondit: quia illū solum testē habuit: cui placere curauit. Et qui in secreto suo bono opere deprehēdit ac laudari cōcupiscit: & nullus fortasse vidit: q̄ exhibuit: & tamen hoc corā hominibus fecit: quia testes in bono opere secum duxit: q̄ humanos laudes in corde requisit. Cuius vero praua estimatio inquantū sine peccato valet: ab inuentū mente non tergit: cūctis mala credētibus per exemplū culpa propinat: unde & plerūq; cōtingit: vt qui negligenter de se mala opinari permittunt: per semetipsos quidē nulla iniqua faciūt: sed tamen per eos qui se imitati fuerint: multiplicius delinquūt. Hinc est q̄ apostolus immūda quedam sine pollutiōe commedētibus: sed imperfectis temptiōis scandalū sua hac cōmesatiōe mouentibus dicit: **Videte ne forte hec licētia vestra offēdiculū fiat infirmis: & rursus. Et peribit infirmus in tua cōscientia frater: propter quem xp̄us mortuus est. Sic autē peccātes in fratres & percutiētēs conscientia eorum infirmā in xp̄o peccatis. Hinc est q̄ Moyses cū diceret: Non maledices surdo: protinus adiūxit. Nec coram ceco ponēs offēdiculū. Surdo quippe maledicere est absenti ac nō audienti derogare. Coram ceco vero offēdiculū ponere: est discretā rem quidē agere: sed tamē ei qui lumen discretiōis non habet scandalū occasione p̄bere.**

De exhortatione multis adhibenda: vt sic singulorū virtutes adiuuent: quatenus per hanc contraria virtutibus vicia non excrescant:

Capitulum. XXXVII.

Hec sunt que presul antmarū in predicatione diuersitate custodiat: vt sollicitus cōgrua singulorū vulneribus medicamenta opponat. Sed cū magni studij sit: vt exhortādis singulis seruiat ad singula cum

valde laboriosum sit vnūquemq; de proprijs sub dispensatiōe debite cōsiderationis instruere: longe tamē est laboriosius auditores in numeris ac diuersis passionibus laborātes: vno eodēq; tempore voce vnus & cōmunis exhortatiōis admonere. Ibi quippe tanta arte vox temperāda est vt cum diuersa auditorū sint vicia: et singulis inueniat cōgrua: & tamē sibi metis ipis nō sit diuersa: vt inter passiones medias vno ductu transeat: sed more bicipitis gladij tumores cogitationū carnaliū ex diuerso latere incidat: quatenus sic superbis predicet humilitas: vt timidus nō augeat metus: sic timidus infundatur auertitas: vt tamen superbis nō crescat esfrenatio: sic ociosis ac torpētibus predicetur sollicitudo boni operis: vt tamē inquietis immoderate licētia non augeat actionis. Sic inquietis ponat modus: vt tamē ociosis non fiat torpor securus. Sic ab impatientibus extinguat ira: vt tamen remissi ac lenibus nō crescat negligentia: sic lenes accendant ad zelum: vt tamē iracundis nō addatur incendiū: sic tenacibus infundat tribuendi largitas: vt tamen prodigis effusionis frena minime laxentur: sic prodigis predicet parcitas: vt tamen tenacibus paritura serū custodia nō augeatur: sic in continentibus laudet coniugiū: vt tamē iam continētes non reuocent ad luxū: sic continentibus laudet virginitas corporis: vt tamē in cōiugibus despecta non fiat fecunditas carnis: sic predicāda sunt bona: nec ex latere iubeant & mala: sic laudanda sunt bona summa: ne despiciātur vltima: sic nutrienda sunt vltima: ne dum credunt sufficere: nequaquā tendantur ad summa.

De exhortatione que vni adhibenda est: aut his qui contrarijs passionibus laborant:

Capitulum. XXXVIII.

Et grauis quidē predicatori labor est in cōmunis predicationis voce ad occultos singulorū

motus causasq; vigilare & palistrari more
in diuersi lateris arte se vertere Multo ta-
men acrioz laborz fatigatur quando vni
econtrarijs vitijs seruenti predicare com-
pellitur. Pleriq; enim quis lete nimis
conspersionis existit. sed tamen eum repē-
te ab orta tristitia imaniter deprimunt. Tu-
randum itaq; predicatori est quatenus sic
tergatur tristitia que venit ex tempore vt
non augeatur leticia que suppetit ex con-
spersione. & sic frenetur leticia que ex con-
spersione est vt tamen non crescat tristitia
que venit ex tempore. Iste grauatur vsu
imoderate precipitationis & aliquādo ta-
men ab eo qđ festine agendum est euz vis
prepedit subito nate formidinis. ille gra-
uatur vsu imoderate formidinis & aliquā-
do tamen in eo qđ appetit temeritate im-
pellitur precipitationis. Sic itaq; in isto
reprimat subito aborta formido. vt tamē
nō exerceat enutrita diu precipitatio. sic
in illo reprimatur aborta repente precipi-
tatio. vt tamen non conualescat impressa
ex conspersione formido. Quid autēz mis-
rum si mentis medici ista custodiunt. vuz
medici corporū tanta discretionis arte se
temperant qui non corda sed corpora me-
dentur. Plerūq; enim debile corpus op-
premit languor imanis. cui languori scilicet
obuiari adiutorijs fortibus debet. sed
tamen corpus debile adiutorium forte nō
sustinet. studet igitur qui medetur. quate-
nus sic super existentē morbu subtrahat
vt nequaquā supposita corporis debilitas
crescat. ne fortasse languor cū vita deficiat.
Tanta ergo adiutorium discretionē
componit. vt vno eodēq; tēpore & lāguor
ri obuiet & debilitati. Si igitur medicina
corpi induit adhibita seruire diuisibiliter
pōt. tūc enī vere medicina est qñ sic
per eā vitio superstitenti succurrit vt etiam
suppositē cōspersioni seruiat. Cur medici
na mētis vna eadēq; predicatione appo-
sita morū morbis diuerso ordine obuiare
nō valet que tāto subtilior agitur. quāto
de inuisibilibus tractatur.

Quod aliqui leuioza vitia relinquē-
da sint vt grauiora subtrahant.

Capitulum. XXXIX.

Sed qđ plerūq; dū duoz vitioz
lāguor irruit. hic leuio. illud for-
tasse graui⁹ premit. & illi nimi-
ruz vitio rectius sub celeritate
subuenit p qđ festine ad interitū tenditur
& si hic a vicina morte restringi nō potest
nisi illud etiā qđ existit contrariū crescat.
Tollerandū itaq; predicatori est. vt p ex-
hortationē suam artificioso moderamine
vnū patiat crescere. quaten⁹ aliud possit a
vicina morte retinere. Quis cum agit non
morbum exaggerat. sed vulneri sui cui
medicamentū adhibet vitam seruat. vt ex-
quirende salutis congruū tempus inueni-
at. Sepe enim quis a ciboz se ingluuie
minime temperans iamq; pene superar-
is luxurie stimulis premitur. qui huius
pugne metu territus dum se per abstinen-
tiam restringere nititur. inanis glorie tē-
patione fatigatur. In quo nimirū vnum
vitium nullatenus extinguitur. nisi aliud
nutriatur. Que igitur ardetius pestis in-
sequenda est. nisi que periculosa premit.
Tollerandū nāq; est vt per virtutē absti-
nentie interim arrogantia cōtra viuentēz
crescat. ne cum per ingluuie a vita fundi-
tus luxuria extinguat. Hinc est qđ Pau-
lus cum infirmū auditorem suū perpende-
ret aut praua adhuc velle agere. aut de ac-
tione recta humane laudis retributione
gaudere ait. His nō timere potestatem.
Bonum fac & habebis laudē ex illa. Res-
q; enim ideo bona agenda sunt vt potes-
tas huius mundi nulla timeatur. aut per
hec gloria transitorie laudis assumatur.
Sed cum infirmā mentē ad tantū robur
ascendere non posse pensaret. vt & prauis
tatem simul vitaret & laudem. Predica-
tor egregius ei admonēdo aliquid obtu-
lit. & aliquid tulit. Concedendo enim les-
nia: subtraxit acriora. vt quia ad deserens-
da cuncta simul nō assurgeret. Vuz in qđ
dam suum animus familiariter reliquit.

Tertie partis libri Pastoralis cure

a quodam vitio suo sine dolore tolleretur.

Quod infirmis mentibus omnino non debeant alta predicari. Capitulum. XXXX.

Sciendum vero predicatori est: ut auditoris sui animam ultra vires non trahat: ne ut ita dicam dum plus valet: tendit: mensis corda rumpat. Alta enim queque debent multis audientibus cōtegi: et vir paucis aperiri. Hinc namque per semetipsum veritas dicit: Quis putas est fidelis dispensator quem constituit dominus super familiam suam: ut det illis in tempore tritici mensuram? Per mensuram quippe tritici exprimitur modus verbi: ne cum angusto cordi incapibile aliquid tribuit: extra fundatur. Hinc Paulus ait: Non potui vobis loqui quasi spiritualibus: sed quasi carnalibus: tanquam paruulis in christo: lac vobis potum dedi: non escam. Hinc Moyses a secreto dei extrinsecus conuertente coram populo faciem velat: quia nimirum turbis claritatis intimes archana non indicat. Hic per eum diuina voce precipitur: ut is qui cernit sternam foderit si operire negligat: corruente in ea boue vel asino: precium reddat: quia ad alta scientie fluente preueniens: cum hec apud bruta audientium corda non contegit: pene reus addicitur: si per verba eius in scandalum: siue munda: siue mens immunda capiatur. Hinc ad beatum Job dicitur: Quis dedit gallo intelligentiam? Predicator etiam sanctus dum caliginoso hoc clamat in tempore: quasi gallus cecidit in nocte cum dicit: Hora est iam nos de somno surgere. Et rursum. Euigilate iusti et nolite peccare. Gallus autem in profundioribus horis noctis altos edere cantus solet. Cum vero matutinum iam tempus in proximo est: minutas ac tenues voces format: quia nimirum qui recte predicat obscuris adhuc cordibus aperta clamat: nihil de occultis mysterijs indicat: ut tunc subtiliora queque de celestibus audiatur: cum luciveritatis appropinquat.

De opere predicatoris et voce:

Capitulum. XLI.

Sed inter hec ad ea que iam superius diximus: charitatis studio reuocemur: ut predicator quisque plus actibus quam vocibus insonet: et bene viuendo vestigia sequacibus impingat: ut potius agendo quam loquendo quo gradiat: ostendat: quia et gallus iste quem pro exprimenda boni predicatoris specie in locutione sua dominus assumpsit: cum iam edere cantus parat: prius alas excutit: et semetipsum feriens vigilantior redit: quia nimirum necesse est: ut hi qui verba sancte predicationis mouent: prius studio sancte actionis inuigilent: ne in semetipsis torpentes opere alios eritent voce. Prius se per sublimia facta excutiant: et tunc ad bene viuendum alios sollicitos reddant. Prius cogitationum alis semetipsum feriant: quicquid in se inutiliter torpet: sollicita inuestigatione deprehendant districte animaduersione corrigant: et tunc demum aliorum vitam loquendo componant. Prius punire propria stertibus curent: et tunc que aliorum sunt punienda denudent: et antequam verba exhortationis insonent omne quod locuturi sunt operibus clamant.

Explicit tertia pars.

Incipit quarta pars: Pastorem recte docentem admonens: ut frequenter ad se redeat infirmitatem suam quanta valet consideratione ad memoriam mentis reuocando: ne de acceptis virtutibus intumescat: vnicuique capitulo comprehensa.